

๐
155.642
41552

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความว่าเหวในผู้สูงอายุ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ
สิงหาคม 2553
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

27 S.A. 2553

S 376735

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความว้าเหวในผู้สูงอายุ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ
สิงหาคม 2553

ยศรวี ปุณณสุวรรณ. (2553). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความว่าเหวในผู้สูงอายุ*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: อาจารย์ ดร.ดวงเดือน แซ่ตั้ง.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการทำงาน อติเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงสถานะบทบาทหน้าที่ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท กับความว่าเหวของผู้สูงอายุ 2) เพื่อทำนายความว่าเหวจากตัวแปรการทำงานอติเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงสถานะบทบาทหน้าที่ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท ต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ 3) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง และอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 265 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกตามสะดวก (Convenience sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และแบบวัดความว่าเหว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 2 ทาง

ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การทำงานอติเรก และการเลี้ยงสัตว์เลี้ยง มีความสัมพันธ์ทางลบกับความว่าเหว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว และการเปลี่ยนแปลงสถานะบทบาทหน้าที่ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความว่าเหว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความว่าเหว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท สามารถทำนายความว่าเหวของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 63.3 การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ร่วมกันทำนายความว่าเหวของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 68.5 การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และการเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว ร่วมกันทำนายความว่าเหวของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 70.4 โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท ส่งผลต่อความว่าเหวมากที่สุด รองลงมา คือ การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และสุดท้าย คือ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว
5. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานสามารถส่งผลต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. ผลการวิเคราะห์นอกเหนือสมมติฐาน พบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทสามารถส่งผลกระทบต่อความว้าเหว่ของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

THE STUDY OF FACTORS RELATED TO LONELINESS
AMONG ELDERLY PEOPLE

Presented in Partial Fulfillment of the Requirement for the
Master of Education Degree in Developmental Psychology
at Srinakharinwirot University

August 2010

Yotravee Poonnasuwan. (2010). *The Study of Factors Related to Loneliness Among Elderly People*. Master's Project, M.Ed. (Development Psychology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Dr. Duangduen Saetang

The purposes of this research were to examine the relationship between the hobby, pet owner, interaction with family, friends, neighbours, place of living, occupational change, change in household size, and loneliness in elderly people, to explain the variance of loneliness accounted for by the variance of predicted variables such as, hobby, pet owner, interaction with family, friends, neighbours, place of living, occupational change, change in household size, and to examine the interaction effect of a place of living and interaction with family on loneliness.

The sample consisted of 265 elderly people who were over 60 years old living in Muang district and Tub Sakae district, Prachuab Khiri Khan province. A convenience sampling technique was used to draw a sample. A set of questionnaires, a four-point Likert scale, was used to gathering the data. In order to test the hypotheses, Pearson Product Moment Correlation Coefficients, Stepwise Multiple Regression Analysis and Two-Way Analysis of Variance were employed. Results showed that interaction with friends, family, and neighbours, hobby and pet owner were negatively significant related to loneliness at the .01 level. Also, change in household size and occupational change and place of living were positively significant related to loneliness at the .01 and .05 levels respectively. In addition, 70.4% of the variance of loneliness was accounted for by the variance of interaction with friends, family, change in household size together. Finally, the effect of a place of living and interaction with family on the loneliness in elderly people was found.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการ
สอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความว่าเหวในผู้สูงอายุ ของ
ยศวี ปุณณสุวรรณ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....

(อาจารย์ ดร.ดวงเดือน แซ่ตั้ง)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉวีวิทย์ สิทธิศิริอรธร)

คณะกรรมการสอบ

.....

(อาจารย์ ดร.ดวงเดือน แซ่ตั้ง)

ประธาน

.....

(รองศาสตราจารย์ประณต แก้วนิม)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

.....

(อาจารย์ อุษะ ศรีจินดารัตน์)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

.....

(รองศาสตราจารย์อัศรา บุญทิพย์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

วันที่ 30 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2553

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะความกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์ ดร.ดวงเดือน แซ่ตั้ง อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้ให้ความกรุณาเสียสละเวลาในการให้ความรู้ คำปรึกษา คำแนะนำ ตลอดจนการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิจัยทุกขั้นตอน จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเสร็จเรียบร้อยด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ประณต คำจิม และอาจารย์อุษา ศรีจินดารัตน์ ที่กรุณาเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อความสมบูรณ์เรียบร้อยของสารนิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ประณต คำจิม อาจารย์อุษา ศรีจินดารัตน์ และอาจารย์วิรัชญา วัฒนโธ ที่ได้กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนคำชี้แนะ เพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้สูงอายุในเขตอำเภอกุยบุรี อำเภอบ้านสกล อำเภอมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้อย่างลุล่วงด้วยดี

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ช่วยเหลือสนับสนุนทุนการศึกษา ตั้งแต่ต้นจนจบ ตลอดจนสมาชิกในครอบครัว และผองเพื่อนที่ให้อกำลังใจแก่ผู้วิจัยในการศึกษาครั้งนี้จนสำเร็จได้ด้วยดี ขอมอบคุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้กับ บิดา มารดา และบรรพคณาจารย์ทั้งหลาย ที่ได้อบรม สั่งสอน ตลอดจนมอบความรู้ให้กับผู้วิจัยมาตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน

ยศรวี ปุณณสุวรรณ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประชากรที่ใช้ในการศึกษา.....	5
กลุ่มตัวอย่าง.....	5
ตัวแปรที่ศึกษา.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
นิยามเฉพาะ.....	8
นิยามปฏิบัติการ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับความว้าเหว่.....	10
ความหมายของความว้าเหว่.....	10
ชนิดของความว้าเหว่.....	11
การเผชิญความว้าเหว่.....	13
วิธีการวัดความว้าเหว่.....	13
ผลที่เกิดจากความว้าเหว่.....	15
ความว้าเหว่ในผู้สูงอายุ.....	15
สาเหตุของความว้าเหว่.....	15
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความว้าเหว่.....	19
ปัจจัยที่ส่งผลกับความว้าเหว่ในผู้สูงอายุ.....	22
สมมติฐานของการวิจัย.....	30

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	31
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	31
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	31
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	40
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	53
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	53
สมมติฐานของการวิจัย.....	53
วิธีดำเนินการวิจัย.....	53
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	54
สรุปผลการวิจัย.....	54
อภิปรายผล.....	55
ข้อเสนอแนะ.....	62
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	63
บรรณานุกรม.....	64
ภาคผนวก.....	71
ภาคผนวก ก.....	72
ภาคผนวก ข.....	81
ภาคผนวก ค.....	83
ภาคผนวก ง.....	87
ภาคผนวก จ.....	100
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	109

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการเปลี่ยนแปลงอาชีพ และการเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว.....	44
2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และความว่าเหว่ เปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ย การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และความว่าเหว่.....	44
3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่ใช้ในการวิจัย.....	45
4 ค่าสัมประสิทธิ์ตัวพยากรณ์ความว่าเหว่ของผู้สูงอายุ.....	47
5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน.....	48
6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท.....	50
7 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามข้อมูลทั่วไป.....	73
8 จำนวน ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความว่าเหว่ จำแนกตามปัจจัยที่อยู่อาศัยและการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน.....	79
9 จำนวน ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความว่าเหว่ จำแนกตามปัจจัยที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท.....	80
10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน.....	101
11 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน.....	102
12 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท.....	103
13 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดความว่าเหว่.....	104
14 ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน.....	105
15 ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน.....	106
16 ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท.....	107
17 ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความว่าเหว่.....	108

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน.....	49
3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท.....	51
4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาล การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท.....	51

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันเทคโนโลยีทางการแพทย์ก้าวหน้าอย่างมาก ทำให้จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วประชาชนมีอายุที่ยืนยาวขึ้น อัตราการตายลดลง ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรที่มี ทำให้ประชาชนมีอายุขัยเพิ่มมากขึ้น จากรายงานแนวโน้มประชากรโลกของสำนักอ้างอิงทางประชากรปี พ.ศ. 2552 คาดการณ์ว่า จำนวนประชากรโลกจะพุ่งสูงถึง 7,000 ล้านคน ในอีก 2 ปีข้างหน้า ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและประเทศยากจน หรือ 97% ของการขยายตัวของประชากรโลก ในอีก 40 ปีข้างหน้า จะอยู่ที่เอเชีย แอฟริกา ลาตินอเมริกา และแคริบเบียน โดยปัจจุบันนี้ จำนวนประชากรโลกที่เป็นวัยหนุ่มสาวจำนวน 1,200 ล้านคน จะอยู่ในประเทศกำลังพัฒนาถึง 97% หรือเทียบได้ว่า 8 ใน 10 อาศัยอยู่ในทวีปเอเชียและแอฟริกา ซึ่งในจำนวนประชากรเหล่านี้ได้รวมถึงประชากรผู้สูงอายุเข้าไปด้วย และข้อมูลจากสำนักงานสำรวจสำมะโนประชากรสหรัฐอเมริกาคาดการณ์ไว้ว่า ในปี พ.ศ. 2568 หรืออีก 16 ปีข้างหน้า เอเชียจะมีประชากรอายุสูงกว่า 60 ปี เป็นจำนวนถึง 422 ล้านคน ซึ่งเป็นอัตรามากกว่าปัจจุบันถึงเท่าตัว และจำนวนผู้ที่อยู่ในวัยทำงานมีแนวโน้มจะลดลงอย่างมาก (วิทยาลัยประชากรศาสตร์. 2552: ออนไลน์)

สำหรับประเทศไทยนั้น รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยในปี พ.ศ. 2548 พบว่ามีประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปประมาณ 6.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 10.2 ของประชากรทั้งหมด โดยอายุคาดหมายเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของเพศชายคือ 68 ปี และอายุคาดหมายเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของเพศหญิงคือ 75 ปี โดยกลุ่มประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 50 มีปัญหาเรื่องโรคเรื้อรังหรือโรคประจำตัว ซึ่งโรคที่มากเป็นอันดับ 1 คือ โรคหัวใจและหลอดเลือด มีร้อยละ 42.66 อันดับ 2 คือ โรคต่อมไทรอยด์ มีร้อยละ 24.34 และอันดับ 3 คือ ระบบกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น กระดูก และข้อ โรคระบบทางเดินอาหาร และโรคระบบทางเดินหายใจ ในด้านครอบครัวและชุมชน พบว่า โดยรวมมีผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวร้อยละ 7.1 ด้านการทำงานกับรายได้ ผู้สูงอายุที่ทำงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากเดิมในปี พ.ศ. 2544 มีร้อยละ 30.3 และในปี พ.ศ. 2548 มีร้อยละ 37.1 เมื่อเปรียบเทียบรายได้จากการทำงานจะพบว่ามีรายได้ลดลง โดยในปี พ.ศ. 2544 ผู้สูงอายุมีรายได้เฉลี่ย 5,535 บาทต่อเดือน แต่ในปี พ.ศ. 2548 มีรายได้ลดลงเป็น 4,919 บาทต่อเดือน ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ พบว่า ประมาณสามในสี่ของผู้สูงอายุไทยอ่านออกเขียนได้ ซึ่งส่วนใหญ่อ่านหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ (มติคณะรัฐมนตรี. 2549: ออนไลน์)

ผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะถูกทอดทิ้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิต และครอบครัวที่เคยอยู่อย่างอบอุ่น มีความเอื้ออาทร เอาใจใส่กัน กลับกลายมาเป็นวิถีชีวิตแบบ สังคมเมืองมากยิ่งขึ้น ต่างคนต่างอยู่ บทบาทความสำคัญของผู้สูงอายุจึงลดน้อยลงไป ซึ่งการอยู่ใน สภาวะของการไร้บทบาทนี้ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่กระทบจิตใจของผู้สูงอายุ ทำให้เกิด ความเครียด เสียความเชื่อมั่น และขาดความภาคภูมิใจในตนเอง ปัญหาที่สำคัญของผู้สูงอายุในด้าน จิตใจที่คนในครอบครัวมักใช้คำพูดหรือการกระทำที่ทำให้ผู้สูงอายุสะท้อนจิตใจเป็นประจำ ด้านเศรษฐกิจในเรื่องค่าใช้จ่ายที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต หรือด้านสังคมที่ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง จะมีความว้าเหว่และขาดเพื่อน

นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังต้องประสบปัญหามากมายเมื่อล่วงเข้าสู่วัยชรา ทั้งในด้านร่างกาย ที่ผิวหนังเหี่ยวย่น ผมหงอก กระดูกไม่แข็งแรง ประสิทธิภาพของประสาทสัมผัสต่างๆ เสื่อมลง การมองเห็นและการได้ยินเสื่อมลง ทำให้ไม่สะดวกในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ทั้งยังเป็นช่วงที่ต้อง ยุติบทบาทการทำงานของตนเองลง แม้แต่การสูญเสียคู่ชีวิต เพื่อนสนิทไป ส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่า ตนเองไร้คุณค่า ถูกทอดทิ้ง เกิดความว้าเหว่ในที่สุด

ความตึงเครียดของผู้สูงอายุกับอายุที่เพิ่มมากขึ้น ต้องสูญเสียเพื่อน และความสัมพันธ์ ต่างๆ โดยการสูญเสียที่อาจจะขัดขวางการดำเนินชีวิต หรือการได้มาของความปรารถนา สัมพันธภาพต่างๆ ซึ่งผลก็คือ มีอัตราความว้าเหว่สูงมาก (Holmen; & Furukawa. 2002: 261-274; citing Walton; et al. 1991. *Psychological Correlates of loneliness in the Older Adult*. pp. 165-170)

ความว้าเหว่จึงนับเป็นปัญหาที่รุนแรงในผู้สูงอายุ จากการศึกษา ของครีซี, เบิร์ก และ ไรท์ (Creecy; Berg; & Wright. 1985: 487-493) พบว่า ความว้าเหว่มีสูงถึงร้อยละ 12-40 ในกลุ่มผู้ที่มี อายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป ในสหรัฐอเมริกาพบว่าผู้สูงอายุมากกว่า 1 ใน 4 มีปัญหาเกี่ยวกับความ ว้าเหว่ นอกจากนี้ยังพบว่าความว้าเหว่มีความรุนแรง และพบมากเป็นอันดับ 2 รองจากความกลัว อาชญากรรม เช่นเดียวกับงานวิจัยของธิดา มีศิริ (2541: 42) พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 109 คน มีความว้าเหว่ระดับปานกลางร้อยละ 45 และมีความว้าเหว่ระดับมากถึงร้อยละ 38.5 เป็น จำนวนถึง 1 ใน 3 ของประชากรผู้สูงอายุ

การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ เกี่ยวข้องกับสภาพร่างกายและจิตใจ เนื่องจากสภาพร่างกาย เสื่อมโทรมตามธรรมชาติ และจิตใจก็เปลี่ยนไป ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพปัญหาทางร่างกาย และ ต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม คือสถานภาพและบทบาทใหม่ ต้อง ยุติการทำงานและขาดรายได้ประจำ ความรู้สึกท้อแท้เพราะรู้สึกว่าเป็นไม้ใกล้ฝั่ง และเบื่อชีวิต ต้อง พึ่งพาผู้อื่นมากขึ้น ทั้งความเป็นอยู่และการดูแล ตลอดจนความกังวลว่าไม่มีคนรัก รวมถึงสภาพทาง สังคมด้วย เพราะการเปลี่ยนแปลงจากวัยกลางคนเป็นวัยสูงอายุ ตลอดจนสถานภาพและบทบาท ใหม่ในทางสังคม ที่ทำให้วิถีชีวิตของผู้สูงอายุถูกกระทบ โดยการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในสังคม ทั้งการไม่มีรายได้เป็นของตนเอง การไม่มีคนดูแลอย่างใกล้ชิด เพราะลูกหลานน้อยลง เนื่องจากการ คุมกำเนิด และไปทำงานนอกบ้าน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีทั้งหมด 8 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี อำเภอสามร้อยยอด อำเภอกุยบุรี อำเภอเมือง อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน และอำเภอบางสะพานน้อย โดยอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ ตั้งอยู่ทางตอนกลางของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีพื้นที่รวม 844 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตทิศเหนือติดกับอำเภอกุยบุรี ทิศตะวันออกติดกับอ่าวไทย ทิศใต้ติดกับอำเภอทับสะแก ทิศตะวันตกติดกับสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเวียดนามอาร์ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์แต่เดิมในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีชื่อว่าเมืองนารัง หรือเมืองบางนางรม หลังจากปี พ.ศ. 2310 เมืองนารัง(บางนางรม) ก็เลิกร้างไป จนถึงสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงโปรดแต่งตั้งเมืองบางนางรมขึ้นใหม่ที่ปากคลองบางนางรม แต่ที่ดินไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก จึงย้ายที่ว่าการอำเภอเมืองไปตั้งที่เมืองกุย ในสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงเปลี่ยนชื่อเมืองกุยเป็นเมืองประจวบคีรีขันธ์ โดยที่ตั้งเมืองยังคงตั้งอยู่ที่เมืองกุยหรืออำเภอกุยบุรีในปัจจุบัน จนถึงรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2441 ทรงโปรดให้ย้ายที่ว่าการเมืองประจวบคีรีขันธ์มาตั้งอยู่ที่อำเภอเกาะหลัก ซึ่งเป็นที่ตั้งของอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ในปัจจุบัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2449 ทรงโปรดให้รวมเมืองปราณบุรี เมืองประจวบคีรีขันธ์ และในสมัยรัชกาลที่ 6 ทรงโปรดให้เปลี่ยนชื่อเมืองปราณบุรีเป็นอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2458 จนถึงปัจจุบัน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 ตำบล คือ 1. ประจวบคีรีขันธ์ 2. เกาะหลัก 3. คลองวาฬ 4. ห้วยทราย 5. อ่าวน้อย 6. บ่อนอก ซึ่งข้อมูลสถิติเกี่ยวกับประชากรของอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 พบว่า มีประชากรทั้งหมด 59,424 คน (เฉพาะผู้มีสัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน) ซึ่งมีผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 6,756 คน คิดเป็นร้อยละ 9 ของประชากรทั้งหมดในอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์

ด้านอำเภอทับสะแก ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีพื้นที่รวม 518 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตทิศเหนือติดกับอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ ทิศตะวันออกติดกับอ่าวไทย ทิศใต้ติดกับอำเภอบางสะพาน ทิศตะวันตกติดกับสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเวียดนามอาร์ ในอดีตพื้นที่อำเภอทับสะแกเป็นที่รกร้างว่างเปล่า ประกอบด้วยป่าไม้เบญจพรรณระหว่างเทือกเขาตะนาวศรีกับทะเลอ่าวไทย อยู่ในท้องที่อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์และอำเภอบางสะพาน เนื่องจากพื้นที่แห่งนี้เป็นที่เลที่มีการทำมาหากินกันอย่างอุดมสมบูรณ์ทั้งทางบกและทางทะเล ราษฎรจึงอพยพเข้ามาทำมาหากินอยู่ตลอดเวลา จึงเกิดเป็นหมู่บ้านขึ้นมา 3 แห่ง คือ หมู่บ้านทับสะแก หมู่บ้านห้วยยาง และหมู่บ้านอ่างทอง ซึ่งหมู่บ้านทั้ง 3 แห่งนี้เจริญขึ้นมาเป็นลำดับ ทางราชการจึงเห็นสมควรยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอเมื่อ พ.ศ. 2481 เรียกว่า กิ่งอำเภอทับสะแก ประกอบด้วย 3 ตำบล คือ ตำบลทับสะแก ตำบลห้วยยาง และตำบลอ่างทอง และทางราชการได้ยกฐานะจากกิ่งอำเภอขึ้นเป็นอำเภอ เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2501 ปัจจุบันแบ่งการปกครองออกเป็น 6 ตำบล คือ 1. ทับสะแก 2. อ่างทอง 3. นาหูกวาง 4. เขาล้าน 5. ห้วยยาง และ 6. แสงอรุณ ซึ่งข้อมูลสถิติเกี่ยวกับประชากรของอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 พบว่า มีประชากรทั้งหมด 40,175 คน (เฉพาะผู้มีสัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน) ซึ่งมีผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 4,610 คน คิดเป็นร้อยละ 9 ของประชากรทั้งหมดในอำเภอทับสะแก

ซึ่งประชากรในอำเภอเมือง และอำเภอทับสะแก ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม เป็นการปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นโดยเฉพาะมะพร้าว ด้านการประมง และด้านปศุสัตว์ คือมีการเลี้ยงโค กระบือ สุกร และไก่ ซึ่งเป็นการเลี้ยงในพื้นที่เกษตรกรรมควบคู่กับการทำสวนมะพร้าว (กรมการปกครอง. 2551: ออนไลน์)

แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ และการประกอบอาชีพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากพื้นที่ของอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ และอำเภอทับสะแก ทางด้านทิศตะวันออกติดกับทะเลอ่าวไทย จึงได้มีกลุ่มนายทุนสนใจมาทำธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์มากขึ้นกว่าในอดีต เกิดเป็นรีสอร์ท คอนโดมิเนียม ประชาชนเปลี่ยนวิถีชีวิต จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวน เมื่อขายที่ดินให้กับนายทุน จึงต้องมาประกอบอาชีพรับจ้าง อีกทั้งประชากรส่วนใหญ่ยังส่งบุตรหลานไปเรียนต่อในจังหวัดกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดใกล้เคียง จากที่เคยอยู่อาศัยกันเป็นครอบครัวใหญ่ จึงกลายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวในที่สุด มีจำนวนผู้สูงอายุอยู่บ้านตามลำพังมากยิ่งขึ้น ไม่มีคนดูแล ซึ่งหากปล่อยปละละเลย ผู้สูงอายุอาจรู้สึกเหงา ว้าเหว่ ส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกาย และจิตใจในที่สุด

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าความว้าเหว่ในผู้สูงอายุเป็นปัญหาที่สำคัญ ที่ควรได้รับการช่วยเหลือ เพราะความว้าเหว่ถ้าปล่อยไว้นานจะทำให้เกิดความซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายในที่สุด จากการศึกษาของ แม็ค (Max. 2005: 178-180) ศึกษาถึงความเครียดในผู้สูงอายุที่รุนแรงถึงชีวิต เมื่อรู้สึกว้าเหว่ ในผู้สูงอายุ อายุ 85 ปี จำนวน 476 คน พบว่า ความว้าเหว่มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความเสี่ยงต่อการเสียชีวิต และ เอมิล (เรื่อนแก้ว ภัทรานุประวัติ. 2540: 233; อ้างอิงจาก Emile. 1951) นักสังคมวิทยาที่กล่าวถึงสาเหตุหนึ่งที่คนฆ่าตัวตาย คือเป็นการฆ่าตัวตายที่เกิดจากตัวเอง โดยเป็นเพราะการที่บุคคลมีความสัมพันธ์ ผูกพันต่อกลุ่มน้อย เป็นภาวะที่บุคคลรู้สึกโดดเดี่ยว อ้างว้าง ขาดที่พึ่งพิง ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกลุ่ม ไม่รู้สึกผูกพันกับผู้อื่น ทำให้บุคคลยึดตนเองเป็นหลัก หรือเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ต้องทำให้ผิดหวัง เสียใจ เครียด ก็หันมาลงโทษโดยการทำร้ายตนเอง ทำให้เกิดผลกระทบกับครอบครัว สังคม และประเทศชาติ โดยปัจจัยที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์กับความว้าเหว่ของผู้สูงอายุมีปัจจัยเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา รายได้ ภาวะสุขภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผู้สนใจศึกษาอย่างมากมาย การวิจัยครั้งนี้จึงสนใจปัจจัยที่ยังไม่มีการศึกษา คือ งานอดิเรก สัตว์เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และที่อยู่อาศัย เพื่อเป็นข้อมูล และแนวทางในการป้องกันและแก้ไข ไม่ให้ผู้สูงอายุเกิดความว้าเหว่ เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุ องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งตัวผู้สูงอายุเอง ในการตอบสนองความต้องการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการทำนอติเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท กับความว่าเหวของผู้สูงอายุ
2. เพื่อทำนายความว่าเหวจากตัวแปร การทำนอติเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท ต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาที่ได้ สามารถเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ทั้งสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ดำเนินการรับผิดชอบเกี่ยวกับผู้สูงอายุ รวมทั้งตัวผู้สูงอายุเอง ในการตอบสนองความต้องการด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษารั้งนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความว่าเหวของผู้สูงอายุ โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ เป็นผู้สูงอายุทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเมือง และอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 11,366 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้สูงอายุทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเมือง และอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 265 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของศิริชัย กาญจนวาสี และคนอื่นๆ (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2549: 67; อ้างอิงจาก ศิริชัย กาญจนวาสี; และคนอื่นๆ. 2537. การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. หน้า 106) และเลือกตัวอย่างโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) คือ การเลือกตามสะดวก (Convenience sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

- 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- 3.1.1 การทำนอติเรก

- 3.1.2 การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง

- 3.1.3 การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน

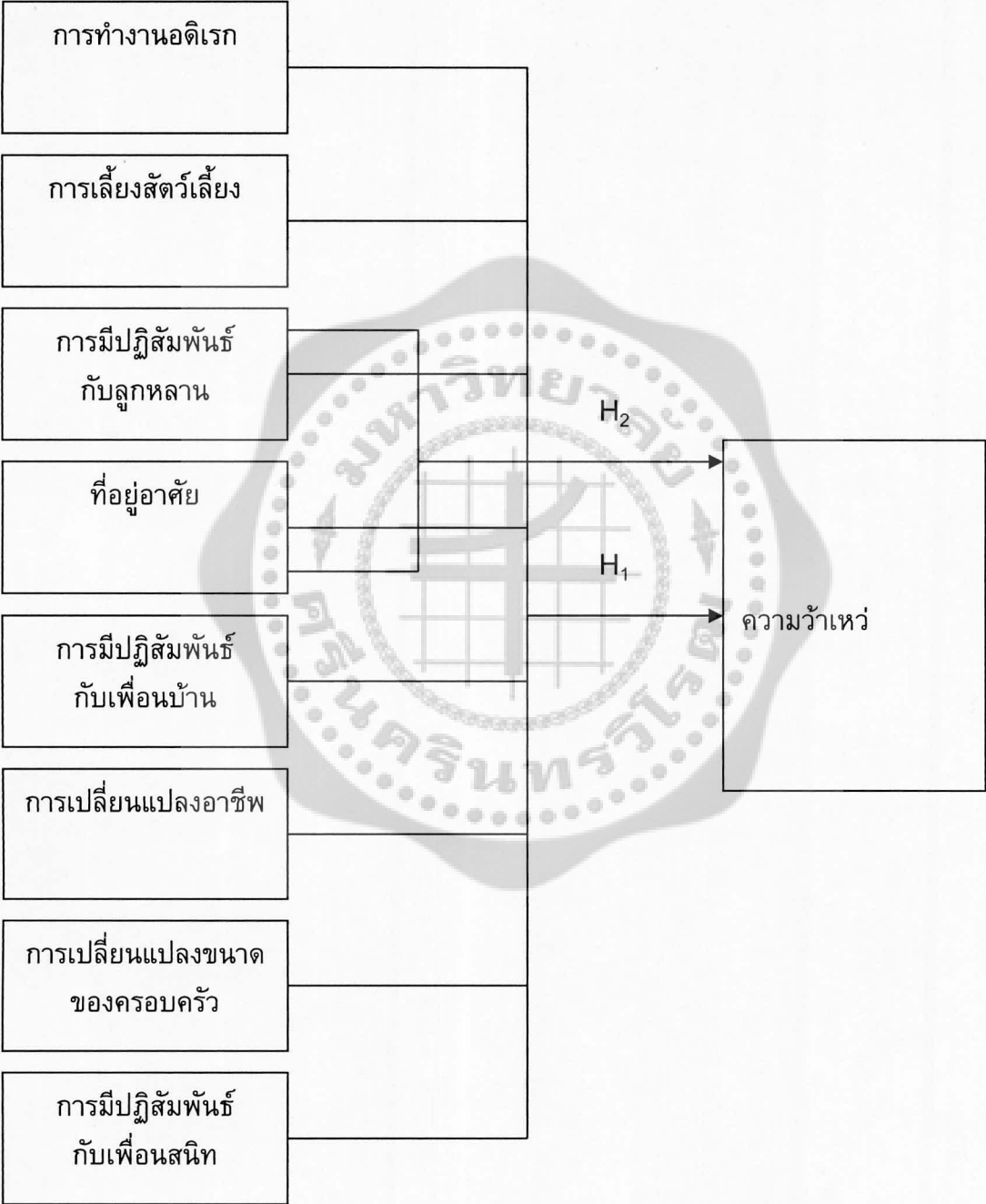
- 3.1.4 ที่อยู่อาศัย
- 3.1.5 การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน
- 3.1.6 การเปลี่ยนแปลงอาชีพ
- 3.1.7 การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว
- 3.1.8 การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท
- 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้เท่า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามเฉพาะ

1. การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง หมายถึง สัตว์ที่ผู้สูงอายุได้เลี้ยงไว้ภายในบ้านหรือบริเวณบ้าน เพื่อเป็นเพื่อนคลายเหงา เช่น สุนัข แมว นก ปลา ไก่ เป็นต้น
2. ที่อยู่อาศัย หมายถึง สถานที่ตั้ง สภาพแวดล้อมลักษณะของบ้านเรือนผู้สูงอายุและใกล้เคียงที่ผู้สูงอายุตั้งอาศัยอยู่ โดยแบ่งเป็น ในเมือง คือ อยู่อาศัยในเขตเทศบาล นอกเมือง คือ อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาล
3. ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ และอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

นิยามปฏิบัติการ

1. การทำงานอดิเรก หมายถึง กิจกรรมที่ผู้สูงอายุนิยมทำในช่วงเวลาว่าง เพื่อให้เกิดความสนุก ความเพลิดเพลิน คลายเครียด เพื่อให้ร่างกายและจิตใจเกิดความแจ่มใส เช่น การสะสมสิ่งของ การประดิษฐ์สิ่งของ การปลูกต้นไม้ วัดได้จากการมีการทำงานอดิเรก และการไม่มีการทำงานอดิเรก ปริมาณการทำงานอดิเรก และประเภทของกิจกรรม
2. การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน หมายถึง การพูดคุยกัน หรือการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างลูกหลานกับผู้สูงอายุ วัดได้จากแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน โดยผู้สูงอายุมีการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานดี คือ ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย ผู้สูงอายุมีการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานไม่ดี คือ ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
3. การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีบุคคลที่มีที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกันกับบ้านของผู้สูงอายุ สามารถเดินไปมาหาสู่กันได้ มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน วัดได้จากแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน โดยผู้สูงอายุมีการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านดี คือ ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย ผู้สูงอายุมีการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านไม่ดี คือ ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
4. การเปลี่ยนแปลงอาชีพ หมายถึง ผู้สูงอายุได้มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ ยุติบทบาทการทำงาน การประกอบอาชีพทำมาหากินหลังจากที่ผู้สูงอายุมีอายุ 60 ปี วัดได้จากการสอบถามการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุในอดีตและปัจจุบัน
5. การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว หมายถึง จำนวนสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุมีเปลี่ยนแปลงไป โดยอาจมีสมาชิกเพิ่มขึ้นกลายเป็นครอบครัวขยาย คือมีสมาชิกในครอบครัวอาศัยประกอบด้วยผู้สูงอายุ คู่สมรสของผู้สูงอายุ บุตร หลาน และญาติพี่น้อง หรือกลายเป็นครอบครัวเดี่ยว คือมีสมาชิกในครอบครัวประกอบด้วยผู้สูงอายุ คู่สมรสของผู้สูงอายุ และบุตร วัดได้จากการสอบถามจำนวนสมาชิกของครอบครัวผู้สูงอายุในอดีตและปัจจุบัน
6. การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท หมายถึง มีบุคคลที่มีความสนิทสนมใกล้ชิด มีรสนิยมความชอบเหมือนกับผู้สูงอายุ เป็นผู้ที่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญ คอยช่วยเหลือร่วมทุกข์ร่วมสุขและให้

กำลังใจแก่ผู้สูงอายุ วัดได้จากแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท โดยผู้สูงอายุมีการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานดี คือ ได้คะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย ผู้สูงอายุมีการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานไม่ดี คือ ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

7. ความว่าเหว หมายถึง ความรู้สึกของผู้สูงอายุที่รู้สึกว่าความผูกพันใกล้ชิดติดสนิทสนมกับสมาชิกในครอบครัวและกับบุคคลอื่นลดน้อยลง ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเหงา รู้สึกเศร้าที่ไม่มีเพื่อน รู้สึกว่าชีวิตไม่มีความหมาย รู้สึกถูกทอดทิ้ง รู้สึกว่าเวลาในแต่ละวันยาวนาน และรู้สึกว่าตนเองไม่มีค่า วัดได้จากแบบวัดความว่าเหว UCLA Loneliness Scale (Version 3) ของรัสเซล (Russell, 1996: 20-40) ฉบับภาษาไทยซึ่งแปลโดยผู้วิจัย โดยคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย หมายถึง ผู้สูงอายุมีความว่าเหวสูง คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย หมายถึง ผู้สูงอายุมีความว่าเหวต่ำ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความว้าเหว
 - 1.1 ความหมายของความว้าเหว
 - 1.2 ชนิดของความว้าเหว
 - 1.3 การเผชิญความว้าเหว
 - 1.4 วิธีการวัดความว้าเหว
 - 1.5 ผลที่เกิดจากความว้าเหว
2. ความว้าเหวในผู้สูงอายุ
 - 2.1 สาเหตุของความว้าเหว
 - 2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความว้าเหว
 - 2.3 ปัจจัยที่ส่งผลกับความว้าเหวในผู้สูงอายุ

แนวคิดเกี่ยวกับความว้าเหว (Loneliness)

ความหมายของความว้าเหว

ได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับความว้าเหวไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

เพริลแมน (Mellor; et al. 2008: 214; citing Perlman. 2004. *European and Canadian Studies of Loneliness Among Seniors*. pp. 181-188) ได้ให้ความหมายของความว้าเหวว่า ความว้าเหวหมายถึง ลักษณะความรู้สึกไม่สบายใจ ซึ่งมีสาเหตุมาจากบุคคลรู้สึกขัดแย้งกันระหว่างความปรารถนาของพวกเขา และสัมพันธ์ภาพของสังคมที่มีอยู่

ความว้าเหว เป็นความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับการขาดสัมพันธ์ภาพที่น่าพอใจของมนุษย์ ทำให้ความว้าเหวเป็นความรู้สึกทางลบ ซึ่งเป็นสาเหตุของความเศร้าโศก และมีความสัมพันธ์อย่างมากกับความเครียด (Savikko; et al. 2005: 224; citing Andersson. 1998. *Loneliness Research and Intervention: A Review of the Literature*. pp. 264-274)

ความว้าเหว เป็นความรู้สึกส่วนตัว ความรู้สึกของจิตใจ โดยบุคคลสามารถรู้สึกโดดเดี่ยวในท่ามกลางการพบปะสังสรรค์กันของครอบครัว (Michener; & Delamater. 1994: 338)

ความว้าเหว เป็นความรู้สึกไม่ยินดี มีความคับข้องใจในความต้องการพื้นฐานด้านความใกล้ชิดสนิทสนม ซึ่งเป็นผลมาจากการตอบสนองไม่เพียงพอตามที่ต้องการ (Copel. 1988: 14-19)

ความว้าเหว เป็นสภาวะทางอารมณ์ที่เกิดความรู้สึกว่างเปล่า มีการพลัดพราก รู้สึกไม่สบายเมื่อขาดการสนับสนุนจากเครือข่ายทางสังคม (สิริหทัย มุลวณิชย์. 2541: 15; อ้างอิงจาก

Hoffman.1991.*Loneliness in Psychiatric Mental Health Nursing Application of Nursing Process*. หน้า 297)

ความว้าเหว่ เป็นการที่บุคคลไม่สามารถตอบสนองความปรารถนาเกี่ยวกับความต้องการมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ (Baron; & Byrne. 1991: 522; citing Peplau; & Perlman.

1982. *Loneliness: A Sourcebook of Current Theory, Research, And Therapy*)

ความว้าเหว่ เป็นสิ่งชี้บ่งชี้ที่สำคัญของความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับจิตวิทยาเช่นเดียวกับด้านสังคม (Holman; & Furukawa. 2002: 261-274; citing Weiss. 1987.

Loneliness: Theory, Research and Application)

ความว้าเหว่เป็นมิติของการมีชีวิตอยู่ และไม่ใช่เป็นโรคภัยไข้เจ็บ แต่ความว้าเหว่ก็สามารถนำมาซึ่งความทุกข์ทรมาน ซึ่งความว้าเหว่ คือการยึดครองบางสิ่งบางอย่างที่เราเป็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของมนุษย์ (Nilsson; Lindstrom; & Naden. 2005: 93-101)

รัสเซล และคนอื่นๆ (Russell; et al.1984: 1313) อธิบายความว้าเหว่ว่าเป็นการรับรู้ส่วนตัวของบุคคลจากการขาดเครือข่ายเกี่ยวกับสัมพันธภาพทางสังคมของเขาหรือเธอ

จากข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความว้าเหว่ หมายถึง อารมณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อตนเองรู้สึกถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดของตนเองกับบุคคลอื่นลดลง ขาดสัมพันธภาพทางสังคม ทำให้เกิดความทุกข์ทรมานทางจิตใจ รู้สึกเหงา รู้สึกว่าชีวิตของตนเองไม่มีคุณค่าและความหมาย

ชนิดของความว้าเหว่

นักจิตวิทยาที่สนใจศึกษาความว้าเหว่ ได้แบ่งความว้าเหว่ออกเป็นประเภทต่างๆ กัน ดังนี้

ไวส์ (Russell; et al.1984: 1314; citing Weiss. 1973. *Loneliness: The Experience of Emotional and Social Isolation*) กล่าวว่าความว้าเหว่มี 2 ประเภท คือ ความว้าเหว่ทางอารมณ์ (Emotional Loneliness) เป็นผลมาจากการขาดความใกล้ชิดสนิทสนม ความผูกพันกับบุคคลอื่นๆ บุคคลที่เพ่งหย่าร้าง เป็นหม้าย การต้องสิ้นสุดสัมพันธภาพ และความว้าเหว่ทางสังคม (Social Loneliness) เป็นผลมาจากการขาดเครือข่ายเกี่ยวกับสัมพันธภาพทางสังคมที่บุคคลเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนที่มีความสนใจและทำกิจกรรมร่วมกัน บุคคลที่เพ่งย้ายไปอยู่ในสภาพสังคมใหม่ (เช่น ไปอยู่ในเมืองใหม่, งานใหม่, หรือสถานที่เรียนใหม่)

เบค และ ยัง (วัลลภา โคลิตานนท์. 2542: 7; อ้างอิงจาก Beck; & Young. 1978) ได้แบ่งความว้าเหว่ออกเป็น 3 ชนิด ตามระยะเวลาของความว้าเหว่ คือ

1. ความว้าเหว่ชนิดชั่วคราว (Transient Loneliness) หรือความว้าเหว่ในชีวิตประจำวัน (Everyday Loneliness) เป็นความว้าเหว่ที่พบมากที่สุด เป็นความรู้สึกว้าเหว่ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว และเกิดขึ้นไม่นานนัก
2. ความว้าเหว่ชนิดที่เกิดจากการมีสถานการณ์ที่สำคัญในชีวิต เกิดขึ้นกับบุคคลนั้น (Situation Loneliness) เป็นความว้าเหว่ที่มักจะเกิดภายหลังเหตุการณ์เคร่งเครียดที่สำคัญของชีวิต

เช่น การตายของกลุ่มสมรส หรือการหย่าร้าง บุคคลที่เกิดความรู้สึกนี้จะหายจากความว้าเหวและยอมรับความสูญเสียในเวลาไม่นานเกิน 1-2 ปี

3. ความว้าเหวชนิดเรื้อรัง (Chronic Loneliness) เกิดขึ้นในบุคคลที่ไม่เคยพึงพอใจในสัมพันธภาพของตนกับผู้อื่น เป็นระยะเวลา 1-2 ปีติดต่อกัน โดยที่บุคคลนั้นไม่สามารถพัฒนาให้สัมพันธภาพดีขึ้นได้เลย ทำให้ไม่มีสัมพันธภาพที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้อื่นได้

ส่วน คลาก (รัชนีบุล เศรษฐภูมิินทร์. 2530: 36; อ้างอิงจาก Clark. 1961) อธิบายชนิดของความว้าเหวว่ามี 2 ชนิด คือ

1. Existential Loneliness หมายถึง ความว้าเหวที่เกิดขึ้นเสมอๆ ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เกิดจากความเจ็บป่วยทางกาย เช่น บุคคลได้รับอุบัติเหตุ ต้องนอนอยู่นานๆ โดยไม่มีใครสนใจดูแล หรือผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านร่างกาย มีความรู้สึกเหมือนไม้ไผ่ผึ่ง ไม่มีลูกหลานคอยช่วยเหลือ มีความเจ็บเหงาในบั้นปลายของชีวิตสูง

2. Anxiety Loneliness เป็นความว้าเหวที่เกิดจากความขัดแย้งในใจตนเองที่สะสมไว้เป็นเวลานาน ความขัดแย้งในใจเกิดจากความสามารถแสดงความเป็นตัวของตัวเอง ต้องมีพฤติกรรมเสแสร้งเพื่อที่จะได้เป็นที่ปรารถนาหรือพอใจในสังคม การที่บุคคลไม่ได้แสดงความต้องการที่แท้จริงของตน เนื่องจากมาตรฐานของสังคม การต้องทำอะไรเพื่อรักษาชื่อเสียง เกียรติยศ การแสวงหาความพึงพอใจจนเกินความสามารถ การแสวงหาความร่ำรวยจนเกินควร การไม่มีชีวิตอย่างเรียบง่ายตามธรรมชาติ การพยายามลอกเลียนวัฒนธรรมทางตะวันตก สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้วิตกกังวลสูง และเกิดความสับสนในตนเองตลอดเวลา

นอกจากนี้ ฟอคคอล และคนอื่นๆ (รวิวรรณ ลิมาสวัสดิ์กุล. 2547: 26; อ้างอิงจาก Foxall; et al.1985) ได้แบ่งชนิดของความว้าเหวเป็น 2 ชนิด คือ

1. ความว้าเหวชนิดปฐมภูมิ (Primary Loneliness) เป็นความรู้สึกว้าเหวที่เกิดตามปกติขณะที่อยู่คนเดียว มีความรู้สึกเบื่อหน่าย รู้สึกว่าชีวิตขาดแก่นสาร รู้สึกว่างเปล่า ไม่อยากพบปะผู้คน

2. ความว้าเหวชนิดทุติยภูมิ (Secondary Loneliness) เป็นความว้าเหวที่เกิดขึ้นจากการที่ต้องอยู่คนเดียว เนื่องจากการจากไปของบุคคลอันเป็นที่รัก ซึ่งจัดเป็นโรคชนิดหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นกับโรคจิตประเภทเรื้อรังและโรคอื่นๆ

จากที่มีผู้แบ่งชนิดของความว้าเหว อาจสรุปได้ว่า ความว้าเหว มี 2 ชนิด คือ

1. ความว้าเหวที่เกิดขึ้นชั่วคราว ในขณะที่อยู่คนเดียว การแยกจากกลุ่มหรือสังคม ซึ่งหากได้พบปะผู้คน ความว้าเหวนี้ก็จะหายไป

2. ความว้าเหวที่เกิดจากการสูญเสียที่สำคัญในชีวิต ทั้งการสูญเสียบุคคลที่ใกล้ชิด อย่างกลุ่มสมรส เพื่อนสนิท ญาติพี่น้อง หรือการยุติบทบาทการทำงาน การเกษียณอายุ โดยความว้าเหวนี้จะเกิดขึ้น และเป็นอยู่ในระยะเวลานาน

การเผชิญความว้าเหว่

โรเคช และ โบรค (วรวิทย์ ธนประกฤต. 2545: 10-11; อ้างอิงจาก Rokach; & Brock. 1998. *Copy with Loneliness*) กล่าวถึง วิธีการที่บุคคลใช้เผชิญกับความว้าเหว่ โดยแบ่งวิธีการเผชิญกับความว้าเหว่ออกเป็น 6 วิธี คือ

1. การสะท้อนความรู้สึกและการยอมรับ เป็นการสะท้อนความรู้สึกที่ต้องอยู่คนเดียวตามลำพัง ในด้านความรู้สึก ความคิด และความแปลกแยกแตกต่างจากบุคคลอื่น และการตระหนักรู้ที่ชัดเจน และการยอมรับความว้าเหว่ของบุคคล และมีการจัดโครงสร้างทางความคิดใหม่ที่มีต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและค้นพบศักยภาพแห่งตน
2. การพัฒนาตนและการเข้าใจตน เป็นการเน้นถึงความเข้มแข็ง และความเชื่อในตนของบุคคล ความเชื่อในคุณค่าของตน และเข้าใจเพิ่มขึ้นถึงตัวตนและสถานการณ์ของตนเอง
3. เครือข่ายการสนับสนุนทางสังคม เป็นการเพิ่มการเข้าร่วมทางสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นทั้งสัมพันธ์ภาพที่มีอยู่และสัมพันธ์ภาพใหม่ การสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น
4. การเมินเฉยและปฏิเสธ เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงภาวะสุขภาพไม่ดี เป็นพฤติกรรมที่ทำลายสุขภาพตนเองของบุคคล เช่น การดื่มเหล้า การใช้สารเสพติด การพยายามฆ่าตัวตาย การก่ออาชญากรรม หรือการปฏิเสธว่าตนว้าเหว่
5. ศาสนาและความศรัทธา เป็นความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งหรือมีความรู้สึกอยู่ร่วมในสังคม โดยปกติแล้วบุคคลจะมีความรู้สึกที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และรู้สึกว่าได้รับความเข้มแข็งและความรู้สึกสบาย จากความศรัทธาในพระเจ้าหรือพลังอำนาจที่เหนือกว่า
6. กิจกรรมที่เพิ่มขึ้น เป็นการอุทิศตนเพื่อการทำงาน หรือกิจกรรมที่นอกเหนือจากกิจกรรมที่ทำตามปกติ เพื่อใช้เวลาตามลำพังได้อย่างมีความสุข สร้างสรรค์ และมีความหมาย และเพื่อส่งเสริมการติดต่อทางสังคมและสัมพันธ์ภาพทางสังคมของบุคคล

วิธีการวัดความว้าเหว่

จากการประมวลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แบบวัดความว้าเหว่ (loneliness) มีอยู่หลายแบบวัดด้วยกัน คือ (Shaver; & Brennan. 1991: 249)

1. UCLA Loneliness Scale (Versions 2 & 3)
2. State versus Trait Loneliness Scales
3. Loneliness Rating Scale (LRS)
4. Rasch-Type Loneliness Scale
5. Differential Loneliness Scale (DLS)
6. Emotional versus Social Loneliness Scales

7. Emotional/Social Loneliness Inventory (ESL)

8. Children's Loneliness Scale (CLS)

แต่แบบวัดความว้าเหว่ที่นิยมกันมากคือ UCLA Loneliness Scale (Versions 3) ซึ่งเป็นแบบวัดที่เป็นมาตรฐานในการวัดความว้าเหว่ โดยแบบวัดความว้าเหว่ UCLA Loneliness Scale (Versions 3) ได้แก้ไขข้อคำถามที่มีลักษณะปฏิเสธซ้อนปฏิเสธที่ทำให้ผู้ตอบ ทั้งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิต และผู้สูงอายุ เกิดปัญหาในการตอบ โดยเปลี่ยนเป็นข้อคำถามทางลบธรรมดา การแก้ไขข้อคำถาม รัสเซลล์ใช้กลุ่มตัวอย่างในการทดสอบแบบวัด 4 กลุ่มด้วยกัน ประกอบด้วย นักเรียนจำนวน 489 คน (ผู้ชาย 203 คน, ผู้หญิง 286 คน) พยาบาลจำนวน 310 คน (ผู้ชาย 109 คน, ผู้หญิง 201 คน) โดยทำงานอยู่ในโรงพยาบาลทหาร ครุฑที่อยู่ในมลรัฐโอไฮโอ จำนวน 316 คน (ผู้ชาย 94 คน, ผู้หญิง 222 คน) แต่เนื่องจากกระยะทางการสำรวจทางจดหมาย จึงทำแบบวัดแบบสั้น 10 ข้อ (ข้อ 2, 6, 10, 11, 13, 14, 16, 18, 19 และ 20) และผู้สูงอายุจำนวน 301 คน (ผู้ชาย 121 คน, ผู้หญิง 180 คน) อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป และได้ทำการหาคุณภาพของแบบวัด โดยแบบวัดความว้าเหว่ UCLA Loneliness Scale (Versions 3) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ดังนี้ กลุ่มนักเรียน .92 กลุ่มตัวอย่างพยาบาล .94 กลุ่มตัวอย่างครู .89 และกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ .89 ตามลำดับ (Russell. 1996: 20-40)

ผลการศึกษาของรัสเซลล์ (Russell. 1996: 20-40) แสดงให้เห็นว่า แบบวัดความว้าเหว่ UCLA Loneliness Scale (Versions 3) มีความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (convergent validity) สูง โดยแบบวัดนี้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับแบบวัดความว้าเหว่อีก 2 แบบ คือ NYU Loneliness Scale และ Differential Loneliness Scale ส่วนความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ทำได้โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความว้าเหว่ บุคลิกภาพ การเก็บตัว-แสดงตัว ความซึมเศร้า ความพึงพอใจในชีวิต การปรับตัว และสุขภาวะ พบว่า ความว้าเหว่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า แบบวัดความว้าเหว่ UCLA Loneliness Scale (Versions 3) มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างสูง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แบบวัดความว้าเหว่ UCLA Loneliness Scale (Versions 3) มีความเชื่อมั่นและมีความเที่ยงตรงที่สามารถวัดความว้าเหว่ได้ในกลุ่มตัวอย่างหลายๆ ประเภท โดยรูปแบบของ UCLA Loneliness Scale (Version 3) ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 20 ข้อความ เป็นข้อความทางบวก 9 ข้อความ ข้อความทางลบ 11 ข้อความ มีตัวเลือกให้ตอบคำถาม 4 ตัวเลือกด้วยกัน (Russell. 1996: 20-40)

ผลที่เกิดจากความว่าเหว่

ธิดา มีศิริ (2541: 20) กล่าวถึงผลที่เกิดจากความว่าเหว่มี 4 ด้านด้วยกัน เช่นเดียวกับ จิราพร จิระสถิตย์ (2542: 26-27) คือ

1. ด้านจิตใจ จะรู้สึกหมดหวัง รู้สึกไม่มีคุณค่า เบื่อหน่าย ปราศจากความหวัง ขาดกำลังใจ เกิดความกลัว รู้สึกซึมเศร้า รู้สึกว่างเปล่า เหมือนถูกแยกออกมาจากสังคม โศกเศร้า หดหู่ใจ เกิดความรู้สึกสมเพชตนเอง รู้สึกกระวนกระวายใจ และเบื่อหน่าย เช่น ขาดความสนใจ ไม่มีสมาธิ รู้สึกต่อต้านตนเอง

2. ด้านพฤติกรรม แสดงออกโดยการเก็บตัวออกจากสังคม มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด เช่น การดื่มสุรา ใช้ยานอนหลับ เก็บตัวอยู่ในห้องคนเดียว ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำกิจกรรมคนเดียว และคิดว่าตนเองอยู่คนเดียว มีอคติ เป็นคนที่เข้มงวด แยกตนเองออกจากสังคม

3. ด้านความคิด แสดงออกโดยมักจะตำหนิตนเอง การเรียนรู้ความจำบิดเบือน เกิดความลังเล ตัดสินใจไม่ได้ ขาดความเชื่อมั่น คิดหมกมุ่นอยู่ในเรื่องของตนเอง

4. ด้านร่างกาย มักจะแสดงออกโดยจะเกิดรู้สึกเบื่อหน่าย อ่อนเพลีย เบื่ออาหาร คลื่นไส้ มึนงง ปวดศีรษะ แบบแผนการนอนหลับเปลี่ยนแปลงไป เช่น การนอนมากกว่าปกติ เพื่อหลีกเลี่ยงความวุ่นวาย หรือนอนไม่หลับเลย

รัสเซล และคนอื่นๆ (Russell; et al.1984: 1313) กล่าวว่า ความว่าเหว่เกี่ยวข้องกับความเจ็บปวดทางร่างกาย และจำนวนของปัญหาสุขภาพทางจิตใจที่ร้ายแรง ประกอบด้วย โรคพิษสุราเรื้อรัง การฆ่าตัวตาย และความซึมเศร้า การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของบุคคลที่โดดเดี่ยว จะพบถึงการขาดความสามารถทางสังคม ประกอบด้วย การมองตนเองและคนอื่นในด้านลบ ไม่ได้รับการตอบสนองกับบุคคลอื่นในปฏิริยาทางสังคม และการเปิดเผยตนเองแบบไม่เหมาะสม

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าผลที่เกิดจากความว่าเหว่มีหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการรู้สึกเบื่อหน่ายในชีวิต อารมณ์แปรปรวน ตัดสินใจไม่ได้ ไม่มีความเชื่อมั่น การแยกออกมาจากสังคม ปัญหาด้านการนอนหลับ การใช้ยานอนหลับหรือการดื่มสุรา

ความว่าเหว่ในผู้สูงอายุ

สาเหตุของความว่าเหว่

ไรอัน และ แพตเตอร์สัน (Ryan; & Patterson. 1987: 6-12) สรุปสาเหตุของความว่าเหว่ผู้สูงอายุ จากงานวิจัย 6 เรื่องเป็นหลัก ซึ่งงานวิจัยต่างๆ ทำให้ช่วยทำนายผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงต่อการประสบและทรมานจากความว่าเหว่ โดยศึกษาความสัมพันธ์จากทางร่างกาย ทางจิตใจ และทางสังคม กับความว่าเหว่ในผู้สูงอายุ

1. ทางร่างกาย

มีงานวิจัยต่างๆ พบว่า การมีสุขภาพร่างกายที่ไม่ดี ส่งผลต่อความว้าเหวของผู้สูงอายุ การศึกษาของ ทาวน์เซนด์ (Ryan; & Patterson. 1987: 9; citing Townsend. 1968. *Old People in Three Industrial Societies*. pp. 259-287) พบว่า มีสัมพันธภาพระหว่างการไร้ความสามารถทางร่างกายและความว้าเหวในผู้สูงอายุ ซึ่งสัมพันธภาพนี้ไม่ได้คำนึงถึงการเตรียมที่อยู่อาศัย (เช่น การอยู่คนเดียว หรือกับผู้อื่น) โดยมีความเชื่อมโยงที่แข็งแกร่งระหว่างการประเมินค่าตนเองต่อสุขภาพที่ไม่ดีและความว้าเหว ผู้สูงอายุส่วนมากที่มีระดับของสุขภาพที่ไม่ดีหรือพอใช้จะรายงานว่าพวกเขามีความโดดเดี่ยว โดยไม่คำนึงถึงเรื่องที่อยู่อาศัย ส่วนการศึกษาของ ทันส์ทอล (Ryan; & Patterson. 1987: 9; citing Tunstall. 1966. *Old and Alone*) มีความคล้ายกับ ทาวน์เซนด์ โดยรายงานเกี่ยวกับความว้าเหวจะเพิ่มขึ้นตามร่างกายที่ไร้ความสามารถทั้งผู้ชายและผู้หญิง ในทำนองเดียวกัน จากการค้นพบของ เบิร์ก และคนอื่นๆ (Ryan; & Patterson. 1987: 9; citing Berg; et al. 1981. *Loneliness in the Swedish Aged*. pp. 342-349) พบว่า ร่างกายมีความสัมพันธ์กับความว้าเหวในผู้สูงอายุ แต่ผู้ที่มีการได้ยิน และการมองเห็นที่ลดลง ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับความว้าเหว ทั้งผู้ชายและผู้หญิงที่โดดเดี่ยวต่างรายงานเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ อาจจะแสดงเกี่ยวกับความกังวล โดยการประเมินตนเองทางลบเกี่ยวกับสุขภาพ ความเหน็ดเหนื่อย การพบปะกับหมอ และการบริโภคยา จะมีอยู่ทั่วไปท่ามกลางความโดดเดี่ยว นอกจากนี้ ไคววิตต์ (Ryan; & Patterson. 1987: 9; citing Kivett. 1979. *Discriminators of Loneliness Among the Rural Elderly*. pp. 108-115) สนับสนุนว่ามีสัมพันธภาพระหว่างสุขภาพที่ไม่ดีและความว้าเหวในผู้สูงอายุ ที่สำคัญที่สุดคือ ลักษณะพิเศษระหว่างการไม่เคยโดดเดี่ยวและการโดดเดี่ยวบ่อยๆ คือ พบว่าเป็นการสูญเสียร่างกายหรือสังคม การสูญเสียของสุขภาพหรือสูญเสียของคู่ชีวิต ซึ่งพบอีกว่า การรับรู้เกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับความว้าเหว จากข้อสรุปนี้เป็นการรับรู้สุขภาพที่ไม่ดีทำให้ผู้สูงอายุมีความว้าเหว โดยเป็นการแยกตนเองทางสังคมและการแยกตนเองทางอารมณ์ ซึ่งการมองเห็นมีความสัมพันธ์กับความว้าเหวของผู้สูงอายุในชนบท ซึ่งการอ่านและการดูโทรทัศน์เป็นกิจกรรมของประชากรในชนบท และต้องการมีสายตาที่ดีในการทำกิจกรรมทั้งคู่ โดยการศึกษาได้แสดงถึงตัวแปรทางร่างกายที่มีอิทธิพลมากจากรายงานเรื่องความว้าเหวในผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม การประเมินค่าของสุขภาพที่ไม่ดี มีความสัมพันธ์อย่างมากกับความว้าเหวในผู้สูงอายุ

สรุปได้ว่า ร่างกายเป็นสาเหตุให้เกิดความว้าเหวได้ หากผู้สูงอายุมีร่างกายที่ไม่ดี อาจเป็นมาจากสายตาหรือทางการได้ยินที่เสื่อมถอยลง ทำให้ไม่สามารถติดต่อสื่อสารได้สะดวก และต้องแยกตนเองออกมาจากสังคม เกิดความรู้สึกเหงาได้

2. ทางจิตใจ

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าความว้าเหวเป็นเหมือนปรากฏการณ์ธรรมชาติของจิตใจที่มีอำนาจเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตใจและโรคภัยไข้เจ็บ จากการศึกษาของ ทาวน์เซนด์ (Ryan; & Patterson. 1987: 10; citing Townsend. 1968. *Old People in Three Industrial Societies*. pp. 259-287) เกี่ยวกับความว้าเหวในผู้สูงอายุ พบว่า ระดับการฆ่าตัวตายจะเพิ่มขึ้นกับอายุที่เพิ่มมากขึ้น

ขึ้น ซึ่งระดับการฆ่าตัวตายที่สูง มีอยู่ท่ามกลางผู้ชายที่อยู่ในช่วงสุดท้ายของชีวิต นอกจากนี้ การสูญเสียคู่ชีวิต การเกษียณ การสูญเสียความคล่องแคล่วของร่างกายและจิตใจ การแยกตนเอง ความเปล่าเปลี่ยว และความว่าเหวมีความเกี่ยวพันกันทั้งหมด ส่วน เบิร์ก และคนอื่นๆ (Ryan; & Patterson. 1987: 10; citing Berg; et al. 1981. *Loneliness in the Swedish Aged*. pp. 342-349) พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดนี้เกี่ยวข้องกับความว่าเหวในผู้สูงอายุ คือ ความซึมเศร้า ด้านประชากรที่อายุน้อยกว่า สัญญาณและอาการของความว่าเหว พบจากโรคพิษสุราเรื้อรัง การกินมากเกินไป การพึ่งพายาและความซึมเศร้า หรือยิ่งไปกว่านั้นทั้งหมด โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างความว่าเหวและความกังวลเช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างความว่าเหว ความรู้สึกไม่เป็นมิตร และการยอมจำนน ในกลุ่มของนักศึกษามหาวิทยาลัย ซึ่งมีการยอมรับโดยทั่วไปว่า การอยู่เป็นหม้ายเป็นสาเหตุสำคัญของความว่าเหวในผู้ใหญ่ โดยไม่คำนึงเกี่ยวกับอายุ ส่วนผู้ที่เป็นแม่หม้ายไม่มีบุตร จะมีสภาวะที่ต่ำ และประสบความว่าเหวมากกว่าผู้ที่เป็นหม้ายแต่มีบุตร ท่ามกลางผู้ที่อายุมากกว่า 60 ปี ที่โดนบังคับให้ถูกแบ่งแยก จะระบุว่าเป็นเหตุผลสำคัญเกี่ยวกับความว่าเหว เมื่อถูกบังคับให้แยกออกจากสังคม จะรู้สึกว้าเหวอย่างรุนแรง โดยภาวะความหมดหวัง ความซึมเศร้า ความเบื่อหน่าย และการสื่อสารตนเอง มีความเกี่ยวข้องบ่อยมากกับความว่าเหว ซึ่งการอยู่เป็นหม้าย ความซึมเศร้า และการถูกบังคับให้แยกออกมามีความสัมพันธ์กับความว่าเหวในประชากรผู้สูงอายุ ความกังวล โรคพิษสุราเรื้อรัง การกินมากเกินไป การพึ่งพายา มีความสัมพันธ์ต่อความว่าเหวในประชากรที่มีอายุน้อยกว่า

สรุปได้ว่า เมื่อผู้สูงอายุเกิดการกระทบทางด้านจิตใจที่เลวร้าย ทั้งการสูญเสียคนรัก เพื่อนสนิท การต้องอยู่คนเดียวไม่มีลูกหลานมาอยู่เคียงข้าง ทำให้รู้สึกโดดเดี่ยว เกิดเป็นความว่าเหวในที่สุด

3. ทางสังคม

การต้องยุติบทบาทการทำงาน และการขาดการติดต่อกับบุคคลอื่นๆ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกเหงาและว้าเหวได้ การศึกษาของ เชลดอน (Ryan; & Patterson. 1987: 8; citing Sheldon. 1948. *The Social Medicine of Old Age*) พบว่า บุคคลที่มีความว่าเหว จะเป็นคนที่ค่อนข้างอ่อนแอเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นน้อย ผู้ชายที่โสดหรือเป็นหม้าย คนที่อยู่คนเดียว โดยผู้ชายที่ว้าเหวมากจะเป็นผู้ที่เปราะบาง ในขณะที่ 3 ใน 4 ของผู้หญิงที่ว้าเหวมากเป็นแม่หม้าย จากข้อมูลยังแสดงให้เห็นด้วยว่าผู้ที่ถูกจำกัดการเคลื่อนย้าย ล้มหมอนนอนเสื่อจะมีความว่าเหวน้อยหากมีผู้ดูแลมาดูแลรักษาอยู่เป็นประจำ ซึ่งยังพบอีกด้วยว่าผู้ที่ถูกควบคุมให้อยู่แต่ในบ้าน จะมีความโดดเดี่ยว อย่างไรก็ตาม สรุปได้ว่า ความว่าเหวไม่ใช่ตัวชี้นำผลของสภาพสังคม แต่เป็นเรื่องของตัวบุคคลต่อเหตุการณ์ภายนอกที่บุคคลตอบสนองแตกต่างกันไป ด้านงานวิจัยของ ทาวน์เซนด์ (Ryan; & Patterson. 1987: 8; citing Townsend. 1955. *The Family Life of Old People*) มีความคล้ายคลึงกับ เชลดอน โดยกล่าวอีกว่า เหตุผลพื้นฐานของความว่าเหวในผู้สูงอายุค่อนข้างเป็นความเปล่าเปลี่ยวมากกว่าการแยกตนเอง โดยความเปล่าเปลี่ยวจะเป็นการสูญเสียความเป็นมิตรของบุคคลที่รัก ทั้งการตายหรือการแยกกันอยู่ของกลุ่มสมรส และงานวิจัยของ ทาวน์เซนด์

(Ryan; & Patterson. 1987: 8; citing Townsend. 1968. *Old People in Three Industrial Societies*. pp. 259-287) กล่าวว่า ความว่าเหว้มีความสัมพันธ์กับความสูญเสียมากกว่าการแยกตนเองที่เป็นเวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็นหม้ายเมื่อไม่นานมานี้ จะมีความว่าเหว้อย่างมาก ถ้าหากเขาไม่มีบุตรหรือไม่ค่อยได้ติดต่อกับผู้อื่น สอดคล้องกับการศึกษาของ ทันส์ทอล (Ryan; & Patterson. 1987: 8; citing Tunstall. 1966. *Old and Alone*) พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมาก ระหว่างการแยกตนเองและการรายงานตนเองเกี่ยวกับความว่าเหว้ และผู้หญิงจะรายงานถึงความว่าเหว้มากกว่าผู้ชาย นอกจากนี้ ผู้สูงอายุที่ไม่ค่อยได้ติดต่อกับลูกๆ ของพวกเขาจะเกิดความโดดเดี่ยว ส่วน เบิร์ก และคนอื่นๆ (Ryan; & Patterson. 1987: 8-9; citing Berg; et al. 1981. *Loneliness in the Swedish Aged*. pp. 342-349) กล่าวว่าผู้สูงอายุชาวสวีเดนรู้สึกว้าเหว้บางครั้งหรือบ่อยๆ ผู้หญิงที่มีความว่าเหว้จะเกี่ยวข้องกับการขาดการติดต่อกับผู้อื่น และการอยู่เป็นหม้าย ซึ่งความว่าเหว้มีอยู่แพร่หลายท่ามกลางแม่หม้ายและพ่อหม้าย (44%) ผู้หญิงจะมีความว่าเหว้บ่อยมากกว่าผู้ชาย ซึ่งแสดงจากความไม่พอใจในสภาพที่อยู่อาศัยและการมีรถยนต์ สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่สุดที่เกี่ยวข้องกับความว่าเหว้ในผู้สูงอายุ คือ การเป็นหม้าย การขาดการติดต่อกับลูกและเพื่อนๆ และการสูญเสียคู่ชีวิต งานวิจัยยังพบอีกว่า การเงิน การศึกษา และรถยนต์ เป็นตัวแปรเพิ่มเติมที่ไว้วัดโดยอาจจะสัมพันธ์กับความช่วยเหลือของสังคมต่อผู้สูงอายุ และระดับการศึกษาที่สูงในสวีเดน การไม่มีรถยนต์ทำให้เกิดการแยกตนเอง ซึ่งสามารถนำไปสู่ความว่าเหว้ได้ และ ไควต์ต (Ryan; & Patterson. 1987: 9; citing Kivett. 1979. *Discriminators of Loneliness Among the Rural Elderly*. pp. 108-115) ศึกษาผู้สูงอายุจำนวน 418 คนในเขตชนบทของอเมริกา พบว่า ผู้สูงอายุ 15.5% บอกว่ามีความว่าเหว้บ่อยๆ และ 41.8% บอกว่ามีความว่าเหว้บางครั้งบางครั้ง โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดที่เกี่ยวข้องกับความว่าเหว้ คือ การขนส่ง การเป็นหม้าย กิจกรรมทางสังคม และความถี่ของการโทรศัพท์ ความว่าเหว้ที่มีอัตราสูงของผู้สูงอายุจากการศึกษาของ ไควต์ตนี้ สนับสนุนว่าความเพียงพอของการขนส่งมีความสัมพันธ์มากที่สุดต่อความว่าเหว้ การมีรถยนต์ก็มีความสัมพันธ์กับความว่าเหว้ในการศึกษาของเบิร์ก และคนอื่นๆ ส่วนไควต์ต เห็นด้วยว่าการเป็นหม้ายมีความสัมพันธ์กับความว่าเหว้ในผู้สูงอายุ โครงสร้างทางสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่โดดเดี่ยวที่อาศัยอยู่ในสังคมจากการศึกษาเหล่านี้ โดยทั่วไปแล้ว คือ บุคคลที่พึ่งสูญเสียคู่ชีวิต การไม่มีบุตร หรือการติดต่อกับลูกหลานๆ ครั้ง และการไม่มีทางเข้าของการขนส่งที่ง่าย

สรุปได้ว่า การขาดการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นหรือสังคม ทำให้ผู้สูงอายุว่าเหว้ได้ เนื่องจาก การอยู่คนเดียว รู้สึกว่าไม่มีเพื่อนหรือคนที่คอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด กลายเป็นความเหงา และความว่าเหว้

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า สาเหตุของความว่าเหว้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เพราะเมื่อเข้าสู่วัยชรา ร่างกายของผู้สูงอายุจะมีความเสื่อมอย่างมาก สุขภาพทรุดโทรม เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ง่าย การเคลื่อนไหวก็ทำได้ช้าลง ทำให้เกิดความยากลำบากในการพูดคุยสื่อสารกับบุคคลรอบข้าง ไม่สามารถทำกิจกรรมที่ใช้สายตาได้อย่างการอ่านหนังสือ ดูทีวี เพื่อลดความว่าเหว้ ทำให้ต้องปลีกตัวออกจากสังคมมาอยู่คนเดียว ทำให้เกิดความว่าเหว้ได้ง่าย การ

เปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์ ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับความสูญเสียอย่างมากในวัยชรา โดยเฉพาะการเสียชีวิตของคู่ชีวิต เพื่อนสนิท ทำให้ขาดบุคคลที่เข้าใจตนเอง เกิดการกระทบกระเทือนทางจิตใจ รู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่า ทำให้แยกตนเองออกมาจากสังคม และลักษณะเฉพาะส่วนบุคคล ซึ่งบุคลิกภาพเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้คนเกิดความรู้สึกว่าเหงาได้ ลักษณะบุคลิกภาพเก็บตัว ไม่กล้าแสดงออก ความเครียด และการมีความขัดแย้งในอารมณ์ การขาดทักษะทางสังคมที่เหมาะสม ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าเหงาได้ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การที่ผู้สูงอายุต้องยุติบทบาทการทำงานของตนเอง เมื่อเข้าสู่วัยเกษียณอายุ ทำให้สังคมของผู้สูงอายุเล็กลง เนื่องจากต้องอยู่กับบ้านมากขึ้น อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทำให้โครงสร้างทางครอบครัว จากครอบครัวใหญ่กลายเป็นครอบครัวเล็ก และความผูกพันในครอบครัวที่น้อยลง ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานก็ทำงานนอกบ้านมากขึ้น ผู้สูงอายุต้องอยู่บ้านคนเดียว อาจเกิดความรู้สึกว่าเหงาได้ในที่สุด

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเหงา

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเหงา ประกอบด้วย

1. ด้านบุคลิกภาพ

ทฤษฎีนี้กล่าวว่าผู้สูงอายุจะเป็นสุขหรือทุกข์ขึ้นอยู่กับภูมิหลัง และการพัฒนาจิตใจของผู้นั้น ถ้าผู้สูงอายุเติบโตขึ้นมาด้วยความมั่นคง อบอุ่น มีความรักแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย เห็นความสำคัญของคนอื่น รักคนอื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ก็มักจะเป็นผู้สูงอายุที่ค่อนข้างจะมีความสุข สามารถอยู่กับลูกหลานหรือผู้อื่นได้โดยไม่ค่อยมีความเดือดเนื้อร้อนใจ แต่ถ้าเป็นผู้สูงอายุที่เติบโตมาในลักษณะที่ร่วมมือกับใครไม่เป็น ไม่อยากช่วยเหลือผู้ใด จิตใจก็คับแคบ ถือว่าตัวใครตัวมัน และมักรู้สึกว่าตนเองทำคุณกับใครไม่ขึ้น ก็มักจะเป็นผู้สูงอายุที่ไม่ค่อยมีความสุข ชีวิตบั้นปลายมักจะเศร้าและน่าสงสาร (ฉวีวรรณ ภิรมย์ชม. 2547: 16)

1.1 ทฤษฎีขั้นตอนพัฒนาการจิตสังคม (Erikson's Theory of Psychosocial Development)

การปรับตัวในวัยสูงอายุจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผลของพัฒนาการในวัยที่ผ่านมา คือ ถ้าบุคคลสามารถปรับตัวผ่านพ้นภาวะวิกฤตทางจิตสังคมมาด้วยดีทุกขั้นตอน ก็จะสามารถปรับตัวได้ดีต่อวิกฤตทางจิตสังคมในยามสูงอายุได้เช่นเดียวกัน

พัฒนาการของชีวิต 8 ขั้นของอีริกสัน ได้แก่ 1. วัยทารกแรกเกิด - 1 ขวบ 2. วัยเด็กอายุ 1 - 3 ขวบ 3. วัยเด็กอายุ 3 - 5 ปี 4. วัยเด็กตอนปลายอายุ 6 - 12 ปี 5. วัยรุ่นอายุ 13 - 17 ปี 6. วัยอายุ 18 - 21 ปี 7. วัยกลางคนอายุ 22 - 40 ปี และ 8. วัยอายุในช่วง 40 ปีขึ้นไป

พัฒนาการขั้นที่ 8 ของอีริกสันอยู่ในระยะวัยสูงอายุ คือ ขั้นพัฒนาการความรู้สึกมั่นคงสมบูรณ์ในชีวิตและหลีกเลี่ยงความรู้สึกสิ้นหวังท้อถอยในชีวิต – รู้จักชีวิต (Acquiring a Sense of Integrity and Avoiding a Sense of Despair – a Realization of Wisdom)

ช่วงอายุ 40 ปีขึ้นไป พัฒนาการในขั้นสุดท้ายมีพื้นฐานมาจากการปรับตัวในขั้นแรกๆ ของชีวิต วัยนี้จะมีการปรับตัวแสวงหาความอบอุ่นมั่นคงภายในจิตใจซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อเขาสามารถพัฒนาผ่านขั้นต่างๆ มาได้อย่างดี แต่ในทางตรงข้าม ถ้าเขาปรับตัวในขั้นต่างๆ ที่ผ่านมาไม่ได้ จะเกิดความรู้สึกท้อแท้ และเหนื่อยหน่ายต่อชีวิตของตนเอง วัยชราเป็นวัยสุดท้ายของชีวิต บุคคลควรมีความพึงพอใจในชีวิต รู้จักหาความสุข ความสงบในจิตใจ พอใจกับการมีชีวิตของตนในวัยชรา ไม่รู้สึกเสียดายเวลาที่ผ่านมา ยอมรับสภาพความเป็นอยู่ของตนในปัจจุบัน (นวลละอสุภาพล. 2527: 97)

1.2 ทฤษฎีจิต-สังคม 3 ขั้นตอนของเพค

ทฤษฎีของเพคมี 7 ขั้นตอน ขั้นแรกมีความสำคัญในวัยกลางคน ส่วนขั้นที่ ห้า หก เจ็ด มีความสำคัญในวัยสูงอายุ คือ

ทฤษฎีของเพคอันดับที่ 5 คือ ego differentiation หมายความว่า ผู้สูงอายุจะต้องปรับเปลี่ยนอีโก้ แต่ก็รู้สึกขัดแย้งกับบทบาททางการงานที่เคยปฏิบัติมาแต่ก่อน เช่น นายมหาศักดิ์เคยเป็นข้าราชการซี 11 มีคนในบังคับบัญชานับพันคน บทบาททางการงานของเขาเคยมีความสำคัญต่องานในสำนักราชการที่เขาสังกัดอยู่ ครั้นมาถึงวัยสูงอายุเขาออกจากตำแหน่งหน้าที่ตามกฎเกณฑ์ มาขึ้นอยู่กับบ้าน มีคนใต้บังคับบัญชา 3-4 คน บทบาทในการงานไม่มี เพราะแม่บ้านเขาจัดทำเรียบร้อยทุกสิ่ง นายมหาศักดิ์ต้องพบความขัดแย้งประเภทที่กล่าวมาข้างต้นนี้

ทฤษฎีของเพคอันดับที่ 6 คือ body transcendence ข้อนี้เกี่ยวข้องกับร่างกายที่ต่างยุคสมัย เช่น คุณหญิงสีดาเป็นคนสวยเด่น ปรากฏต่อสายตาประชาชนในโทรทัศน์ ในหนังสือพิมพ์มาตั้งแต่สาว พอถึงวัยสูงอายุก็เกิดข้อขัดแย้งขึ้นว่า ควรปล่อยให้สังขารเป็นไปตามวิถีทางของมัน หรือควรไปทำศัลยกรรมตกแต่งให้สวยไม่สร้าง สมตามฉายาที่หนังสือพิมพ์ชอบเรียกเธอ

ทฤษฎีของเพคอันดับที่ 7 คือ ego transcendence คืออีโก้ในสมัยที่เป็นผู้สูงอายุขัดแย้งกับอีโก้สมัยยังไม่เป็นผู้สูงอายุ

ภาวะขัดแย้งดังกล่าวทั้งสามประการ ผู้สูงอายุจะต้องประสพด้วยกันทุกคน สรุปทฤษฎีของเพคอย่างสั้นที่สุดก็คือ ความยึดมั่นถือมั่นสภาพในอดีตจะแย้งกับสภาพเป็นจริงในปัจจุบันของผู้สูงอายุในแง่มุมต่างๆ บุคคลใดจะสามารถลดความยึดมั่นเดิมๆ และยอมรับสภาพชีวิตยามสูงอายุได้อย่างดีนั้นจะต้องมีพัฒนาการในวัยที่ผ่านมาเป็นไปตามขั้นตอนด้วยดี (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2549: 552)

2. ทฤษฎีกิจกรรม (engagement theory)

ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าหากผู้สูงอายุละทิ้งสังคม โลกและสังคมก็จะละทิ้งเขา โดยเชื่อว่าตามความเป็นจริงในส่วนลึกของจิตใจแล้ว ผู้สูงอายุยังต้องการสังคม ผู้สูงอายุจะพอใจ และมีความสุขในตนเอง ถ้าเขายังคงทำกิจกรรมในสังคมและเพื่อสังคม ทฤษฎีนี้เชื่อว่าความสุขในยาม

สูงวัย ตัดสินได้จากความสามารถที่ผู้สูงวัยทำอะไรๆ ให้แก่สังคมได้มากน้อยเพียงไร ดังนั้นถ้าเขาว่างมือจากงานอย่างหนึ่งเขาก็ควรหางานอย่างอื่นทดแทน (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2549: 550)

ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) เป็นอีกทฤษฎีหนึ่งที่บรรยายถึงขบวนการจิตสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งทฤษฎีกิจกรรมจะเน้นหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมสังคม โดยทฤษฎีกิจกรรมเสนอถึงแนวคิดตนเองของบุคคล คือสัมพันธ์กับบทบาทของบุคคล นั่นคือ ความโดดเด่นว่าจะไม่เป็นอันตรายถ้าบุคคลยังรักษารูปแบบอย่างกระฉับกระเฉง บทบาทเกี่ยวกับครอบครัว การค้นหาการ บทบาทในการเป็นอาสาสมัคร ซึ่งเหตุผลที่คงไว้คือบุคคลต้องมีบทบาทใหม่สำหรับมาแทนสิ่งที่เสียไปเพราะอายุที่มากขึ้น ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย โรเบิร์ต (การพยาบาลผู้สูงอายุ. 2552: ออนไลน์; อ้างอิงจาก Robert. 1960) คือ อธิบายถึงสถานภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ในทางบวก ระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น สถานภาพและบทบาททางสังคมจะลดลง แต่บุคคลยังมีความต้องการทางสังคมเหมือนบุคคลในวัยกลางคน ซึ่งทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อความสุขและการมีชีวิตที่ดีเช่นเดียวกับวัยผู้ใหญ่ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองสนใจได้ สำหรับคำว่ากิจกรรมตามแนวคิดนี้หมายถึง กิจกรรมต่างๆ นอกเหนือจากกิจกรรมที่บุคคลปฏิบัติต่อตนเอง นั่นคือ กิจกรรมที่บุคคลปฏิบัติต่อเพื่อนฝูง ต่อสังคม หรือชุมชน ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้สูงอายุปฏิบัติจะทำให้รู้สึกว่าคุณค่าตนเองยังมีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อสังคม อธิบายได้โดยสรุปว่า การมีกิจกรรมต่อสังคมของผู้สูงอายุจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้น การมีกิจกรรมที่พอเหมาะกับวัยของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็น

3. ทฤษฎีตำแหน่งบทบาท (role theory)

ทฤษฎีนี้คล้ายคลึงกับทฤษฎีกิจกรรมแต่มองในแง่สังคมวิทยา โดยมีฐานแนวคิดที่ว่ามนุษย์มักผูกพันความสุขความพอใจของตนกับตำแหน่งบทบาททางสังคม บุคคลมีบทบาทและตำแหน่งต่างๆ มากมายก่อนวัยสูงอายุ ทั้งเชิงสังคมในบ้าน นอกบ้าน ในงานอาชีพ แต่ต้องลดบทบาทลงเมื่อสูงวัย การต้องลดบทบาททำให้ตนเสียความมั่นคงของชีวิตด้านต่างๆ ดังนั้น วิธีการปรับตัวที่ดีก็คือ การหาบทบาทตำแหน่งใหม่ๆ ต่อไป เช่น หาความสนใจใหม่ๆ หากกลุ่มสังคมใหม่ๆ หางานใหม่ๆ แนวคิดของทฤษฎีนี้ก็คือ อัตลักษณ์ (identity) ของบุคคล ตระหนักรู้ได้จากบทบาทตำแหน่งของตน และคนเราจะปรับตัวได้เมื่อผูกพันตนเองกับบทบาทเท่านั้น (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2549: 549-550)

ปัจจัยที่ส่งผลกับความว้าเหวในผู้สูงอายุ

1. การทำงานอดิเรกกับความว้าเหวในผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุเมื่อยุติบทบาทการทำงานลง เวลาว่างที่เกิดขึ้นทำให้ผู้สูงอายุอาจเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายในชีวิต การได้ทำกิจกรรมหรืองานอดิเรก จะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว้าเหวในแต่ละวันผ่านไปอย่างรวดเร็ว

จากการศึกษาของ มีส (Meis. 2004: 204) ศึกษาความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุที่ยังไม่มีครอบครัว อายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 38 คน พบว่าผู้สูงอายุหาทางแก้ปัญหาความว้าเหว โดยการหา กิจกรรมทำอย่างงานอดิเรก สอดคล้องกับ แฮนเฮลา (Hanhela. 1996: 269) ศึกษาถึงเรื่องผู้สูงอายุที่เป็นทหารผ่านศึก อายุ 62-90 ปี จำนวน 500 คน พบว่า งานอดิเรกมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหว เช่นเดียวกับ แทคคินเนน (Takkinen. 2000: 51) ศึกษาเรื่องความหมายของชีวิต และการรับรู้บทบาทหน้าที่ของผู้สูงอายุ อายุ 65-92 ปี จำนวน 320 คน ในประเทศฟินแลนด์ พบว่า ความหมายของชีวิตมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหว และผู้สูงอายุจะหากิจกรรมทำเพื่อให้ความหมายของชีวิตหลังการเกษียณอายุ เช่นเดียวกับ โคเฮน และคนอื่นๆ (Cohen; et al. 2006: 726) ศึกษาผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 166 คน พบว่า การที่ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรม ทำให้ไปพบแพทย์น้อยลง และมีความว้าเหวลดลง ในส่วนของ กริมบี้ (Grimby. 1995: 50) ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณภาพของผู้สูงอายุ ที่อายุ 70-76 ปี ซึ่งอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง จำนวน 565 คน ในประเทศสวีเดน พบว่าผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการเคลื่อนไหว ส่งผลในการทำกิจกรรม หรือ กิจกรรมประจำวัน จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความว้าเหวได้

เห็นได้ว่า งานอดิเรกมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหวของผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุสิ้นสุดบทบาทในหน้าที่การงาน ทำให้เกิดความว่าง นอกจากนี้ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถออกไปข้างนอกบ้านได้ จะเกิดความว้าเหวได้ง่าย จึงต้องหากิจกรรมทำเพื่อให้ตนเองไม่เกิดความรู้สึกเหงา

2. การเลี้ยงสัตว์เลี้ยงกับความว้าเหวในผู้สูงอายุ

เมื่อผู้สูงอายุจำต้องอยู่กับบ้านมากยิ่งขึ้น อาจทำให้รู้สึกว้าเหวในทุกๆ วันนั้นน่าเบื่อ หากมีสัตว์เลี้ยงมาเป็นเพื่อนเล่นไว้คอยคลายเหงา ก็คงทำให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่บ้านได้ โดยไม่รู้สึกว้าเหวอีกต่อไป

จากการศึกษาของ เคิล (Keil. 1990: 194) ศึกษาเรื่องถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ในผู้สูงอายุจำนวน 275 คน พบว่า ความผูกพันระหว่างมนุษย์กับสัตว์มีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหว ในส่วนของ เดย์ (Day. 1989: 420) ได้ศึกษาประสบการณ์ของผู้สูงอายุ อายุ 65 ปีขึ้นไป พบว่า การมีสัตว์เลี้ยงทำให้ลดความว้าเหวของผู้สูงอายุได้ เช่นเดียวกับ โคลัมโบ และคนอื่นๆ (Colombo; et al. 2006: 207-216) ศึกษาเรื่องการรักษาผู้สูงอายุ ในผู้สูงอายุที่อยู่ทางเหนือของประเทศอิตาลี จำนวน 144 คน โดยแบ่งผู้สูงอายุเป็น 3 กลุ่ม คือ ให้เลี้ยงนก ให้ปลูกพืช และไม่ทำอะไรเลย เป็นเวลา 3 เดือน พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้เลี้ยงสัตว์ จะไม่เกิดความเหงา และมีการรับรู้

คุณภาพในชีวิต เช่นเดียวกับ คัตต์ และคนอื่นๆ (Cutt; et al. 2007: 261-272) ศึกษาถึงการเลี้ยงสุนัข สุขภาพ และกิจกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่เลี้ยงสุนัข นอกจากจะไม่รู้สึกเหงา เมื่อพาสุนัขไปเดินเล่น จะเหมือนเป็นการออกกำลังกายไปด้วย เกิดสุขภาพที่ดีขึ้น

จากข้างต้นเห็นได้ว่า สัตว์เลี้ยงมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหวของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุที่มีสัตว์เลี้ยงจะมีความว้าเหวน้อย เนื่องจากมีสัตว์เลี้ยงเป็นเพื่อนคลายเหงา

3. การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานกับความว้าเหวในผู้สูงอายุ

สายสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นเรื่องที่สำคัญมากกับผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การได้พูดคุย ทำกิจกรรมร่วมกันกับลูกหลาน ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าไม่ได้อยู่ตัวคนเดียว ไม่เหงา ไม่ว้าเหว

จากการศึกษาของ ทิคเคียเนน (Tiikkainen. 2006: 76) ศึกษาเรื่องความว้าเหวของผู้สูงอายุ โดยเป็นผู้ที่เกิดในปี ค.ศ. 1910 และ ค.ศ. 1914 ซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศฟินแลนด์ พบว่า ผู้สูงอายุที่สูญเสียคู่ครอง อยู่คนเดียว มีความกดดันทางจิตใจ ต้องการที่จะคบหาสมาคมกับลูกหลาน เพื่อลดความกดดัน และไม่ให้เกิดความว้าเหว สอดคล้องกับ มีส (Meis. 2004: 204) ศึกษาความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุที่ไม่มีครอบครัว อายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 38 คน พบว่า เมื่อผู้สูงอายุมีความว้าเหว ผู้สูงอายุที่ร่างกายยังสามารถเคลื่อนไหวได้สะดวก ก็จะออกไปหาลูกหลาน ญาติมิตร เพื่อไม่ให้ตนเองรู้สึกว้าเหว ในส่วนของ ลิเบท (Libethe. 1992: 106) ศึกษาเรื่องการสูญเสียคู่สมรสของผู้สูงอายุ ที่เป็นหม้าย ใน 60 ชั่วโมง พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ลูกหลาน ในการที่ต้องสูญเสียคู่สมรสไป จะทำให้สภาพจิตใจของผู้สูงอายุที่มีความกดดัน ความว้าเหว ความไม่พอใจ ลดลงไปได้ สอดคล้องกับไรอัน และ แพตเตอร์สัน (Ryan; & Patterson. 1987: 6-12) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการแยกตนเองกับความว้าเหว โดยเพศหญิงรายงานว่ามีความว้าเหวมากกว่าเพศชาย และผู้สูงอายุที่มีการพบปะสังสรรค์กับเด็กๆ ของตนเองในครอบครัวน้อย จะมีความว้าเหวและโดดเดี่ยวมากกว่าผู้สูงอายุที่มีเด็กอยู่ในครอบครัว นอกจากนี้ แซทเทิล (Zettel. 2004: 120) ศึกษาการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ ที่อายุระหว่าง 65-90 ปี จำนวน 900 คน พบว่า สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะคู่สมรสและลูกหลาน มีส่วนช่วยไม่ให้ผู้สูงอายุเกิดความเครียดและความว้าเหว เช่นเดียวกับ โคโรเปคกี้-ค็อก (Koropecjy-Cox. 1998: 303-312) ศึกษาถึงภาวะการณ์ที่ไม่มีบุตรต่อการเกิดความอ่อนแอของผู้สูงอายุ อายุ 50-84 ปี พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรมาคอยดูแล จะเกิดความว้าเหว

นอกจากนี้ การศึกษาของ มีส (Meis. 1985: 63-66) ที่ศึกษาความว้าเหวในผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยคนเดียว จะมีความว้าเหวสูง และผู้สูงอายุที่นานๆ จะได้พบปะพูดคุยกับลูกหลาน จะมีความว้าเหวสูง และนอกจากนี้ผู้ที่ถูกแยกออกจากสังคมทำให้เกิดความว้าเหวด้วย งานวิจัยของลอง และ มาร์ติน (Long; & Martin. 2000: 311-319) ศึกษาบุคลิกภาพ สัมพันธภาพระหว่างลูกๆ ความใกล้ชิด และความว้าเหวของผู้สูงอายุ ที่อายุ 85 ปีขึ้นไป จำนวน 100 คู่ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีความใกล้ชิด และรักใคร่กับลูก จะทำให้ความว้าเหวลดน้อยลงเช่นเดียวกับ

สุธีรา ตั้งตระกูล (2537: 55) ทำการศึกษาแรงบันดาลใจส่วนบุคคลที่มีต่อความว่าเหวในผู้ป่วยสโตรคสูงอายุ ที่เข้ารับการรักษาแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 50 คน พบว่า ผู้สูงอายุหากได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจจากบุคคลใกล้ชิดอย่างสม่ำเสมอ และบุตรหลาน จะช่วยให้สุขภาพจิตของผู้ป่วยดีขึ้น เช่นเดียวกับ อำไพรัตน์ กลิ่นขจร (2533: 64) ที่ศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัวของผู้ป่วยสูงอายุ พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมปรับตัวทั้ง 4 ด้าน ซึ่งอธิบายได้ว่า ในสังคมไทยถือว่าครอบครัวเป็นสถาบันสำคัญที่ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ และส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะมีความสุขก็ต่อเมื่ออยู่ร่วมกับบุตรหลานในบ้านเดียวกัน จะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกสนุกสนาน อบอุ่นใจ ไม่มีความรู้สึกเหมือนถูกทอดทิ้ง การที่มีความผูกพันในครอบครัวอย่างดี ลูกหลานดูแลเอาใจใส่ดี จึงสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวได้ดี สอดคล้องกับ ลี และ อิชิ-คุสึ (Lee; & Ishii-Kuntz. 1987: 459-482) ศึกษาการมีปฏิกริยาร่วมของสังคม ความว่าเหวและความรู้สึกที่เป็นอยู่ท่ามกลางผู้สูงอายุ ในผู้สูงอายุ 55 ปีขึ้นไป จำนวน 2,872 คน พบว่า การมีปฏิกริยากับลูกหลาน มีผลในการลดความว่าเหวของผู้สูงอายุ เหมือนกับ เปรมฤดี ศรีราม (2539: 53) ได้ศึกษาความว่าเหวและการปรับตัวของผู้สูงอายุในจังหวัดอ่างทอง จากผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 250 คน ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเขตชนบทของจังหวัดอ่างทอง พบว่า ผู้สูงอายุที่มีการพูดคุยกับลูกหลานเป็นประจำ จะทำให้ความว่าเหวของผู้สูงอายุลดลง

เห็นได้ว่าปัจจัยการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน มีความสัมพันธ์ทางลบกับความว่าเหวของผู้สูงอายุ เนื่องจากการได้พูดคุยกับลูกหลาน ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าไม่ได้อยู่คนเดียว เกิดความรู้สึกอบอุ่น ไม่ว่าเหว

4. ที่อยู่อาศัยกับความว่าเหวในผู้สูงอายุ

สภาพแวดล้อมหรือสถานที่ตั้งบ้านเรือนที่ผู้สูงอายุอยู่อาศัย มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากการได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ดี สังคมที่ดี จะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกอบอุ่น ไม่เกิดความเหงา

จากการศึกษาของ ซาวิกโก และคนอื่นๆ (Savikko; et al. 2005: 223-233) ศึกษาความแพร่หลาย และความรู้สึกส่วนตัวเกี่ยวกับสาเหตุของความว่าเหวในประชากรผู้สูงอายุของประเทศฟินแลนด์ ที่อายุ 75 ปีขึ้นไป จำนวน 6,786 คน พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชนบทจะประสบความว่าเหวบ่อยมาก เนื่องมาจากมีการย้ายถิ่นฐานบ่อยๆ นำไปสู่การแตกสลายของสังคมเล็กๆ สอดคล้องกับ แฮนเฮลา (Hanhela. 1996: 269) ศึกษาถึงเรื่องผู้สูงอายุที่เป็นทหารผ่านศึก อายุ 62-90 ปี จำนวน 500 คน อาศัยอยู่ในเมืองและชนบท ประเทศฟินแลนด์ พบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในเมืองรับรู้ว่าการอยู่อาศัยดีกว่าผู้สูงอายุในชนบท สอดคล้องกับ แอลเลน (Allen. 1994: 161) ศึกษาผู้สูงอายุที่อายุระหว่าง 65-87 ปี จำนวน 132 คน ที่อยู่ในชนบท พบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทมีความกดดันสูง ทำให้จิตใจอ่อนแอ เกิดความว่าเหวได้

เห็นได้ว่าปัจจัยที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับความว่าเหว คือ หากผู้สูงอายุได้อยู่ในที่อยู่อาศัยดี มีความเจริญ สิ่งแวดล้อมที่ดี ผู้สูงอายุจะรู้สึกสบายใจ ปลอดภัย อบอุ่น ไม่เกิดความรู้สึกว่าเหว

5. การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านกับความว่าเหวในผู้สูงอายุ

หากผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ไม่ค่อยแข็งแรง หรือไม่ค่อยได้ออกไปไกลบ้าน สิ่งที่สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุไม่ว่าเหวได้ คือ เพื่อนบ้าน เนื่องจาก อยู่ใกล้กับบ้านเรือนของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุไม่ต้องออกไปไกลบ้านมากนัก

จากการศึกษาของ ดิคเคียนเน็น (Tiikkainen. 2006: 76) ศึกษาเรื่องความว่าเหวของผู้สูงอายุ โดยเป็นผู้ที่เกิดในปี ค.ศ. 1910 และ ค.ศ. 1914 ซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศฟินแลนด์ พบว่าผู้สูงอายุที่สูญเสียคู่ครอง อยู่คนเดียว มีความกดดันทางจิตใจ ต้องการที่จะคบหาสมาคมกับเพื่อนบ้าน เพื่อไม่ให้เกิดความว่าเหว สอดคล้องกับ มีส (Meis. 2004: 204) ศึกษาความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุที่ไม่มีครอบครัว อายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 38 คน พบว่า ผู้สูงอายุที่สูญเสียคู่สมรส เพื่อนลูกหลาน และสุขภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรง ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเหงา และการพบปะพูดคุยติดต่อกันกับเพื่อนบ้าน จะช่วยทำให้ผู้สูงอายุลดปัญหาความว่าเหวได้ เช่นเดียวกับ โทเนอร์ (Toner. 1987: 124) ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุ ที่มีอายุระหว่าง 60-83 ปี จำนวน 100 คน พบว่า การสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อนบ้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับ คิง (King. 2006) ที่ศึกษาผลกระทบของปัจจัยเพื่อนบ้าน และการแยกตนเองจากสังคมในผู้สูงอายุ จากผู้สูงอายุที่อายุ 65 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในตัวเมือง และชนบทของเมืองเดนเวอร์ รัฐโคโลราโด จำนวน 190 คน พบว่า ผู้สูงอายุที่รับรู้ถึงการเป็นเพื่อนบ้านจะเกี่ยวข้องกับทางด้านร่างกายและสังคม ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุมีความว่าเหวน้อย ในส่วนของ บอนเดวิก และ สค็อกสตาบ (Bondevik; & Skogstad. 1998: 325-343) ศึกษาความว่าเหวในผู้สูงอายุ อายุ 80-105 ปี จำนวน 221 คน ที่อาศัยอยู่ในเมืองBergen ประเทศนอร์เวย์ พบว่า ความถี่ของการติดต่อกับสังคม เพื่อนบ้าน มีความสัมพันธ์ทางลบกับความว่าเหวของผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ลี และ อิชิ-คุสึ (Lee; & Ishii-Kuntz. 1987: 459-482) ศึกษาการมีปฏิริยาร่วมของสังคม ความว่าเหว และความรู้สึกที่เป็นอยู่ท่ามกลางผู้สูงอายุ ในผู้สูงอายุ 55 ปีขึ้นไป จำนวน 2,872 คน พบว่า การมีปฏิริยากับเพื่อนบ้านมีผลในการลดความว่าเหวของผู้สูงอายุ

เห็นได้ว่า ปัจจัยการมีเพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว่าเหวของผู้สูงอายุ เนื่องจากการได้พบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้าน ทำให้ผู้สูงอายุมีเพื่อน รู้สึกคลายเหงาได้บ้าง

6. การเปลี่ยนแปลงอาชีพกับความว่าเหวในผู้สูงอายุ

การทำงานเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องการ เพราะทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ ไม่ต้องพึ่งพาบุคคลอื่น เมื่อถึงเวลาที่ต้องยุติบทบาทหน้าที่การทำงานลง จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกไม่มั่นคง และทำให้รู้สึกว่าเหวได้

จากการศึกษาของ ซาวิกโก และคนอื่นๆ (Savikko; et al. 2005: 223-233) ศึกษาความแพร่หลาย และความรู้สึกส่วนตัวเกี่ยวกับสาเหตุของความว่าเหวในประชากรผู้สูงอายุของประเทศฟินแลนด์ ที่อายุ 75 ปีขึ้นไป จำนวน 6,786 คน พบว่า การปลดเกษียณของผู้สูงอายุ หรือเมื่อสถานภาพบทบาทหน้าที่ลดลง และไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมนอกบ้านได้นาน ทำให้เกิดความว่าเหวได้ สอดคล้องกับ เกษม ตันติผลาชีวะ และ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2528: 80-82) กล่าวถึง การรักษาสุขภาพในวัยสูงอายุ โดยพบว่าในปัจจุบันบทบาทและความสำคัญของผู้สูงอายุลดลง ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ในครอบครัวอย่างมีความสุข ไม่สบายใจ ผู้สูงอายุกำลังจะเป็นภาระ และต้องการความรับผิดชอบที่เกินความสามารถของครอบครัว ทำให้ผู้สูงอายุต้องพึ่งสถานสงเคราะห์คนชรา มีปัญหาทางจิตใจเกิดขึ้น สนับสนุนกับงานวิจัยของ แฮนส์สัน, บริกส์ และ รูล (Hansson; Briggs; & Rule. 1990: 230-240) ซึ่งศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของการว่างงานกับความว่าเหวของผู้สูงอายุที่อายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มียานพาหนะ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความว่าเหว เช่นเดียวกับ เพนนิคซ์ และคนอื่นๆ (Penninx; et al. 1997: 510-519) ศึกษาถึงการสนับสนุนของสังคมต่อความตายในผู้สูงอายุ จากผู้สูงอายุ อายุ 55-85 ปี จำนวน 2,829 คน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดในบทบาทหน้าที่ จะมีความว่าเหว งานวิจัยของ ครีซี, เบิร์ก และ ไรท์ (Creecy; Berg; & Wright. 1985: 487-493) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลกับความว่าเหวของผู้สูงอายุในสหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้สูงอายุที่ประสบกับการพลัดพราก แยกจากหรือปราศจากสิ่งที่เคยมี ทั้งในด้านสรีระ บุคคล บทบาทหน้าที่ และเศรษฐกิจ รายได้ จะนำไปสู่การแยกตนเองและความว่าเหว เช่นเดียวกับ ศิริวรรณ ศิริบุญ (2543: 21) ทำการศึกษาการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ จำนวน 987 คน พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้ทำงานไม่ว่าจะเป็นการทำงานภายในบ้านที่ตนเองอาศัย หรือทำงานนอกบ้าน จะช่วยให้กิจกรรมในชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุมีความหลากหลาย ไม่จำเจ ไม่น่าเบื่อหน่าย และทำให้ผู้สูงอายุยังรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ และมีบทบาทในทางครอบครัวและสังคม รู้สึกว่าชีวิตยังมีคุณค่า ไม่รู้สึกเหงา ว่าเหว สอดคล้องกับ โฮลเมน (Holmen.1992: 43-51) ศึกษาความว่าเหวของผู้สูงอายุที่อยู่ในกรุงสต็อกโฮล์ม พบว่า จากการสูญเสียบทบาทหน้าที่ที่เคยเป็นอยู่ ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกหมดความสำคัญต้องอาศัยพึ่งพาผู้อื่น รวมทั้งจากการที่เป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น บทบาททางด้านการให้คำปรึกษา และผู้ดูแลสั่งสอนจึงน้อยลง ทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว เกิดความว่าเหว และรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าน้อยลง ซึ่งรวมไปถึงการสูญเสียรายได้ และเศรษฐกิจ จากการที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้จากวัยอันควรที่ต้องออกจากงาน ส่งผลทำให้ขาดความผูกพันที่เคยมีต่อสังคม

เห็นได้ว่าปัจจัยการเปลี่ยนแปลงอาชีพมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว่าเหว คือ เมื่อผู้สูงอายุต้องยุติบทบาทหน้าที่การทำงาน หรือลดบทบาทหน้าที่การทำงานลง ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองหมดความสำคัญ และเป็นภาระได้ เพราะไม่สามารถหารายได้มาจุนเจือครอบครัว รู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า ทำให้เกิดความเครียด และความว่าเหวได้

7. การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัวกับความว่าเหวในผู้สูงอายุ

ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด หากผู้สูงอายุได้อยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวจำนวนมาก จะเกิดความรู้สึกอบอุ่น แต่เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้สภาพการอยู่อาศัยในครอบครัวเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย คือจำนวนสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลง ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเหงา และว่าเหวได้

จากการศึกษาของ สุพัตรา สุภาพ (2531: 68) กล่าวว่า ครอบครัวเดี่ยวจะมีความสัมพันธ์ของความช่วยเหลือของสมาชิกครอบครัวลดน้อยลงเมื่อเทียบกับครอบครัวขยาย ดังนั้น ผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวขยายจะได้รับการดูแล ช่วยเหลือในด้านต่างๆ มากกว่า ทำให้ผู้สูงอายุมีการปรับตัวที่ดีตามมา สอดคล้องกับ พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และคนอื่นๆ (2523) ทำการศึกษาความทันสมัย ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองและปัญหาบางประการของคนชรา พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ยังคงอยู่กับบุตรหลานในครอบครัวขยาย และมีความรู้สึกว้าเหวเป็นส่วนน้อย เช่นเดียวกับ วรรณิ์ จันทร์สว่าง (2533: 57) ศึกษาผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา จำนวน 220 คน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวขยาย มีบทบาทเป็นสมาชิกในครอบครัว มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา สามารถเข้ากับบุตรหลานและเพื่อนบ้านได้ดี ครอบครัวให้ความสำคัญ จึงทำให้ผู้สูงอายุยังมีความสุขในสังคม เช่นเดียวกับงานวิจัยของธิดา มีศิริ (2541: 44) ศึกษาความว้าเหวของผู้สูงอายุในชุมชนแออัดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ ในผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 109 คน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีลักษณะการอยู่อาศัยแตกต่างกัน มีความว้าเหวแตกต่างกัน คือ ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวจะมีความสุขโดดเดี่ยว อ้างว้าง ไม่มีใครดูแลเอาใจใส่ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยลำพัง ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยกับลูกหลาน จะมีความสุขอบอุ่นใจ ในส่วนของ ศิริวรรณ ศิริบุญ (2543: 21) ทำการศึกษาการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ จำนวน 987 คน พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนบุตรที่พักอาศัยในครัวเรือน และจำนวนบุตรที่พักอาศัยอยู่ใกล้ๆ กันมีความสัมพันธ์กับปัญหาทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุ คือ ผู้สูงอายุที่พักอาศัยในครัวเรือนที่มีสมาชิกหลายคน รวมทั้งผู้สูงอายุที่มีบุตรพักอาศัยครัวเรือน และผู้สูงอายุที่มีบุตรพักอาศัยใกล้ๆ กัน หรือปลูกบ้านอยู่ติดกัน จะมีปัญหาทางด้านจิตใจ ความเหงา ความว้าเหว และกังวลใจเกี่ยวกับการขาดคนดูแลยามเจ็บป่วยน้อยกว่าผู้สูงอายุกลุ่มอื่นๆ

ซึ่งสอดคล้องกับ สุพรรณิ นันทชัย (2534: 12-13) ที่กล่าวว่า โครงสร้างของครอบครัวในสังคมไทยสมัยก่อน มักจะอยู่กันเป็นแบบครอบครัวขยาย ซึ่งเป็นครอบครัวใหญ่ที่มีความผูกพันสนิทแนบแน่น ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว มีผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางของครอบครัว แต่สังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม กลายเป็นสังคมที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง มีการเคลื่อนย้ายของแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมือง มีความจำเป็นที่จะต้องเดินทางเคลื่อนย้าย แสวงหางานนอกหมู่บ้านและชุมชนที่ตนอยู่ ไม่สะดวกที่จะนำพ่อแม่และผู้สูงอายุไปด้วย นอกจากนั้นบุตรหลานที่แต่งงานมีครอบครัวของตนเอง ก็มักจะออกไปตั้งครอบครัวใหม่เป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่าจะอยู่อย่างผู้อาศัยในครอบครัวเดิม อีกทั้งสภาวะทางเศรษฐกิจบังคับให้บางครอบครัวไม่สามารถเลี้ยงดูญาติผู้สูงอายุของฝ่ายบิดามารดาได้เหมือนในอดีต ทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่คนเดียว

ตามลำพัง เกิดความเหงา และว่าเหว้ได้ สอดคล้องกับ ชมานันท์ บัวงาม (2539) ศึกษาผลการใช้กระบวนการกลุ่มและการออกกำลังกายต่อการลดความว่าเหว้ของผู้สูงอายุ ในตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดชุมพร โดยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีลักษณะการอยู่อาศัยกับคู่สมรส ลูกหลาน ญาติ พี่น้อง จะมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว่าเหว้ เช่นเดียวกับ เปรมฤดี ศรีราม (2539: 53) ได้ศึกษาความว่าเหว้และการปรับตัวของผู้สูงอายุในจังหวัดอ่างทอง จากผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 250 คน ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเขตชนบทของจังหวัดอ่างทอง พบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวขยาย มีความว่าเหว้น้อยกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว คือ การได้อยู่ในครอบครัวขยายทำให้ผู้สูงอายุมีการพูดคุยติดต่อกับบุคคลในบ้านเดียวกัน ซึ่งอาจจะเป็นคู่สมรส บุตรหลาน ญาติ พี่น้อง ได้รับการช่วยเหลือดูแลในเรื่องต่างๆ จากสมาชิกในครอบครัวมาก ส่วนผู้สูงอายุในครอบครัวเดี่ยวที่ขาดบุตรหลานดูแลอย่างใกล้ชิด ขาดเด็กที่จะทำให้ชีวิตสดชื่น ต้องอยู่เพียงลำพังตลอดเวลา ทำให้เกิดความว่าเหว้ได้

เห็นได้ว่าปัจจัยการเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว่าเหว้ เนื่องจาก ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ ครอบครัวขยายจะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้มาก ส่วนครอบครัวเดี่ยวเป็นครอบครัวที่มีขนาดเล็ก ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเหงา ว่าเหว้ได้

8. การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทกับความว่าเหว้ในผู้สูงอายุ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมจึงจำเป็นต้องมีเพื่อนไว้คอยพูดคุยกันอยู่เสมอ เนื่องจากเพื่อนคือบุคคลที่มีลักษณะนิสัยความชอบที่คล้ายคลึงกับเรา เป็นที่ปรึกษา การมีเพื่อนทำให้เรามีความสุข เพราะมีคนให้พูดคุยด้วย ไม่รู้สึกว่ายู่คนเดียวในสังคม

จากการศึกษาของ บอนดีวิก และ สค็อกสตาบ (Bondevik; & Skogstad. 1998: 325-343) ศึกษาความว่าเหว้ในผู้สูงอายุ อายุ 80-105 ปี จำนวน 221 คน ที่อาศัยอยู่ในเมืองBergen ประเทศนอร์เวย์ พบว่า ความถี่ของการติดต่อกับสังคม ครอบครัว เพื่อนสนิท มีความสัมพันธ์ทางลบกับความว่าเหว้ของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ มีส (Meis. 2004: 204) ศึกษาความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุที่ยังไม่มีครอบครัว อายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 38 คน พบว่าผู้สูงอายุที่สูญเสียคู่สมรส เพื่อนฝูง จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความว่าเหว้ได้ โดยผู้สูงอายุบางส่วนพยายามมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน เพื่อจะได้ช่วยในการใช้ชีวิตประจำวัน และบางคนต้องการกลับไปทำงานเพื่อให้ตัวเองมีคุณค่าอยู่ในสังคม เช่นเดียวกับ ลี และ อิชิ-คุสึ (Lee; & Ishii-Kuntz. 1987: 459-482) ศึกษาการมีปฏิกิจาร่วมของสังคม ความว่าเหว้ และความรู้สึกที่เป็นอยู่ท่ามกลางผู้สูงอายุ ในผู้สูงอายุ 55 ปีขึ้นไป จำนวน 2,872 คน พบว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน มีผลในการลดความว่าเหว้ของผู้สูงอายุ ในส่วนของ โทเนอร์ (Toner. 1987: 124) ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุ ที่มีอายุระหว่าง 60-83 ปี จำนวน 100 คน พบว่า การสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาพของผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ซาวิกโก และคนอื่นๆ (Savikko; et al. 2005: 223-233) ศึกษาความแพร่หลาย และความรู้สึกส่วนตัวเกี่ยวกับสาเหตุของความว่าเหว้ในประชากรผู้สูงอายุของประเทศฟินแลนด์ ที่อายุ 75 ปีขึ้นไป จำนวน 6,786 คน พบว่า การเป็นโรคภัยไข้เจ็บ การตายของคู่สมรส

และการขาดเพื่อน เป็นสาเหตุทำให้ผู้สูงอายุเกิดความว้าเหว่ สอดคล้องกับ โฮลเมน และ ฟุรุกาว่า (Holmen; & Furukawa. 2002: 261-274) ศึกษาความว้าเหว่ สุขภาพ และเครือข่ายสังคมระหว่างผู้สูงอายุ ที่อายุ 75 ปีขึ้นไป จำนวน 1,810 พบว่า การที่ผู้สูงอายุมีเพื่อนที่ดีไว้คอยด้วยและความพอใจในการติดต่อกับเพื่อนฝูงมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหว่ คือ ผู้สูงอายุมากกว่าสามในสี่กล่าวว่าพวกเขามีเพื่อนที่ดีไว้คอยด้วย แต่อายุที่เพิ่มขึ้นก็มีความเสี่ยงที่จะสูญเสียเพื่อนสนิทมากขึ้น โดยในเวลาเดียวกันสัมพันธ์ภาพของเพื่อนก็เป็นตัวป้องกันความว้าเหว่

เห็นได้ว่าปัจจัยเพื่อนสนิทมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหว่ คือ เพื่อนเป็นบุคคลที่ผู้สูงอายุจะคอยพูดคุยไว้คอยปรับทุกข์เมื่อยามไม่มีครอบครัว หากขาดเพื่อนจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเหงา ไม่มีใครที่จะพูดจาด้วย เกิดเป็นความว้าเหว่ในที่สุด

สรุปได้ว่า การทำงานอดิเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และที่อยู่อาศัย สามารถร่วมกันทำนายความว้าเหว่ได้

9. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานกับความว้าเหว่ในผู้สูงอายุ

หากผู้สูงอายุอยู่ในสภาพที่อยู่ที่แตกต่างกัน ก็อาจมีความว้าเหว่ที่แตกต่างกันได้ แต่หากมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานที่ดี มีการพูดคุยหรือทำกิจกรรมด้วยกัน ก็จะทำให้ผู้สูงอายุไม่เหงาได้

จากการศึกษาของ เชีย และคนอื่น ๆ (Xie; et al. 2009: 1-6) ทำการศึกษาความแพร่หลายและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความทุกข์ สำหรับผู้สูงอายุที่บุตรเติบโตเป็นผู้ใหญ่และแยกไปอยู่ที่อื่นในพื้นที่ชนบทในประเทศจีน โดยศึกษาจากผู้สูงอายุจำนวน 415 คน พบว่า ผู้สูงอายุมีอาการความทุกข์ 74.46% ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุที่บุตรเติบโตเป็นผู้ใหญ่และแยกไปอยู่ที่อื่น มีระดับความซึมเศร้ามากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่บุตรไม่ได้ย้ายออกไป การบรรเทาความซึมเศร้าในผู้สูงอายุที่บุตรเติบโตเป็นผู้ใหญ่และแยกไปอยู่ที่อื่น คือ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ส่วน อาร์เจนท์ (Argent. 2008: 245-261) ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ความหนาแน่นของประชากร บทบาทของสังคมและขวัญกำลังใจในพื้นที่ชนบทของประเทศออสเตรเลีย โดยพบว่าความหนาแน่นของประชากรลดลง จะนำไปสู่ความรู้สึกของการแยกตนเองและขวัญกำลังใจจะลดลง สอดคล้องกับ เทเรียส และ มาซุมดาร์ (Treas; & Mazumdar. 2002: 243-258) ทำการศึกษาเรื่องผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นมาอยู่ในอเมริกาจำนวน 28 คน พบว่าผู้สูงอายุต้องการย้ายถิ่นเพื่อมาอยู่ใกล้ชิดกับลูกๆ แต่ก็รู้สึกถึงการแยกออกจากสังคม เพราะพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ อีกทั้งภาระหน้าที่ของลูกๆ ที่หนัก ทำให้ไม่ค่อยได้พูดคุย และผู้สูงอายุต้องการปรารภนาให้มีการรวบรวมสมาชิกในครอบครัวมาเยี่ยม

จากเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาของผู้วิจัย สามารถตั้งสมมุติฐานได้ว่า ที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ส่งผลร่วมกันต่อความว้าเหว่ของผู้สูงอายุ

สมมติฐานของการวิจัย

1. การทำงานอดิเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และที่อยู่อาศัย สามารถร่วมกันทำนายความว่าเหวได้
2. ที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ส่งผลร่วมกันต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความว่าเหวของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง และอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเมือง และอำเภอเมืองทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 11,366 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเมือง และอำเภอเมืองทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 265 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของศิริชัย กาญจนวาสี และคนอื่นๆ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2549: 67; อ้างอิงจาก ศิริชัย กาญจนวาสี; และคนอื่นๆ, 2537. การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. หน้า 106) และเลือกตัวอย่างโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) คือ การเลือกตามสะดวก (Convenience sampling)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย

- ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป
- ตอนที่ 2 แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน
- ตอนที่ 3 แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน
- ตอนที่ 4 แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท
- ตอนที่ 5 แบบวัดความว่าเหว

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ เพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพในอดีต อาชีพปัจจุบัน รายได้ปัจจุบันต่อเดือน ที่มาของรายได้ เงินเก็บ สมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยในอดีต สมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบัน การทำงานอดิเรก และการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงจำนวน 16 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน

แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นการวัดพฤติกรรมการพูดคุย การทำกิจกรรม การไปเยี่ยมเยียนซึ่งกันและกัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งทางร่างกายและจิตใจระหว่างลูกหลานและผู้สูงอายุ จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ คือ จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .91

ตัวอย่างแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน

0. ท่านและลูกหลานพูดคุยกันอยู่เสมอ

จริง

ค่อนข้างจริง

ค่อนข้างไม่จริง

ไม่จริง

00. ลูกหลานมักพูดจาดีกับท่าน

จริง

ค่อนข้างจริง

ค่อนข้างไม่จริง

ไม่จริง

000. ท่านออกไปท่องเที่ยวเกี่ยวกับลูกหลาน

จริง

ค่อนข้างจริง

ค่อนข้างไม่จริง

ไม่จริง

0000. ท่านและลูกหลานมักร่วมกันทำบุญที่วัด

จริง

ค่อนข้างจริง

ค่อนข้างไม่จริง

ไม่จริง

เกณฑ์การให้คะแนนของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ให้คะแนนการตอบ ดังนี้

จริง	ให้คะแนน	4	คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้คะแนน	3	คะแนน
ค่อนข้างไม่จริง	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่จริง	ให้คะแนน	1	คะแนน

คะแนนสูง (สูงกว่าค่าเฉลี่ย) หมายถึง ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานดี

คะแนนต่ำ (ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย) หมายถึง ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานไม่ดี

ขั้นตอนการสร้างแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน

การสร้างแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน มีดังนี้

1. ศึกษาคำนิยามการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานจากการศึกษาเอกสาร วารสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานของผู้สูงอายุ
2. สร้างข้อคำถามแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานจำนวน 2 เท่าของจำนวนข้อที่จะใช้จริง โดยใช้เป็นมาตราประเมินค่า 4 ระดับ คือ จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง
3. นำแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้
4. หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานที่สร้างขึ้น และผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาว่าแบบสอบถามแต่ละข้อนั้นวัดได้ตรงตามตารางวิเคราะห์รายละเอียด (Table of Specifications) หรือไม่ แล้วนำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 247-251) โดยผู้วิจัยจะเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป
5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว และเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC ≥ 0.5 ขึ้นไป ไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้สูงอายุที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 70 คน
6. หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ Item-Total Correlation และเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20-0.80 จำนวน 10 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .91

ตอนที่ 3 แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นการวัดพฤติกรรมการพูดคุย การทำกิจกรรม การไปเยี่ยมเยียนซึ่งกันและกัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งทางร่างกายและจิตใจระหว่างเพื่อนบ้านและผู้สูงอายุ จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ คือ จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .89

ตัวอย่างแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

0. ท่านและเพื่อนบ้านพูดคุยกันอยู่เสมอ

.....			
จริง	ก่อนข้างจริง	ก่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

00. ท่านและเพื่อนบ้านไปทำบุญที่วัดด้วยกัน

.....			
จริง	ก่อนข้างจริง	ก่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

000. ท่านและเพื่อนบ้านไปชมรมผู้สูงอายุด้วยกัน

.....			
จริง	ก่อนข้างจริง	ก่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

0000. ท่านและเพื่อนบ้านไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน

.....			
จริง	ก่อนข้างจริง	ก่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

เกณฑ์การให้คะแนนของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ให้คะแนนการตอบ ดังนี้

จริง	ให้คะแนน	4	คะแนน
ก่อนข้างจริง	ให้คะแนน	3	คะแนน
ก่อนข้างไม่จริง	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่จริง	ให้คะแนน	1	คะแนน

คะแนนสูง (สูงกว่าค่าเฉลี่ย) หมายถึง ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านดี

คะแนนต่ำ (ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย) หมายถึง ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านไม่ดี

ขั้นตอนการสร้างแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

การสร้างแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน มีดังนี้

1. ศึกษาค่านิยามการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านจากการศึกษาเอกสาร วารสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านของผู้สูงอายุ
2. สร้างข้อคำถามแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านจำนวน 2 เท่าของจำนวนข้อที่จะใช้จริง โดยใช้เป็นมาตราประเมินค่า 4 ระดับ คือ จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง
3. นำแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้
4. หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านที่สร้างขึ้น และผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาว่าแบบสอบถามแต่ละข้อนั้นวัดได้ตรงตามตารางวิเคราะห์รายละเอียด (Table of Specifications) หรือไม่ แล้วนำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 247-251) โดยผู้วิจัยจะเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป
5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว และเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC ≥ 0.5 ขึ้นไป ไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้สูงอายุที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 70 คน
6. หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ Item-Total Correlation และเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20-0.80 จำนวน 10 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .89

ตอนที่ 4 แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท

แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นการวัดพฤติกรรมการพูดคุย การทำกิจกรรม การไปเยี่ยมเยียนซึ่งกันและกัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งทางร่างกายและจิตใจระหว่างเพื่อนสนิทและผู้สูงอายุ จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ คือ จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .88

ตัวอย่างแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท

0. ท่านกับเพื่อนสนิทมีเรื่องพูดคุยด้วยกัน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

00. ท่านสามารถพูดคุยได้อย่างเปิดใจกับเพื่อนสนิทของท่าน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

000. ท่านมีความสุขเมื่อได้ทำกิจกรรมต่างๆ กับเพื่อนสนิท

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

0000. ท่านได้ร่วมกลุ่มพบปะสังสรรค์กับเพื่อนสนิทเสมอ

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

เกณฑ์การให้คะแนนของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท ให้คะแนนการตอบ ดังนี้

จริง	ให้คะแนน	4	คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้คะแนน	3	คะแนน
ค่อนข้างไม่จริง	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่จริง	ให้คะแนน	1	คะแนน

คะแนนสูง (สูงกว่าค่าเฉลี่ย) หมายถึง ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทดี
คะแนนต่ำ (ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย) หมายถึง ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทไม่ดี

ขั้นตอนการสร้างแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท

การสร้างแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท มีดังนี้

1. ศึกษาคำนิยามการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทจากการศึกษาเอกสาร วารสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน มิตรสหายของผู้สูงอายุ
2. สร้างข้อคำถามแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทจำนวน 2 เท่าของจำนวนข้อที่จะใช้จริง โดยใช้เป็นมาตราประเมินค่า 4 ระดับ คือ จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง
3. นำแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้
4. หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทที่สร้างขึ้น และผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาว่าแบบสอบถามแต่ละข้อนั้นวัดได้ตรงตามตารางวิเคราะห์รายละเอียด (Table of Specifications) หรือไม่ แล้วนำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 247-251) โดยผู้วิจัยจะเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป
5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว และเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC ≥ 0.5 ขึ้นไป ไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้สูงอายุที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 70 คน
6. หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ Item-Total Correlation และเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20-0.80 จำนวน 10 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .88

ตอนที่ 5 แบบวัดความว่าเหว่

แบบวัดความว่าเหว่ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยแปลมาจากรัสเซล (Russell. 1996: 23) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ คือ ไม่เคย นานๆ ครั้ง บางครั้ง และบ่อยครั้ง ให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .89

ตัวอย่างแบบวัดความว่าเหว่

0. ท่านรู้สึกว่าคุณสามารถเข้ากับคนรอบข้างได้

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

00. ท่านรู้สึกขาดมิตร

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

000. ท่านรู้สึกว่าไม่มีใครให้คำปรึกษาหารือ

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

0000. ท่านรู้สึกโดดเดี่ยว

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

แบบสอบถามที่มีข้อความทางบวกมี 9 ข้อ ได้แก่ข้อ 1, 5, 6, 9, 10, 15, 16, 19, 20
แบบสอบถามที่มีข้อความทางลบมี 11 ข้อ ได้แก่ข้อ 2, 3, 4, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 17, 18
เกณฑ์การให้คะแนน คือ
ข้อความทางบวกให้คะแนน ดังนี้

บ่อยครั้ง	ให้คะแนน	1	คะแนน
บางครั้ง	ให้คะแนน	2	คะแนน
นานๆ ครั้ง	ให้คะแนน	3	คะแนน
ไม่เคย	ให้คะแนน	4	คะแนน

ข้อความทางลบให้คะแนน ดังนี้

บ่อยครั้ง	ให้คะแนน	4	คะแนน
บางครั้ง	ให้คะแนน	3	คะแนน
นานๆ ครั้ง	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่เคย	ให้คะแนน	1	คะแนน

คะแนนสูง (สูงกว่าค่าเฉลี่ย) หมายถึง ผู้สูงอายุมีความว้าเหว่มาก

คะแนนต่ำ (ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย) หมายถึง ผู้สูงอายุมีความว้าเหวน้อย

ขั้นตอนการแปลแบบวัดความว้าเหว่

การแปลแบบวัดความว้าเหว่ มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยแปลแบบวัดความว้าเหว่ของรัสเซลล์ (Russell. 1996: 23) และให้นางจินตนา รวมศิลป์ ครูสอนภาษาอังกฤษตรวจความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งด้วย

2. นำแบบวัดความว้าเหว่ที่แปลและผ่านการตรวจแล้ว ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ ความถูกต้องของเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไป ทดลองใช้

3. หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามเกี่ยวกับ ความว้าเหว่ที่แปลเนื้อหา และผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาว่าแบบสอบถามแต่ละข้อนั้นวัดได้ตรงตามตารางวิเคราะห์รายละเอียด (Table of Specifications) หรือไม่ แล้วนำผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความ สอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 247-251) โดยผู้วิจัยจะเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว และเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC ≥ 0.5 ขึ้นไป ไป ทดลองใช้ (Try Out) กับผู้สูงอายุที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ อำเภอกุยบุรี จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 70 คน

5. หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ Item-Total Correlation และเลือกข้อที่มีค่าอำนาจ จำแนกระหว่าง 0.20-0.80 จำนวน 20 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามเท่ากับ .89

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยเข้าพบผู้นำชุมชนเพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามแก่ผู้สูงอายุ
2. สํารวจรายชื่อผู้สูงอายุที่อยู่ในอำเภอเมือง และอำเภอทับสะแก มีจำนวน 265 คน โดยผู้สูงอายุที่อยู่ในอำเภอเมืองจำนวน 130 คน อำเภอทับสะแกจำนวน 135 คน
3. เก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุ ทั้งเดินทางไปตามบ้านเรือน โรงพยาบาล และชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ

4. ผู้วิจัยแนะนำตัวแก่ผู้สูงอายุ พุดคุย ชี้แจงวัตถุประสงค์เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย เมื่อกลุ่มตัวอย่างเต็มใจให้ความร่วมมือในการทำวิจัยแล้ว ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกราย โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างบางคนมีปัญหาทางด้านสายตา ผู้วิจัยจึงใช้วิธีสัมภาษณ์และกรอกข้อความลงในแบบสอบถามแทนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้เวลาโดยประมาณ 30 นาที

5. เมื่อสัมภาษณ์ และกรอกข้อความเสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามดังกล่าวมาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้อง ก่อนจะนำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติต่อไป และมอบของที่ระลึกแก่ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามแล้ว นำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ โดยอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

- 1.1 ร้อยละ
- 1.2 ค่าเฉลี่ย
- 1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

2.1 หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

2.2 ค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ ในอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ และอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise (Multiple Regression Analysis) ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ว่า การทำงานอดิเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และที่อยู่อาศัย สามารถร่วมกันทำนายความว่าเหวได้

2.3 วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 2 ทาง (2-way ANOVA) โดยมีตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ ที่อยู่อาศัยและการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และความว่าเหวเป็นตัวแปรตาม เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2 ที่ว่า ที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ส่งผลร่วมกันต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ

3. สถิติที่ใช้ทดสอบนอกเหนือสมมติฐาน

3.1 วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 3 ทาง (3-way ANOVA) โดยมีตัวแปรอิสระ 3 ตัว คือ ที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และความว่าเหวเป็นตัวแปรตาม เพื่อทดสอบสมมติฐานระหว่าง ที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท ส่งผลร่วมกันต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาค้นคว้าเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความว่าเหวในผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นการเสนอข้อมูลที่แสดงลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง และเป็นการเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานอดิเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และที่อยู่อาศัย กับความว่าเหว

ส่วนที่ 2 เป็นการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเสนอผลการวิเคราะห์นอกเหนือสมมติฐาน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{x}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S.D	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงแบบ t (t-Distribution)
F	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงแบบ F (F-Distribution)
df	แทน	ค่าของชั้นแห่งความอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลรวมของคะแนนยกกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมของคะแนนยกกำลังสอง (Mean Squares)
r	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ซึ่งพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ซึ่งพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของการทำนาย
R^2 change	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การทำนายที่เปลี่ยนแปลงเมื่อตัวแปรทำนายเข้าสมการเพิ่มขึ้น
SE b	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์
SE	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์
p	แทน	ความน่าจะเป็น (Probability) ของค่าสถิติทดสอบ

a	แทน	ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ลักษณะเบื้องต้นของผู้สูงอายุ

รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพ สมรส การศึกษา อาชีพในอดีต อาชีพปัจจุบัน รายได้ปัจจุบันต่อเดือน ที่มาของรายได้ เงินเก็บ ที่อยู่อาศัย สมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยในอดีต สมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบัน การทำงานอดิเรก ปริมาณการทำงานอดิเรก และการเลี้ยงสัตว์เลี้ยง ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก

ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (63.8%) เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 68 ปี ($x = 68.51$, $S.D. = 6.29$) โดยช่วงอายุของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (32.5%) คือ 65 – 69 ปี รองลงมา (30.9%) คือ ช่วงอายุ 60 – 64 ปี ผู้สูงอายุเกือบทั้งหมด (99.6%) นับถือศาสนาพุทธ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (50.6%) มีสถานภาพสมรสแต่งงาน รองลงมา (30.9%) คือ สถานภาพหม้าย ด้านการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (64.5%) จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา รองลงมา (19.6%) คือ จบชั้นมัธยมศึกษา ด้านการประกอบอาชีพในอดีต ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (36.2%) ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมา (27.2%) ประกอบอาชีพค้าขาย ส่วนการประกอบอาชีพในปัจจุบัน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (31.3%) ไม่ได้ประกอบอาชีพ รองลงมา (26%) คืออาชีพค้าขาย ในด้านรายได้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (43.4%) มีรายได้ 500 – 3,500 บาท รองลงมา (19.2%) คือ รายได้มากกว่า 12,500 บาทขึ้นไป ส่วนที่มาของรายได้ ส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุ (57%) มาจากการทำงานด้วยตนเอง รองลงมา (21.5%) คือ มาจากลูกหลาน ด้านเงินเก็บของผู้สูงอายุ คือ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (58.5%) มีเงินเก็บ ด้านสมาชิกของครอบครัวที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยในอดีตส่วนใหญ่ (42.3%) คือ คู่สมรสและบุตร รองลงมา (11.7%) คือ อาศัยอยู่กับพ่อแม่ คู่สมรส และบุตร ส่วนสมาชิกของครอบครัวที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบันส่วนใหญ่ (21.1%) คือ คู่สมรส รองลงมา (19.2%) คือ อาศัยอยู่คนเดียว ด้านการทำงานอดิเรก ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (35.5%) ไม่มีงานอดิเรก รองลงมา (29.8%) คือ ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง และการเลี้ยงสัตว์เลี้ยง ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (41.1%) ไม่มีการเลี้ยงสัตว์เลี้ยง รองลงมา (29.1%) คือ เลี้ยงสุนัข

ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงอาชีพ และการเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (56.2%) ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอาชีพ และผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (77.7%) มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลง ดังตาราง 1 นอกจากนี้ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (58.5%) มีการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมาก ($x = 24.83$, $S.D. = 7.18$) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (50.2%) มีการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านมาก ($x = 22.74$, $S.D. = 6.24$) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (53.2%) มีการมี

ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมาก ($\bar{x} = 23.79$, S.D. = 7.26) และผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (52.5%) มีความ
ว่าเหวต่ำ ($\bar{x} = 49.06$, S.D. = 10.46) ดังตาราง 2

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการเปลี่ยนแปลงอาชีพ และการเปลี่ยนแปลง
ขนาดของครอบครัว (n = 265)

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเปลี่ยนแปลงอาชีพ		
เปลี่ยนแปลง	116	43.8
ไม่เปลี่ยนแปลง	149	56.2
การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว		
มีจำนวนสมาชิกน้อยลง	206	77.7
มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น	59	22.3

ตาราง 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การมี
ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และความว่าเหว เปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยการมีปฏิสัมพันธ์กับ
ลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และความว่าเหว

ตัวแปร	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย		มากกว่าค่าเฉลี่ย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน	110	41.5	155	58.5
การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	132	49.8	133	50.2
การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท	124	46.8	141	53.2
ความว่าเหว	139	52.5	126	47.5

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับความว่าเหว

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการทำงานอดิเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การมี
ปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเปลี่ยนแปลง
ขนาดของครอบครัว การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และที่อยู่อาศัย กับความว่าเหวของผู้สูงอายุ
โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation
Coefficient) ดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร	Pr	Pl	Me	Ho	Pe	Fa	Ne	Fr	Lo
Pr	1.000	.003	.180**	.013	-.242**	-.181**	-.146*	-.206**	.241**
Pl		1.000	-.029	-.131*	.108	-.042	-.046	-.170**	.157*
Me			1.000	-.145*	-.345**	-.455**	-.316**	-.354**	.470**
Ho				1.000	.266**	.483**	.446**	.482**	-.399**
Pe					1.000	.466**	.410**	.383**	-.394**
Fa						1.000	.781**	.789**	-.768**
Ne							1.000	.859**	-.693**
Fr								1.000	-.795**
Lo									1.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

หมายเหตุ	Pr	แทน	การเปลี่ยนแปลงอาชีพ
	Pl	แทน	ที่อยู่อาศัย
	Me	แทน	การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว
	Ho	แทน	การทำงานอดิเรก
	Pe	แทน	การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง
	Fa	แทน	การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน
	Ne	แทน	การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน
	Fr	แทน	การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท
	Lo	แทน	ความว้าเหว่

จากตาราง 3 พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความว้าเหว่ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว การทำงานอดิเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การเปลี่ยนแปลงอาชีพ และที่อยู่อาศัย โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหว่ ($r = -.795, p < .01$) การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหว่ ($r = -.768, p < .01$) การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหว่ ($r = -.693, p < .01$) การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความว้าเหว่

($r = .470, p < .01$) การทำงานอดิเรกมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหว่ ($r = -.399, p < .01$) การเลี้ยงสัตว์เลี้ยงมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหว่ ($r = -.394, p < .01$) การเปลี่ยนแปลงอาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความว้าเหว่ ($r = .241, p < .01$) และที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความว้าเหว่ ($r = .157, p < .05$)

นอกจากนี้ยังพบว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท ($r = .859, p < .01$) การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท ($r = .789, p < .01$) การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ($r = .781, p < .01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุป ปัจจัยการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การทำงานอดิเรก และการเลี้ยงสัตว์เลี้ยง มีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหว่ ด้านปัจจัยการเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว การเปลี่ยนแปลงอาชีพ และที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความว้าเหว่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน ประกอบด้วยการวิเคราะห์ผลดังต่อไปนี้

1. การศึกษาปัจจัยการทำนายความว้าเหว่ของผู้สูงอายุ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1 ที่ว่า การทำงานอดิเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และที่อยู่อาศัย สามารถร่วมกันทำนายความว้าเหว่ได้ ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 นี้ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้น (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยมีตัวทำนาย คือ การทำงานอดิเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และที่อยู่อาศัย

ก่อนที่จะมีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้น (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผู้วิจัยได้หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ดังตาราง 3 เพื่อตรวจสอบ multicollinearity ระหว่างตัวแปรแต่ละตัว โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ซึ่งต้องมีค่าตั้งแต่ .90 ขึ้นไป ($r \geq .90$) จากตาราง 3 พบว่าไม่มีตัวแปรคู่ใดที่มีค่าความสัมพันธ์สหสัมพันธ์เกิน .90 จึงไม่ตัดตัวแปรใดออกจากการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการทำนายความรู้สึกว้าเหว่ของผู้สูงอายุ โดยใช้ปัจจัยการทำงานอดิเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท

และที่อยู่อาศัย เป็นตัวทำนาย โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้น (Stepwise Multiple Regression Analysis) ดังรายละเอียดในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์ตัวพยากรณ์ความว่าเหวของผู้สูงอายุ

ตัวแปร	R	R ²	R ² change	b	SE b	β	t	p
Fr	.795	.633	.633	-.728	.079	-.505	-9.215**	.000
Fa	.828	.685	.052	-.435	.084	-.299	-5.191**	.000
Me	.839	.704	.019	3.89	.950	.155	4.094**	.000

SE = 5.7292
a = 70.273

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

หมายเหตุ	Fr	แทน	การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท
	Fa	แทน	การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน
	Me	แทน	การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว

จากตาราง 4 พบว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท สามารถทำนายความว่าเหวของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 63.3 ($R^2 = .633$, $F = 453.16$, $p < .01$) การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ร่วมกันทำนายความว่าเหวของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 68.5 ($R^2 = .685$, $F = 43.22$, $p < .01$) การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และการเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว ร่วมกันทำนายความว่าเหวของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 70.4 ($R^2 = .704$, $F = 16.76$, $p < .01$)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ซึ่งพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน พบว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทส่งผลต่อความว่าเหวมากที่สุด ($\beta = -.51$, $t = -9.215$, $p < .01$) แสดงว่า ยิ่งผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมากเท่าไร ก็จะมีความว่าเหวน้อยลงเท่านั้น รองลงมาคือ การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ($\beta = -.30$, $t = -5.191$, $p < .01$) หมายถึง ผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมากขึ้น จะมีความว่าเหวน้อยลง และปัจจัยตัวที่ 3 รองลงมาคือ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว ($\beta = .16$, $t = 4.094$, $p < .01$) คือ ผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อยลง จะมีความว่าเหวมากยิ่งขึ้น

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า สมมติฐานข้อ 1 ได้รับการสนับสนุน

2. การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานของผู้สูงอายุกับความว่าเหว เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2 ที่ว่า ที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ส่งผลร่วมกันต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 2 ทาง (2-way ANOVA) โดยมีตัวแปรที่อยู่อาศัย และการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานเป็นตัวแปรอิสระ ความว่าเหวเป็นตัวแปรตาม

ผลการวิเคราะห์ความว่าเหวของผู้สูงอายุ จำแนกตามที่อยู่อาศัยและการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 2 ทาง (2-way ANOVA) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2 ว่า ที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ส่งผลร่วมกันต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ ดังรายละเอียดในตาราง 5

ตาราง 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน

แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	Sig.
Corrected Model	3	14298.774	4766.258	85.065**	.000
Intercept	1	651235.946	651235.946	11622.849**	.000
Fa	1	13188.097	13188.097	235.373**	.000
PI	1	429.972	429.972	7.674**	.006
Fa * PI	1	411.693	411.693	7.348**	.007
ความคลาดเคลื่อน	261	14624.003	56.031		
Corrected Total	264	28922.777			
รวม	265	666953.000			

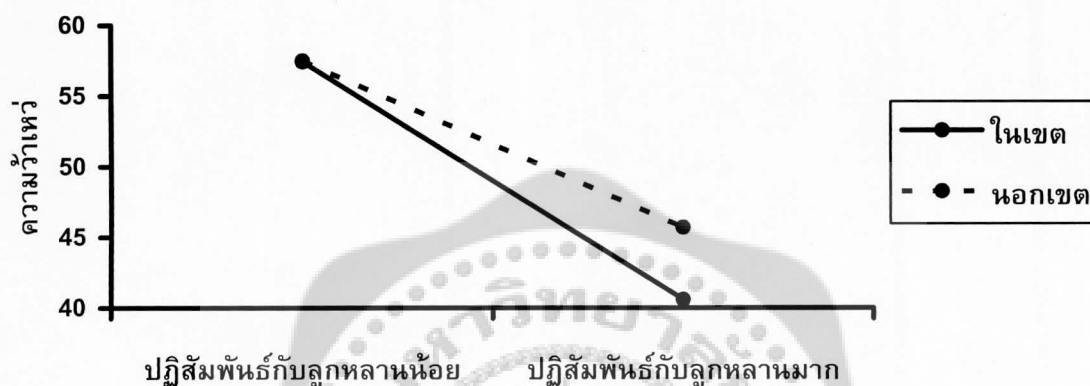
**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

หมายเหตุ Fa แทน การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน
PI แทน ที่อยู่อาศัย

จากตาราง 5 พบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน สามารถส่งผลต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 7.348$, $p < .01$)

หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการเขียนกราฟแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานต่อความว่าเหว ดังภาพประกอบ 2

ผลการสร้างกราฟแสดงปฏิสัมพันธ์มีดังนี้

ภาพประกอบ 2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน

จากภาพประกอบ 2 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมาก หมายถึง ในครอบครัวอบอุ่น ผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาลจะมีความว่าเหวมากกว่าในเขตเทศบาล ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า สมมติฐานข้อ 2 ได้รับการสนับสนุน

การวิเคราะห์นอกเหนือสมมติฐาน

เพื่อให้สามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทของผู้สูงอายุกับความว่าเหว

ผลการวิเคราะห์ความว่าเหวของผู้สูงอายุ จำแนกตามที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 3 ทาง (3-way ANOVA) เพื่อทดสอบนอกเหนือสมมติฐานว่า ที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน กับ การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท ส่งผลร่วมกันต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ ดังรายละเอียดในตาราง 6

ตาราง 6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน
กับการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
Corrected Model	7	17890.751	2555.822	59.540**	.000
Intercept	1	339794.237	339794.237	7915.782**	.000
PI	1	191.964	191.964	4.472*	.035
Fa	1	3270.339	3270.339	76.185**	.000
Fr	1	2496.930	2496.930	58.168**	.000
PI * Fa	1	26.910	26.910	.627**	.429
PI * Fr	1	53.493	53.493	1.246	.265
Fa * Fr	1	24.434	24.434	.569	.451
PI * Fa * Fr	1	195.078	195.078	4.545*	.034
ความคลาดเคลื่อน	257	11032.026	42.926		
Corrected Total	264	28922.777			
รวม	265	666953.000			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

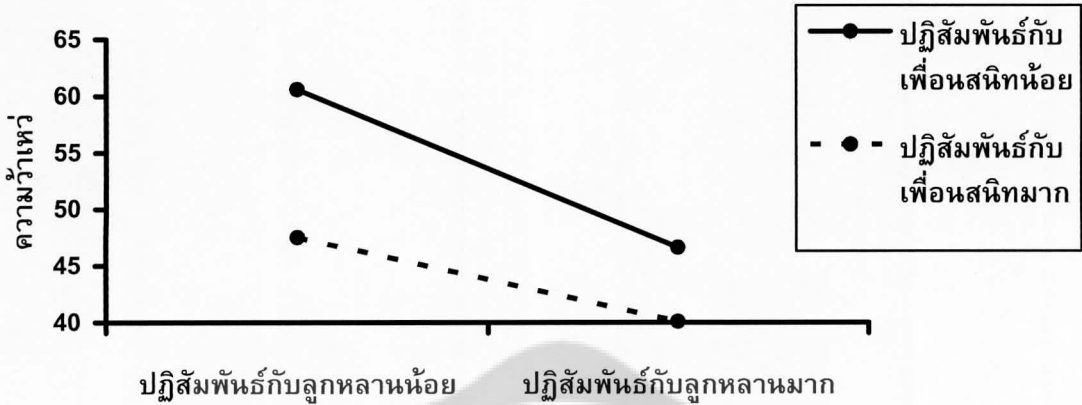
หมายเหตุ	PI	แทน	ที่อยู่อาศัย
	Fa	แทน	การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน
	Fr	แทน	การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท

จากตาราง 6 พบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน กับการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทสามารถส่งผลต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 4.545, p < .05$)

หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการเขียนกราฟแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน กับการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทต่อความว่าเหว ดังภาพประกอบ 3 และภาพประกอบ

ผลการสร้างกราฟแสดงปฏิสัมพันธ์มีดังนี้

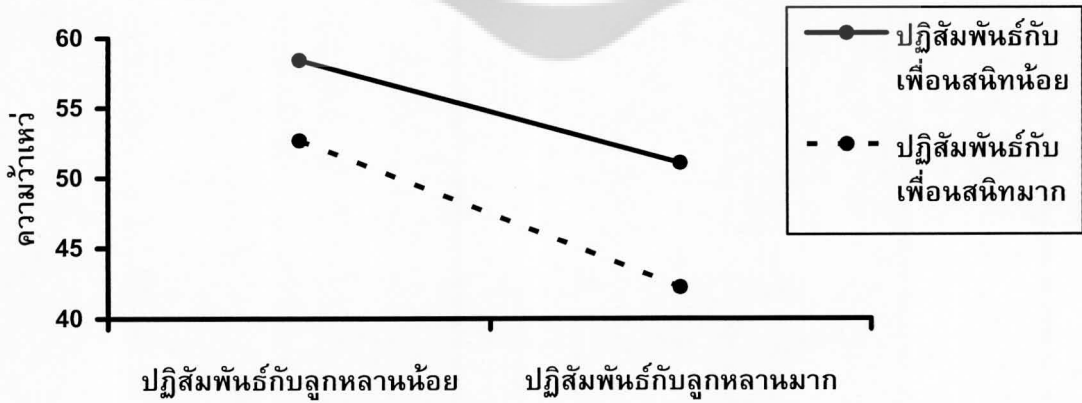
ในเขตเทศบาล

ภาพประกอบ 3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และ ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท

จากภาพประกอบ 3 พบว่า ในเขตเทศบาล ผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมาก หมายถึง ในครอบครัวอบอุ่น ผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนน้อยจะมีความว้าเหว่มากกว่าผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมาก

นอกเขตเทศบาล

ภาพประกอบ 4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาล การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และ ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท

จากภาพประกอบ 4 พบว่า นอกเขตเทศบาล ผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมาก หมายถึง ในครอบครัวอบอุ่น ผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนน้อยจะมีความว่าเหว่มากกว่าผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมาก

จึงสามารถสรุปได้ว่า

1. ไม่ว่าอยู่ในเขตเทศบาลหรือนอกเขตเทศบาล ถึงแม้ว่าจะมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมาก แต่ผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมากจะมีความว่าเหวน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทน้อย
2. ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทจะส่งผลต่อผู้สูงอายุในเขตเทศบาลมากกว่าผู้สูงอายุนอกเขตเทศบาล

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความว่าเหวในผู้สูงอายุ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการทำงานอดิเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท กับความว่าเหวของผู้สูงอายุ
2. เพื่อทำนายความว่าเหวจากตัวแปร การทำงานอดิเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท ต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ

สมมติฐานของการวิจัย

1. การทำงานอดิเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และที่อยู่อาศัย สามารถร่วมกันทำนายความว่าเหวได้
2. ที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ส่งผลร่วมกันต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง และอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 จำนวน 265 คน ได้มาโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) คือ การเลือกตามสะดวก (Convenience sampling) ซึ่งใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดย การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise (Multiple Regression Analysis) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 2 ทาง (2-way ANOVA)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพในอดีต อาชีพปัจจุบัน รายได้ปัจจุบันต่อเดือน ที่มาของรายได้ เงินเก็บ สมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยในอดีต สมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบัน การทำงานอดิเรก และการเลี้ยงสัตว์เลี้ยง

ตอนที่ 2 แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า 4 ระดับ คือ จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .91

ตอนที่ 3 แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า 4 ระดับ คือ จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .89

ตอนที่ 4 แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า 4 ระดับ คือ จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .88

ตอนที่ 5 แบบวัดความจำใจ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามของรัสเซล (Russell, 1996: 23) มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า 4 ระดับ คือ ไม่เคย นานๆ ครั้ง บางครั้ง บ่อยครั้ง ให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .89

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 265 คน พบว่า การประกอบอาชีพในอดีต ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (36.2%) ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนการประกอบอาชีพในปัจจุบัน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (31.3%) ไม่ได้ประกอบอาชีพ ด้านสมาชิกของครอบครัวที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยในอดีตส่วนใหญ่ (42.3%) คือ คู่สมรสและบุตร ส่วนสมาชิกของครอบครัวที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบันส่วนใหญ่ (21.1%) คือ คู่สมรส ด้านการทำงานอดิเรก ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (35.5%) ไม่มีงานอดิเรก และการเลี้ยงสัตว์เลี้ยง ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (41.1%) ไม่มีการเลี้ยงสัตว์เลี้ยง

2. การเปลี่ยนแปลงอาชีพ และการเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (56.2%) ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอาชีพ และผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (77.7%) มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวลดลง

3. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (58.5%) มีการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมาก ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (50.2%) มีการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านมาก ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (53.2%) มีการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมาก และผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (52.5%) มีความจำใจต่ำ

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความว่าเหว เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว การทำงานอดิเรก การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การเปลี่ยนแปลงอาชีพ และที่อยู่อาศัย

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน สรุปได้ว่า

1. การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท สามารถทำนายความว่าเหวของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 63.3 ($R^2 = .633$, $p < .01$) การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ร่วมกันทำนายความว่าเหวของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 68.5 ($R^2 = .685$, $p < .01$) การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และการเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว ร่วมกันทำนายความว่าเหวของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 70.4 ($R^2 = .704$, $p < .01$)

2. ที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานสามารถส่งผลร่วมกันต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 7.348$, $p < .01$)

3. ผลการวิเคราะห์นอกเหนือสมมติฐาน พบว่า ที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน กับการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทสามารถส่งผลต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 4.545$, $p < .05$)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

1. การอภิปรายผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ กับความว่าเหว

1.1 การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท มีความสัมพันธ์ทางลบกับความว่าเหวของผู้สูงอายุ ($r = -.795$, $p < .01$) นั่นคือ ผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมากจะมีความว่าเหวน้อย ส่วนผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทน้อยจะมีความว่าเหวมาก อาจกล่าวได้ว่าเพื่อนสนิทเป็นบุคคลที่ผูกพันกับผู้สูงอายุมาเป็นระยะเวลายาวนาน และเป็นบุคคลที่เข้าใจในตัวตนของผู้สูงอายุมากที่สุด จึงทำให้ผู้สูงอายุต้องการที่จะพูดคุยหรือพบปะสังสรรค์ด้วย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ บอนดีวิก และ สค็อกสเตบ (Bondevik; & Skogstad. 1998: 325-343) ที่ศึกษาความว่าเหวในผู้สูงอายุ อายุ 80-105 ปี จำนวน 221 คน ที่อาศัยอยู่ในเมืองBergen ประเทศนอร์เวย์ พบว่า ความถี่ของการติดต่อกับสังคม ครอบครัว เพื่อนสนิท มีความสัมพันธ์ทางลบกับความว่าเหวของผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับ มีส (Meis. 2004: 204) ศึกษาความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุที่ยังไม่มีครอบครัว อายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 38 คน พบว่าผู้สูงอายุที่สูญเสียคู่สมรส เพื่อนฝูง จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความว่าเหวได้ โดยผู้สูงอายุบางส่วนพยายามมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน เพื่อจะได้ช่วยในการใช้ชีวิตประจำวัน และบางคนต้องการกลับไปทำงานเพื่อให้ตัวเองดูมีคุณค่าอยู่ในสังคม และ ลี และ อิชิ-คุสึ (Lee; & Ishii-Kuntz. 1987: 459-482) ศึกษาการมีปฏิริยาร่วมของสังคม ความว่าเหว และความรู้สึกที่เป็นอยู่ท่ามกลาง

ผู้สูงอายุ ในผู้สูงอายุ 55 ปีขึ้นไป จำนวน 2,872 คน พบว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน มีผลในการลดความว้าเหวของผู้สูงอายุ

1.2 การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน มีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหวของผู้สูงอายุ ($r = -.768, p < .01$) นั่นคือ ผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมากจะมีความว้าเหวน้อย ส่วนผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานน้อยจะมีความว้าเหวมาก กล่าวได้ว่าบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดผู้สูงอายุอย่างลูกหลานที่มีความสนิทสนมกลมเกลียวกัน มีการพูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกันจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกอบอุ่น ไม่เกิดความเหงา หรือความรู้สึกเหมือนอยู่ตัวคนเดียว ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ ลิเบท (Libethe. 1992: 106) ศึกษาเรื่องการสูญเสียคู่สมรสของผู้สูงอายุ ที่เป็นหม้าย ใน 60 คราวเรือน พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ลูกหลาน ในการที่ต้องสูญเสียคู่สมรสไป จะทำให้สภาพจิตใจของผู้สูงอายุที่มีความกดดัน ความว้าเหว ความไม่พอใจ ลดลงไปได้ และ ไรอัน และ แพตเตอร์สัน (Ryan; & Patterson. 1987: 6-12) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการแยกตนเองกับความว้าเหว โดยเพศหญิงรายงานว่ามีความว้าเหวมากกว่าเพศชาย และผู้สูงอายุที่มีการพบปะสังสรรค์กับเด็กๆ ของตนเองในครอบครัวน้อย จะมีความว้าเหวและโดดเดี่ยวมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีเด็กอยู่ในครอบครัว เช่นเดียวกับ แซทเทิล (Zettel. 2004: 120) ศึกษาการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุที่อายุระหว่าง 65-90 ปี จำนวน 900 คน พบว่า สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะคู่สมรสและลูกหลานมีส่วนช่วยไม่ให้ผู้สูงอายุเกิดความเครียดและความว้าเหว

1.3 การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน มีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหวของผู้สูงอายุ ($r = -.693, p < .01$) นั่นคือ ผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านมากจะมีความว้าเหวน้อย ส่วนผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านน้อยจะมีความว้าเหวมาก อาจกล่าวได้ว่าเพื่อนบ้านช่วยลดความเหงาแก่ผู้สูงอายุได้ หากผู้สูงอายุไม่มีลูกหลานอยู่ด้วย ก็ยังมีเพื่อนบ้านที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกันในการเป็นเพื่อนคุยแก้เหงา สอดคล้องกับ ทิคเคียเนน (Tiikkainen. 2006: 76) ศึกษาเรื่องความว้าเหวของผู้สูงอายุ โดยเป็นผู้ที่เกิดในปี ค.ศ. 1910 และ ค.ศ. 1914 ซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศฟินแลนด์ พบว่า ผู้สูงอายุที่สูญเสียคู่ครอง อยู่คนเดียว มีความกดดันทางจิตใจ ต้องการที่จะคบหาสมาคมกับเพื่อนบ้าน เพื่อไม่ให้เกิดความว้าเหว และโทเนอร์ (Toner. 1987: 124) ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุ ที่มีอายุระหว่าง 60-83 ปี จำนวน 100 คน พบว่า การสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อนบ้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาพของผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับ คิง (King. 2006) ที่ศึกษาผลกระทบของปัจจัยเพื่อนบ้าน และการแยกตนเองจากสังคมในผู้สูงอายุ จากผู้สูงอายุที่อายุ 65 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในตัวเมือง และชนบทของเมืองเดนเวอร์ รัฐโคโลราโด จำนวน 190 คน พบว่า ผู้สูงอายุที่รับรู้ถึงการเป็นเพื่อนบ้านจะเกี่ยวข้องกับทางด้านร่างกายและสังคม ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุมีความว้าเหวน้อย

1.4 การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความว้าเหวของผู้สูงอายุ ($r = .470, p < .01$) นั่นคือ ผู้สูงอายุที่มีขนาดของครอบครัวใหญ่ขึ้นจะมีความว้าเหวน้อย ส่วนผู้สูงอายุที่มีขนาดของครอบครัวเล็กลงจะมีความว้าเหวมาก อาจกล่าวได้ว่าการที่ผู้สูงอายุได้อยู่อาศัยร่วมกับลูกหลานเป็นครอบครัวใหญ่ จะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข อบอุ่น ไม่เหงา แต่หาก

สมาชิกในครอบครัวเริ่มลดน้อยลงไปก็ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกขาดคนใกล้ชิด ดูแลห่วงใยเหมือนอย่างแต่ก่อน เกิดความทุกข์ขึ้นได้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ สุพัตรา สุภาพ (2531: 68) ที่กล่าวว่า ครอบครัวเดี่ยวจะมีความสัมพันธ์ ความช่วยเหลือของสมาชิกครอบครัวลดน้อยลงเมื่อเทียบกับครอบครัวขยาย ดังนั้น ผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวขยายจะได้รับการดูแล ช่วยเหลือในด้านต่างๆ มากกว่า ทำให้ผู้สูงอายุมีการปรับตัวที่ดีตามมา นอกจากนี้ วรรณิ จันทรสว่าง (2533: 57) ศึกษาผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา จำนวน 220 คน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวขยาย มีบทบาทเป็นสมาชิกในครอบครัว มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา สามารถเข้ากับบุตรหลานและเพื่อนบ้านได้ดี ครอบครัวให้ความสำคัญ จึงทำให้ผู้สูงอายุยังมีความสุขในสังคม เช่นเดียวกับงานวิจัยของธิดา มีศิริ (2541: 44) ศึกษาความว้าเหวของผู้สูงอายุในชุมชนแออัดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ ในผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 109 คน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีลักษณะการอยู่อาศัยแตกต่างกัน มีความว้าเหวแตกต่างกัน คือ ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวจะมีความโดดเดี่ยว อ้างว้าง ไม่มีใครดูแลเอาใจใส่ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยลำพัง ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยกับลูกหลาน จะมีความอบอุ่นใจ

1.5 การทำงานอดิเรก มีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหวของผู้สูงอายุ ($r = -.399$, $p < .01$) นั่นคือ ผู้สูงอายุที่มีการทำงานอดิเรกจะมีความว้าเหวน้อย ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่มีการทำงานอดิเรกจะมีความว้าเหวมาก กล่าวได้ว่าการทำงานอดิเรกจะทำให้ผู้สูงอายุไม่เกิดความรู้สึกว่างเปล่าในชีวิต กลายเป็นความสนุกสนานและเพลิดเพลิน ไม่รู้สึกเหงา สอดคล้องกับ แทคคินเนน (Takkinen. 2000: 51) ศึกษาเรื่องความหมายของชีวิต และการรับรู้บทบาทหน้าที่ของผู้สูงอายุ อายุ 65–92 ปี จำนวน 320 คน ในประเทศฟินแลนด์ พบว่า ความหมายของชีวิตมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหว และผู้สูงอายุจะหากิจกรรมทำเพื่อให้ความหมายของชีวิตหลังการเกษียณอายุ เช่นเดียวกับ โคเฮน และคนอื่นๆ (Cohen; et al. 2006: 726) ศึกษาผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 166 คน พบว่า การที่ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรม ทำให้ไปพบแพทย์น้อยลง และมีความว้าเหวลดลง และกริมบี (Grimby. 1995: 50) ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณภาพของผู้สูงอายุ ที่อายุ 70–76 ปี ซึ่งอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง จำนวน 565 คน ในประเทศสวีเดน พบว่าผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการเคลื่อนไหว ส่งผลในการทำกิจกรรม หรือกิจวัตรประจำวัน จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความว้าเหวได้

1.6 การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง มีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหวของผู้สูงอายุ ($r = -.394$, $p < .01$) นั่นคือ ผู้สูงอายุที่มีการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงจะมีความว้าเหวน้อย ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่มีการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงจะมีความว้าเหวมาก กล่าวได้ว่าผู้สูงอายุที่เลี้ยงสัตว์เลี้ยงจะรู้สึกไม่เหงา เปรียบเสมือนว่าสัตว์เลี้ยงเป็นเพื่อนที่บรรเทาความเหงาได้ สอดคล้องกับ เคล (Keil. 1990: 194) ศึกษาเรื่องถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ในผู้สูงอายุจำนวน 275 คน พบว่า ความผูกพันระหว่างมนุษย์กับสัตว์มีความสัมพันธ์ทางลบกับความว้าเหว ในส่วนของ เดย์ (Day. 1989: 420) ได้ศึกษาประสบการณ์ของผู้สูงอายุ อายุ 65 ปีขึ้นไป พบว่า การมีสัตว์เลี้ยงทำให้ลดความว้าเหวของผู้สูงอายุได้ เช่นเดียวกับ โคลมโบ และคนอื่นๆ (Colombo; et al. 2006: 207-216) ศึกษาเรื่องการรักษาผู้สูงอายุ ในผู้สูงอายุที่อยู่ทางเหนือของประเทศอิตาลี จำนวน 144 คน โดยแบ่งผู้สูงอายุเป็น

3 กลุ่ม คือ ให้เลี้ยงนก ให้ปลูกพืช และไม่ให้อะไรเลย เป็นเวลา 3 เดือน พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้เลี้ยงสัตว์ จะไม่เกิดความเหงา และมีการรับรู้คุณภาพในชีวิต

1.7 การเปลี่ยนแปลงอาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความว่างเหวของผู้สูงอายุ ($r = .241, p < .01$) นั่นคือ ผู้สูงอายุที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพจะมีความว่างเหวน้อย ส่วนผู้สูงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ คือ ยุติบทบาทการทำงาน เกษียณอายุ จะมีความว่างเหวมาก กล่าวได้ว่าการที่ผู้สูงอายุยังมีบทบาทหน้าที่การทำงานอยู่ ผู้สูงอายุจะรู้สึกที่ตนเองยังมีคุณค่าอยู่ ไม่รู้สึกเป็นภาระของลูกหลาน สอดคล้องกับการศึกษาของ เกษม ดันติผลาชีวะ และ กุลยา ดันติผลาชีวะ (2528: 80-82) กล่าวถึง การรักษาสภาพในวัยสูงอายุ โดยพบว่าในปัจจุบันบทบาทและความสำคัญของผู้สูงอายุลดลง ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ในครอบครัวอย่างมีความสุข ไม่สบายใจ ผู้สูงอายุกำลังจะเป็นภาระ และต้องการความรับผิดชอบที่เกินความสามารถของครอบครัว ทำให้ผู้สูงอายุต้องพึ่งสถานสงเคราะห์คนชรา มีปัญหาทางจิตใจเกิดขึ้น นอกจากนี้ แฮนส์สัน, บริกส์ และ รูล (Hansson; Briggs; & Rule. 1990: 230-240) ซึ่งศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของการว่างงานกับความว่างเหวของผู้สูงอายุที่อายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มียานพาหนะ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความว่างเหว เช่นเดียวกับ เพนนิคซ์ และคนอื่นๆ (Penninx; et al. 1997: 510-519) ศึกษาถึงการสนับสนุนของสังคมต่อความตายในผู้สูงอายุ จากผู้สูงอายุ อายุ 55-85 ปี จำนวน 2,829 คน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดในบทบาทหน้าที่ จะมีความว่างเหว

1.8 ที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความว่างเหวของผู้สูงอายุ ($r = .157, p < .05$) นั่นคือ ผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลจะมีความว่างเหวน้อย ส่วนผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาลจะมีความว่างเหวมาก กล่าวได้ว่าผู้สูงอายุในชนบทจะประสบปัญหาทั้งในด้านสมาชิกในครอบครัวที่ลดน้อยลงไปจากการย้ายถิ่นฐานในการทำงาน การที่ต้องขาดลูกหลานมาดูแลเอาใจใส่ ก็ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความโดดเดี่ยว และรู้สึกว่างเหว สอดคล้องกับ ซาวิกโก และคนอื่นๆ (Savikko; et al. 2005: 223-233) ศึกษาความแพร่หลาย และความรู้สึกส่วนตัวเกี่ยวกับสาเหตุของความว่างเหวในประชากรผู้สูงอายุของประเทศฟินแลนด์ ที่อายุ 75 ปีขึ้นไป จำนวน 6,786 คน พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชนบทจะประสบความว่างเหวบ่อยมาก เนื่องจากมีการย้ายถิ่นฐานบ่อยๆ นำไปสู่การแตกสลายของสังคมเล็กๆ เช่นเดียวกับ แฮนฮีลา (Hanhela. 1996: 269) ศึกษาถึงเรื่องผู้สูงอายุที่เป็นทหารผ่านศึก อายุ 62 – 90 ปี จำนวน 500 คน อาศัยอยู่ในเมืองและชนบท ประเทศฟินแลนด์ พบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในเมืองรับรู้ว่าสภาพการอยู่อาศัยดีกว่าผู้สูงอายุในชนบท สอดคล้องกับ แอลเลน (Allen. 1994: 161) ศึกษาผู้สูงอายุที่อายุระหว่าง 65 – 87 ปี จำนวน 132 คน ที่อยู่ในชนบท พบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในชนบทมีความกดดันสูง ทำให้จิตใจอ่อนแอ เกิดความว่างเหวได้

2. การอภิปรายผลตามสมมติฐานข้อที่ 1 ผลการศึกษา พบว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท สามารถทำนายความว่างเหวของผู้สูงอายุได้ 63% การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ร่วมกันทำนายความว่างเหวของผู้สูงอายุได้ 69% การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน

สนิท การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และการเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว ร่วมกันทำนายความ
ว่าเหวของผู้สูงอายุได้ 70%

โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท มีความสำคัญต่อการทำนายความว่าเหวมากที่สุด
($\beta = -.51, t = -9.215, p < .01$) กล่าวคือ ยิ่งผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมากเท่าไร ก็จะมี
ความว่าเหวน้อยลงเท่านั้น รองลงมาคือ การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน ($\beta = -.30, t = -5.191,$
 $p < .01$) หมายความว่า ยิ่งผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมากขึ้น จะมีความว่าเหวน้อยลง และ
ปัจจัยตัวสุดท้าย คือ การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว ($\beta = .16, t = 4.094, p < .01$)
หมายความว่า ผู้สูงอายุที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อยลง จะมีความว่าเหวมากยิ่งขึ้น

การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท เป็นปัจจัยแรกที่มีความสำคัญที่สุดในการทำนายความ
ว่าเหว อาจกล่าวได้ว่า เพื่อนสนิทเป็นบุคคลที่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นบุคคล
ที่มีความคิด ความชอบ รสนิยม เหมือนกับผู้สูงอายุ เป็นคนที่ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกพูดคุยสื่อสารได้
อย่างเปิดเผย เนื่องจากมีอายุที่ใกล้เคียงกัน การได้พูดคุยกับเพื่อนสนิทจึงทำให้ผู้สูงอายุไม่เหงา รู้สึก
อบอุ่น ว่ายังมีคนที่เข้าใจในตัวผู้สูงอายุอยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ โทเนอร์ (Toner. 1987: 124)
ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุ ที่มีอายุระหว่าง 60-83 ปี จำนวน 100 คน พบว่า การ
สนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาพของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ซาวิกโก
และคนอื่นๆ (Savikko; et al. 2005: 223-233) ศึกษาความแพร่หลาย และความรู้สึกส่วนตัว
เกี่ยวกับสาเหตุของความว่าเหวในประชากรผู้สูงอายุของประเทศฟินแลนด์ ที่อายุ 75 ปีขึ้นไป
จำนวน 6,786 คน พบว่า การเป็นโรคภัยไข้เจ็บ การตายของคู่สมรส และการขาดเพื่อน เป็นสาเหตุ
ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความว่าเหว สอดคล้องกับ โฮลเมน และ ฟุรุคาวา (Holmen; & Furukawa. 2002:
261-274) ศึกษาความว่าเหว สุขภาพ และเครือข่ายสังคมระหว่างผู้สูงอายุ ที่อายุ 75 ปีขึ้นไป
จำนวน 1,810 พบว่า การที่ผู้สูงอายุมีเพื่อนที่ดีไว้คุยด้วยและความพอใจในการติดต่อกับเพื่อนฝูงมี
ความสัมพันธ์ทางลบกับความว่าเหว คือ ผู้สูงอายุมากกว่าสามในสี่กล่าวว่าพวกเขามีเพื่อนที่ดีไว้คุย
ด้วย แต่อายุที่เพิ่มขึ้นก็มีความเสี่ยงที่จะสูญเสียเพื่อนสนิทมากขึ้น โดยในเวลาเดียวกันสัมพันธ์ภาพ
ของเพื่อนก็เป็นตัวป้องกันความว่าเหว

การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน เป็นตัวทำนายที่มีความสำคัญรองลงมา การมี
ปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมาก จะทำให้ความว่าเหวของผู้สูงอายุน้อยลง เมื่อผู้สูงอายุต้องยุติการ
ทำงาน เกิดเวลาว่างมาก ไม่มีกิจกรรมอะไรให้ทำเพื่อฆ่าเวลา หรือการสูญเสียบุคคลที่มีความสนิท
สนมใกล้ชิด อาจทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเคืองคว้าง การได้บุคคลในครอบครัวอย่างลูกหลานมาพูดคุย
ดูแลผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิด ทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกว่ายู่ตัวคนเดียว เกิดความอบอุ่นว่ายังมีบุคคลให้
ความสำคัญอยู่ จากเวลาที่ว่างไม่มีอะไรทำก็กลายเป็นการพูดคุย การทำกิจกรรมร่วมกันใน
ครอบครัวของผู้สูงอายุ ทำให้ไม่รู้สึกว่าเหวอีกต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ โคโรเปคกี้-ค็อก
(Koropeckyj-Cox. 1998: 303-312) ศึกษาถึงภาวะการณ์ไม่มีบุตรต่อการเกิดความอ่อนแอของ
ผู้สูงอายุ อายุ 50-84 ปี พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรมาคอยดูแล จะเกิดความว่าเหว เช่นเดียวกับ
งานวิจัยของลอง และ มาร์ติน (Long; & Martin. 2000: 311-319) ศึกษาบุคลิกภาพ สัมพันธภาพ

ระหว่างลูกๆ ความใกล้ชิด และความว่าเหวของผู้สูงอายุ ที่อายุ 85 ปีขึ้นไป จำนวน 100 คู่ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีความใกล้ชิด และรักใคร่กับลูก จะทำให้ความว่าเหวลดน้อยลง สนับสนุนกับงานวิจัยของสุธีรา ตั้งตระกูล (2537: 55) ทำการศึกษาแรงสนับสนุนทางสังคมและปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อความว่าเหวในผู้ป่วยสโตรคสูงอายุ ที่เข้ารับการรักษาแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 50 คน พบว่า ผู้สูงอายุหากได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจจากบุคคลใกล้ชิดอย่างค้ำชูสมรส และบุตรหลาน จะช่วยทำให้สุขภาพจิตของผู้ป่วยดีขึ้น

การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว มีความสำคัญอันดับสุดท้ายต่อการทำนายความว่าเหวของผู้สูงอายุ โดยถ้ามีสมาชิกในครอบครัวมากยิ่งขึ้น ความว่าเหวของผู้สูงอายุจะลดน้อยลง อาจอธิบายได้ว่า ในอดีตนั้นสมาชิกในครอบครัวจะอยู่อาศัยร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ สมาชิกในครอบครัวไม่ได้แยกย้ายไปอยู่อาศัยที่อื่น ผู้สูงอายุจึงรู้สึกอบอุ่น ไม่โดดเดี่ยว แต่เมื่อความเจริญเข้ามาทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องทำงานนอกบ้านมากขึ้น หรือลูกหลานมีการแต่งงานย้ายออกไปแยกอยู่อาศัยต่างหาก ขนาดของครอบครัวของผู้สูงอายุจากที่เป็นครอบครัวขยายจึงกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากยิ่งขึ้น เมื่อสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลง จึงทำให้ผู้สูงอายุขาดเพื่อนคุย ขาดคนใกล้ชิด ทำให้โดดเดี่ยว ส่งผลให้เกิดความว่าเหวในที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ ศิริบุญ (2543: 21) ทำการศึกษาการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ จำนวน 987 คน พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนบุตรที่พักอาศัยในครัวเรือน และจำนวนบุตรที่พักอาศัยอยู่ใกล้ๆ กันมีความสัมพันธ์กับปัญหาทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุ คือ ผู้สูงอายุที่พักอาศัยในครัวเรือนที่มีสมาชิกหลายคน รวมทั้งผู้สูงอายุที่มีบุตรพักอาศัยครัวเรือน และผู้สูงอายุที่มีบุตรพักอาศัยใกล้ๆ กัน หรือปลุกบ้านอยู่ติดกัน จะมีปัญหาทางด้านจิตใจ ความเหงา ความว่าเหว และกังวลใจเกี่ยวกับการขาดคนดูแลยามเจ็บป่วยน้อยกว่าผู้สูงอายุกลุ่มอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ สุพรรณิ นันทชัย (2534: 12-13) ที่กล่าวว่า โครงสร้างของครอบครัวในสังคมไทยสมัยก่อน มักจะอยู่กันเป็นแบบครอบครัวขยาย ซึ่งเป็นครอบครัวใหญ่ที่มีความผูกพันสนิทแนบแน่น ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว มีผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางของครอบครัว แต่สังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม กลายเป็นสังคมที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง มีการเคลื่อนย้ายของแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมือง มีความจำเป็นที่จะต้องเดินทางเคลื่อนย้าย แสวงหางานนอกหมู่บ้าน และชุมชนที่ตนอยู่ ไม่สะดวกที่จะนำพ่อแม่และผู้สูงอายุไปด้วย นอกจากนี้บุตรหลานที่แต่งงานมีครอบครัวของตนเอง ก็มักจะออกไปตั้งครอบครัวใหม่เป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่าจะอยู่อย่างผู้อาศัยในครอบครัวเดิม อีกทั้งสภาวะทางเศรษฐกิจบังคับให้บางครอบครัวไม่สามารถเลี้ยงดูญาติผู้สูงอายุของฝ่ายบิดามารดาได้เหมือนในอดีต ทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่คนเดียวตามลำพัง เกิดความเหงา และว่าเหวได้ นอกจากนี้ ชมานันท์ บัวงาม (2539) ศึกษาผลการใช้กระบวนการกลุ่มและการออกกำลังกายต่อการลดความว่าเหวของผู้สูงอายุ ในตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอประทิว จังหวัดชุมพร โดยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีลักษณะการอยู่อาศัยกับคู่สมรส ลูกหลาน ญาติพี่น้อง จะมีความสัมพันธ์ทางลบกับความว่าเหว

3. การอภิปรายผลตามสมมติฐานข้อที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยกับการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานสามารถส่งผลต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลและมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมาก จะมีความว่าเหวน้อยกว่าผู้สูงอายุที่อยู่นอกเขตเทศบาลและมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมาก แสดงว่า ปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานจะส่งผลต่อผู้สูงอายุในเขตเทศบาลมากกว่าผู้สูงอายุนอกเขตเทศบาล

จากปฏิสัมพันธ์ที่อยู่อาศัยและการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานส่งผลร่วมกันต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ อาจกล่าวได้ว่า นอกจากเขตที่อยู่อาศัยจะมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุแล้ว ความสนิมสนมกับลูกหลานก็สำคัญเช่นเดียวกัน หากผู้สูงอายุได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และลูกหลานมีการเอาใจใส่ดูแล พุดคุยกับผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ ก็จะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข ไม่ว่าเหวสอดคล้องกับ เชีย และคนอื่นๆ (Xie; et al. 2009: 1-6) ทำการศึกษาความแพร่หลายและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความทุกข์ สำหรับผู้สูงอายุที่บุตรเติบโตเป็นผู้ใหญ่และแยกไปอยู่ที่อื่นในพื้นที่ชนบทในประเทศไทย โดยศึกษาจากผู้สูงอายุจำนวน 415 คน พบว่า ผู้สูงอายุมีอาการความทุกข์ 74.46% ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุที่บุตรเติบโตเป็นผู้ใหญ่และแยกไปอยู่ที่อื่น มีระดับความซึมเศร้ามากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่บุตรไม่ได้ย้ายออกไป การบรรเทาความซึมเศร้าในผู้สูงอายุที่บุตรเติบโตเป็นผู้ใหญ่และแยกไปอยู่ที่อื่น คือ จำนวนสมาชิกในครอบครัว สนับสนุนกับงานวิจัยของ อาร์เจนท์ (Argent. 2008: 245-261) ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ความหนาแน่นของประชากร บทบาทของสังคมและขวัญกำลังใจในพื้นที่ชนบทของประเทศออสเตรเลีย โดยพบว่าความหนาแน่นของประชากรลดลง จะนำไปสู่ความรู้สึกของการแยกตนเองและขวัญกำลังใจจะลดลง เช่นเดียวกับ เทเรียส และ มาซุมดาร์ (Treas; & Mazumdar. 2002: 243-258) ทำการศึกษาเรื่องผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นมาอยู่ในอเมริกา จำนวน 28 คน พบว่าผู้สูงอายุต้องการย้ายถิ่นเพื่อมาอยู่ใกล้ชิดกับลูกๆ แต่ก็รู้สึกถึงการแยกออกจากสังคม เพราะพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ อีกทั้งภาระหน้าที่ของลูกๆ ที่หนัก ทำให้ไม่ค่อยได้พุดคุย และผู้สูงอายุต้องการปรารถนาให้มีการรวบรวมสมาชิกในครอบครัวมาเยี่ยม

4. การอภิปรายผลนอกเหนือสมมติฐาน ผลการศึกษา พบว่า

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท สามารถส่งผลต่อความว่าเหวของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่อยู่ในเขตเทศบาล ผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมากและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมาก จะมีความว่าเหวน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมากและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทน้อย และที่อยู่นอกเขตเทศบาล ผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมากและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมาก จะมีความว่าเหวน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมากและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทน้อย แสดงว่า ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทจะส่งผลต่อผู้สูงอายุในเขตเทศบาลมากกว่าผู้สูงอายุนอกเขตเทศบาล

ผู้สูงอายุนอกจากจะต้องอยู่ในเขตที่อาศัยที่ดีแล้ว สภาพแวดล้อมที่ดีก็เป็นส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขเช่นกัน หากผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล จะมีความได้เปรียบกว่าผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาล อาจเนื่องมาจากการเดินทางที่สะดวกในการพบปะกับบุคคลภายนอก และสภาพบ้านเรือนของชุมชนที่อยู่อาศัยติดกัน และหากมีการพูดคุยกับลูกหลานมาก ก็จะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกความว่าเหง้น้อยลง นอกจากนี้หากผู้สูงอายุมีการพูดคุยกับเพื่อนสนิท ก็ยิ่งจะทำให้มีความว่าเหง้น้อยลงไปอีก เพราะถึงแม้จะพูดคุยกับลูกหลานมาก แต่ว่าลูกหลานก็ไม่ได้อยู่กับผู้สูงอายุตลอดเวลา ในช่วงเวลากลางวันที่ลูกหลานออกไปทำงาน ผู้สูงอายุก็จะได้เพื่อนสนิทมาช่วยให้ความเหงาจางหายไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้สูงอายุจะมีการมารวมกลุ่มกันเฉพาะเวลาที่เป็นการนัดตรวจสุขภาพของแพทย์ประจำเดือน ซึ่งควรสนับสนุนให้มีการนัดพบปะของผู้สูงอายุให้บ่อยมากยิ่งขึ้น อย่างเช่นการทำกิจกรรมร่วมกัน เนื่องจากมีผู้สูงอายุบางส่วนไม่ได้มีงานอดิเรก จึงควรหากิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้ออกมาพบปะสังสรรค์ มีงานอดิเรกทำ อย่างเช่น ส่งเสริมงานจักสาน งานฝีมือ หรือการปลูกต้นไม้ เพื่อทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเพลิดเพลินในการทำกิจกรรม และยังเป็นการออกกำลังกายอีกทางหนึ่ง ซึ่งการทำกิจกรรมเหล่านี้ ถ้าได้รับการส่งเสริมที่ดี ก็สามารถเป็นรายได้เสริมให้แก่ผู้สูงอายุอีกทางหนึ่งด้วย
2. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานส่งผลต่อความว่าเหง่ของผู้สูงอายุ จึงควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมภายในของครอบครัว ให้สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกัน หรือจัดโครงการ ลานกิจกรรมให้ครอบครัวได้ทำร่วมกันในวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ ให้สมาชิกในครอบครัวได้พูดคุย มีความสนิทสนมกันมากขึ้น และยังให้ผู้สูงอายุได้เปลี่ยนบรรยากาศ ไม่ต้องอุดอู้อยู่แต่ในบ้านอีกด้วย
3. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า การเปลี่ยนแปลงขนาดของครอบครัว ส่งผลต่อความว่าเหง่ของผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ลดน้อยลง การช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากทางหน่วยงานราชการ ในการส่งเสริมให้มีอาชีพ รายได้เสริม หรือมีการพัฒนาความเจริญเข้าไปในพื้นที่ จะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวที่อยู่ในวัยทำงาน ไม่ต้องย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น จากการที่คนวัยหนุ่มสาวมักเดินทางเข้าเมืองหลวงเพื่อทำงานหารายได้ จะได้เปลี่ยนเป็นทำงานที่บ้านเกิด กระจายรายได้สู่ชุมชน นอกจากนี้แล้วผู้สูงอายุก็จะได้รับความอบอุ่นจากสมาชิกในครอบครัวกลับมาเหมือนเดิม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความว่าเหวของผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความว่าเหวนั้นเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์โดยพื้นฐาน เป็นข้อมูลแนวทางในการป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุเกิดความว่าเหว
2. ศึกษาความว่าเหวในฐานะเป็นตัวแปรต้น ว่าเมื่อผู้สูงอายุเกิดความว่าเหวแล้ว ผลทางร่างกายและจิตใจที่เกิดขึ้นมีสิ่งใดบ้าง
3. ศึกษาเปรียบเทียบความว่าเหวของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครกับต่างจังหวัด หรือศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ ชั้นใน กับเขตพื้นที่กรุงเทพฯ ชั้นนอก
4. สร้างแบบวัดความว่าเหวที่เป็นบริบทภาษาไทย
5. ศึกษาความว่าเหวของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ หรือบ้านพักคนชรา
6. ศึกษาผู้สูงอายุที่มีความมั่นคงทางด้านการเงินว่ามีความว่าเหวหรือไม่

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (2551). *มารู้จักอำเภอกันเถอะ*. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2551, จาก <http://www.amphoe.com/menu.php>
- การพยาบาลผู้สูงอายุ. (2552). *ทฤษฎีการสูงอายุ*. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2552, จาก <http://www.pirun.ku.ac.th/~g4886020/proj/text2.pdf>
- เกษม ตันติผลาชีวะ; และ กลุยา ตันติผลาชีวะ. (2528). *การรักษาสุขภาพในวัยสูงอายุ*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- จิราพร จิระสถิตย์. (2542). *การรับรู้การถูกตีตราจากสังคมและปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อความว่าเหวในผู้ติดเชื้อเอชไอวี*. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลผู้ใหญ่). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ฉวีวรรณ ภิรมย์ชม. (2547). *ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความว่าเหวของผู้สูงอายุ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ชมานันท์ บัวงาม. (2539). *ศึกษาผลการใช้กระบวนการกลุ่มและการออกกำลังกายต่อการลดความว่าเหวของผู้สูงอายุ ในตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (พยาบาลสาธารณสุข). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2549). *เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย: แนวทางสู่ความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: ไทเนรมิตกิจ อินเตอร์ โปรเกรสซิฟ.
- ธิดา มีศิริ. (2541). *การศึกษาความว่าเหวของผู้สูงอายุในชุมชนแออัดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- นวลละอ อสุภาพล. (2527). *ทฤษฎีบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เปรมฤดี ศรีราม. (2539). *การศึกษาความว่าเหวและการปรับตัวของผู้สูงอายุในจังหวัดอ่างทอง*. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- พีระสิทธิ์ คำนวนศิลป์; และคนอื่นๆ. (2523). *ความทันสมัย ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองและปัญหาบางประการของคนชรา*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มติคณะรัฐมนตรี. (2549, 27 ธันวาคม). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2548*. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2551, จาก <http://www.rut9.com>

- รวีวรรณ ลิมาสวัสดิ์กุล. (2547). การศึกษาเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเอง ความว่าเหว และ
สุขภาพจิตของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านจันทบุรี. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร
- รัชนิบูล เศรษฐภูมิินทร์. (2530, มกราคม-มีนาคม). ความเจ็บเหงา. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์.
10(1): 35-46.
- เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ. (2540). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: ธนาเพลส แอนด์ กราฟฟิค.
- ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. (2543). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
สุวีริสาส์น.
- วรวิรี ธนประกฤต. (2545). สาเหตุของความว่าเหวและการเผชิญกับความว่าเหวของนักเรียนประจำ
วัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณิ จันทรสว่าง. (2533). แบบแผนสุขภาพผู้สูงอายุ. สถาบันชีวิตวิทยาและสถาบันวิจัยพัฒนา
มหาวิทยาลัยพายัพ.
- วัลลภา โคลิตานนท์. (2542). ผลของการศึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวพิจารณาเหตุผล
อารมณ์และพฤติกรรมต่อการลดความว่าเหวในผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- วิทยาลัยประชากรศาสตร์. (2552). ประชากรผู้สูงอายุ ปัญหาที่ท้าทาย. สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน
2552, จาก http://www.cps.chula.ac.th/html_th/pop_base/ageing/ageing_077.htm
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2549). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ. (2543). การตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ: ศึกษากรณี
ตัวอย่างการจัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: วิทยาลัย
ประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สิริหทัย มุลวนิชย์. (2541). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความว่าเหวของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ
วชิรพยาบาล กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุธีรา ตั้งตระกูล. (2536). การศึกษาแรงสนับสนุนทางสังคมและปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อความว่าเหว
ในผู้ป่วยสโตรค. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลผู้ใหญ่). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัทธา สุภาพ. (2533). สังคมและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี.
พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- สุพรรณิ นันทชัย. (2534). ความสัมพันธ์ระหว่างความว้าเหว่และภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- อำไพรัตน์ กลิ่นขจร. (2533). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมการปรับตัวของผู้สูงอายุที่กระตือรือร้นที่จะรับไว้รักษาในโรงพยาบาล. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (พยาบาลศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- Allen, Ola Burns. (1994). *Loneliness, Functional Status Learned Helplessness, and Depression in Rural Older Adults*. Dissertation, Ph.D. (Nursing Science). New Orleans: Louisiana State University Center School of Nursing. Photocopied.
- Argent, Neil. (2008). Perceived Density, Social Interaction and Morale in New South Wales Rural Communities. *Journal of Rural Studies*. 24: 245-261.
- Baron, Robert A.: & Byrne, Donn. 1991. *Social Psychology: Understanding Human Interaction*. 5th ed. Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Bondevik, M.; & Skogstad, A. (1998). The Oldest Old, ADL, Social Network, and Loneliness. *Western Journal of Nursing Research*. 20(3): 325-343.
- Cohen, G.; et al. (2006). The Impact of Professionally Conducted Cultural Programs on The Physical Health, Mental Health, and Social Functioning of Older Adults. *The Gerontologist*. 46(6): 726.
- Colombo, Giovanni; et al. (2006). Pet Therapy and Institutionalized Elderly: A Study on 144 Cognitively Unimpaired Subjects. *Archives of Gerontology and Geriatrics*. 42: 207-216.
- Copel, L. (1988). Loneliness. *Journal of Psychosocial Nursing*. 26(1): 14-19.
- Creedy, R.; Berg, W.; & Wright, R. (1985). Loneliness among the Elderly Caused Approach. *Journal of Gerontology*. 40: 487-493.
- Cutt, Hayley.; et al. (2007). Dog Ownership, Health and Physical Activity: A Critical Review of the Literature. *Health & Place*. 13: 261-272.
- Day, G. (1989). *The Experience of Aging as Depicted in the Outstanding American Novels of 1968-1986*. Dissertation, Ph.D. (Adult and Extension Education). Texas: Texas A&M University. Photocopied.
- Grimby, A. (1995). Aspects of Quality of Life in Old Age: Studies on Life Events, Bereavement and Health. *Dissertation, Ph.D. Goteborgs: The University of Goteborgs*. Photocopied.

- Hanhela, H. (1996). *Rehabilitation of War Veterans: Research on the Health, Functional Ability, Rehabilitation and Living Conditions of War Veterans*. Dissertation, Ph.D.. Oulun: The University of Oulun. Photocopied.
- Hansson, R.; Briggs, S.; & Rule, B. (1990). Old Age and Unemployment: Predictors of Perceived Control, Depression and Loneliness. *Journal of Applied Gerontology*. 9(2): 230-240.
- Holmen, K. (1992). Loneliness among Elderly People Living in Stockholm: A Population Study. *Journal of Advancing Nursing*. 17: 43-51.
- Holmen, K.; & Furukawa, Hidetochi. (2002). Loneliness, Health and Social Network among Elderly People. *Archives of Gerontology and Geriatrics*. 35: 261-274.
- Keil, C. (1990). Conceptual Framework of Human-animal Relationships: An Empirical Examination. *Dissertation, Ph.D.. Kansas: The University of Kansas*. Photocopied.
- King, Diane Karen. (2006). Individual and Neighborhood Effects on Active Lifestyles and Social Isolation in a Sample of Community-dwelling Elderly: A Socio-ecological Study. *Dissertation, Ph.D. (Health and Behavioral Sciences)*. Denver: The University of Colorado at Denver. Photocopied.
- Koropecykj-Cox, T. (1998). Loneliness and Depression in Middle and Old Age: Are the Childless More Vulnerable?. *Journals of Gerontology Series B*. 53(6): 303-312.
- Lee, G.; & Ishii-Kuntz, M. (1987). Social Interaction, Loneliness, and Emotional Well-Being Among the Elderly. *Research on Aging*. 9(4): 459-482.
- Libethe, Joyce Anne. (1992). *Bereavement, Coping, and Directionality of Support with Family and Friends*. Dissertation, Ph.D. (Clinical Psychology). Maryland: The University of Maryland Baltimore County. Photocopied.
- Long, M.; & Martin, P. (2000). Personality, Relationship Closeness, and Loneliness of Oldest Old Adults and Their Children. *The Journals of Gerontology Series B*. 55: 311-319.
- Max, S; et al. (2005). Is Depression in Old Age Fatal Only When People Feel Lonely?. *The American Journal Psychiatry*. 162: 178-180.
- Meis, Mark Steven. (1985). Loneliness in the Elderly. *Orthopaedic Nursing*. 4(3): 63-66.
- (2004). Geriatric Orphans: A Study of Severe Isolation in an Elderly Population. *Dissertation, Ph.D. (Human Development)*. The Fielding Graduate Institute. Photocopied.
- Mellor, David; et al. (2008). Need for Belonging, Relationship Satisfaction, Loneliness, and Life Satisfaction. *Personality and Individual Differences*. 45: 213-218.

- Michener, H.; & DeLamater, J. (1994). *Social Psychology*. 3th ed. Florida: Harcourt Brace College.
- Nilsson, Brita.; Lindstrom, Unni.; & Naden, Dagfinn. (2005). Is Loneliness a Psychological Dysfunction? A Literary Study of the Phenomenon of Loneliness. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*. 20(1): 93-101.
- Penninx, B; et al. (1997). Effects of Social Support and Personal Coping Resources on Mortality in Older Age: The Longitudinal Aging Study Amsterdam. *American Journal of Epidemiology*. 146(6): 510-519.
- Russell, Daniel. (1996). UCLA Loneliness Scale (Version 3): Reliability, Validity, and Factor Structure. *Journal of Personality Assessment*. 66(1): 20-40.
- Russell, Daniel; et al. (1984). Social and Emotional Loneliness: An Examination of Weiss's Typology of Loneliness. *Journal of Personality and Social Psychology*. 46(6): 1313-1321.
- Ryan, M.; & Patterson, J. (1987). Loneliness in the Elderly. *Journal of Gerontological Nursing*. 13(5): 7-11.
- Savikko, N; et al. (2005). Predictors and Subjective Causes of Loneliness in an Aged Population. *Archives of Gerontology and Geriatrics*. 41: 223-233.
- Shaver, P; & Brennan, K. (1991). Measures of Depression and Loneliness. In *Measures of Personality and Social Psychological attitudes*, V.1. pp. 195-290. San Diego: Academic.
- Takkinen, S. (2000). Meaning in Life and Its Relation to Functioning in Old Age. *Dissertation, Ph.D.. Jyvaskylan: The University of Jyvaskylan. Photocopied.*
- Tiikkainen, Pirjo. (2006). Loneliness in Old Age: A Follow-up Study of Determinants of Emotional and Social Loneliness. *Dissertation, Ph.D. (Psychology). Jyvaskylan: The University of Jyvaskylan. Photocopied.*
- Toner, Helena May. (1987). An Exploratory Investigation of Self-actualization, Social Support, and Dietary Quality in Later Adulthood. *Dissertation, Ph.D.. Florida: Florida Atlantic University. Photocopied.*
- Treas, Judith; & Mazumdar, Shampa. (2002). Older People in America's Immigrant families Dilemmas of Dependence, Integration and Isolation. *Journal of Aging Studies*. 16: 243-258.
- Xie; et al. (2009) Prevalence and related influencing factor of depressive symptoms for empty-nest elderly living in the rural area of YongZhou China. *Archives of Gerontology and Geriatrics*. 1-6.

Zettel, Laura Ann. (2004). Aging Alone : Do the Social Support Resources of Never-married Individuals Place Them at Risk?. *Dissertation, Ph.D. (Psychology and Social Behavior)*. Irvine: The University of California. Photocopied.

ภาคผนวก ก

ตารางข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามข้อมูลทั่วไป (n = 265)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	96	36.2
หญิง	169	63.2
อายุ		
60 - 64	82	30.9
65 - 69	86	32.5
70 - 74	51	19.2
75 - 79	29	11.0
80 - 84	15	5.6
85 - 89	2	0.8
ศาสนา		
พุทธ	264	99.6
คริสต์	1	0.4
สถานภาพสมรส		
โสด	32	12.1
แต่งงาน	134	50.6
แยกกันอยู่	5	1.9
หย่า	12	4.5
หม้าย	82	30.9
การศึกษา		
ไม่ได้ศึกษา	18	6.8
ระดับประถมศึกษา	171	64.5
ระดับมัธยมศึกษา	52	19.6
ระดับอุดมศึกษา	24	9.1
อาชีพในอดีต		
เกษตรกรรวม	96	36.2
ค้าขาย	72	27.2
ลูกจ้าง รับจ้าง	58	21.9
รับราชการหรือลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	35	13.2
อื่นๆ	4	1.5

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพปัจจุบัน		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	83	31.3
เกษตรกรรม	56	21.2
ค้าขาย	69	26.0
ลูกจ้าง รับจ้าง	25	9.4
ข้าราชการบำนาญ	32	12.1
รายได้ปัจจุบันต่อเดือน		
ไม่มีรายได้	3	1.1
รายได้ 500 – 3,500 บาท	115	43.4
รายได้ 3,501 – 6,500 บาท	45	17.0
รายได้ 6,501 – 9,500 บาท	29	11.0
รายได้ 9,501 – 12,500 บาท	22	8.3
มากกว่า 12,500 บาทขึ้นไป	51	19.2
ที่มาของรายได้		
ทำงานด้วยตนเอง	151	57.0
ลูกหลาน	57	21.5
ญาติพี่น้อง	2	0.7
บำนาญ	32	12.1
เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	23	8.7
เงินเก็บสะสม		
มี	155	58.5
ไม่มี	110	41.5
อำเภอ		
อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์	130	49.1
อำเภอทับสะแก	135	50.9
ที่อยู่อาศัย		
ในเขตเทศบาล	133	50.2
นอกเขตเทศบาล	132	49.8

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยในอดีต		
อาศัยอยู่คนเดียว	5	1.9
พ่อแม่	16	6.0
คู่สมรส	19	7.2
บุตร	5	1.9
ญาติพี่น้อง	4	1.5
พ่อแม่และคู่สมรส	14	5.3
พ่อแม่และบุตร	3	1.1
พ่อแม่และหลาน	3	1.1
พ่อแม่และญาติพี่น้อง	18	6.8
คู่สมรสและบุตร	112	42.3
คู่สมรสและหลาน	1	0.4
บุตรและหลาน	4	1.5
พ่อแม่, คู่สมรสและบุตร	31	11.7
พ่อแม่, คู่สมรสและญาติพี่น้อง	2	0.8
พ่อแม่, บุตรและญาติพี่น้อง	1	0.4
พ่อแม่, หลานและญาติพี่น้อง	1	0.4
คู่สมรส, บุตรและหลาน	16	6.0
คู่สมรส ,บุตรและญาติพี่น้อง	7	2.6
พ่อแม่, คู่สมรส, บุตรและหลาน	2	0.8
พ่อแม่, คู่สมรส, บุตรและญาติพี่น้อง	1	0.4

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบัน		
อาศัยอยู่คนเดียว	51	19.2
พ่อแม่	3	1.1
คู่สมรส	56	21.1
บุตร	37	14.0
หลาน	13	4.9
ญาติพี่น้อง	12	4.5
พ่อแม่และคู่สมรส	2	0.8
พ่อแม่และบุตร	2	0.8
พ่อแม่และญาติพี่น้อง	1	0.4
คู่สมรสและบุตร	23	8.7
คู่สมรสและหลาน	4	1.5
คู่สมรสและญาติพี่น้อง	1	0.4
บุตรและหลาน	16	6.0
บุตรและญาติพี่น้อง	2	0.8
หลานและญาติพี่น้อง	3	1.1
พ่อแม่, คู่สมรสและบุตร	2	0.8
คู่สมรส, บุตรและหลาน	34	12.8
คู่สมรส, บุตรและญาติพี่น้อง	2	0.8
พ่อแม่, คู่สมรส, บุตรและหลาน	1	0.4

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การทำงานอดิเรก		
ไม่มี	94	35.5
อ่านหนังสือ	8	3.0
ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง	79	29.8
ปลูกต้นไม้	31	11.7
เย็บปักถักร้อย	6	2.3
อื่นๆ	2	0.8
อ่านหนังสือและดูโทรทัศน์ ฟังเพลง	7	2.6
อ่านหนังสือและปลูกต้นไม้	2	0.8
ดูโทรทัศน์ ฟังเพลงและปลูกต้นไม้	18	6.8
ดูโทรทัศน์ ฟังเพลงและเย็บปักถักร้อย	2	0.8
ปลูกต้นไม้และเย็บปักถักร้อย	3	1.1
อ่านหนังสือ, ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง และปลูกต้นไม้	9	3.4
อ่านหนังสือ, ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง และเย็บปักถักร้อย	1	0.4
อ่านหนังสือ, ปลูกต้นไม้และเย็บปักถักร้อย	1	0.4
อ่านหนังสือ, ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง, ปลูกต้นไม้และเย็บปักถักร้อย	2	0.8
ปริมาณการทำงานอดิเรก		
ไม่มี	94	35.5
1 – 2 วัน/สัปดาห์	31	11.7
3 – 4 วัน/สัปดาห์	30	11.3
5 – 6 วัน/สัปดาห์	29	10.9
ทุกวัน	81	30.6

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเลี้ยงสัตว์เลี้ยง		
ไม่มี	109	41.1
สุนัข	77	29.1
แมว	22	8.3
นก	3	1.1
ปลา	5	1.9
ไก่	4	1.5
สุนัขและแมว	17	6.4
สุนัขและปลา	4	1.5
สุนัขและไก่	8	3.0
แมวและไก่	2	0.8
นกและปลา	2	0.8
สุนัข, แมวและปลา	1	0.4
สุนัข, แมวและไก่	4	1.5
สุนัข, นกและไก่	4	1.5
สุนัข, แมว, นกและไก่	1	0.4
สุนัข, แมว, ปลาและไก่	2	0.8

ตาราง 8 จำนวน ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความว่าเหว่ จำแนกตามปัจจัยที่อยู่อาศัย และการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน

ตัวแปร		ค่าเฉลี่ย	S.D	n
ปฏิสัมพันธ์กับ ลูกหลานน้อย	ในเขตเทศบาล	57.444	8.504	54
	นอกเขตเทศบาล	57.500	5.809	56
	รวม	57.472	7.224	110
ปฏิสัมพันธ์กับ ลูกหลานมาก	ในเขตเทศบาล	40.594	7.115	79
	นอกเขตเทศบาล	45.710	8.153	76
	รวม	43.103	8.037	155
รวม	ในเขตเทศบาล	47.436	11.311	133
	นอกเขตเทศบาล	50.712	9.297	132
	รวม	49.067	10.466	265

ตาราง 9 จำนวน ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความว่าเหว่ จำแนกตามปัจจัยที่อยู่อาศัย การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท

		ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	S.D	n
ในเขตเทศบาล	ปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานน้อย	ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทน้อย	60.585	6.336	41
		ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมาก	47.538	6.752	13
		รวม	57.444	8.504	54
	ปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมาก	ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทน้อย	46.666	8.640	6
		ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมาก	40.095	6.807	73
		รวม	40.594	7.115	79
	รวม	ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทน้อย	58.808	8.066	47
		ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมาก	41.220	7.271	86
		รวม	47.436	11.311	133
นอกเขตเทศบาล	ปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานน้อย	ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทน้อย	58.425	5.144	47
		ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมาก	52.666	6.964	9
		รวม	57.500	5.809	56
	ปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมาก	ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทน้อย	51.066	7.418	30
		ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมาก	42.217	6.612	46
		รวม	45.710	8.153	76
	รวม	ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทน้อย	55.558	7.075	77
		ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมาก	43.927	7.671	55
		รวม	50.712	9.297	132
รวม	ปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานน้อย	ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทน้อย	59.431	5.798	88
		ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมาก	49.636	7.155	22
		รวม	57.472	7.224	110
	ปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานมาก	ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทน้อย	50.333	7.683	36
		ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมาก	40.916	6.784	119
		รวม	43.103	8.037	155
	รวม	ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทน้อย	56.790	7.601	124
		ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทมาก	42.276	7.520	141
		รวม	49.067	10.466	265

ภาคผนวก ข
รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม

1. รศ. ประณต แก้วจิม

ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2. อาจารย์อุษา ศรีจินดารัตน์

สถาบันพฤติกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

3. อาจารย์วิรัชญา วัฒนโธ

ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

ที่ ศธ 0519.12/๕๕๖

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๖๖ มกราคม 2553

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ อำเภออุบลูรี

เนื่องด้วย นางสาวศรีวิ ปุณณสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความว้าเหวในผู้สูงอายุ” โดยมี อาจารย์ ดร.ดวงเดือน แซ่ตั้ง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอให้ผู้สูงอายุในอำเภออุบลูรี ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 70 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป / แบบสอบถามการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน / แบบสอบถามการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน / แบบสอบถามการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท / แบบสอบถาม และ แบบสอบถามความว้าเหว ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2553

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวศรีวิ ปุณณสุวรรณ ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 085-3668-553

ที่ ศธ 0519.12/1377

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๖3 กุมภาพันธ์ 2553

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ประธานกลุ่มผู้สูงอายุอำเภอทับสะแก

เนื่องด้วย นางสาวศรี ปุณณสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความว้าเหว่ในผู้สูงอายุ” โดยมี อาจารย์ ดร.ดวงเดือน แซ่ตั้ง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป กลุ่มผู้สูงอายุอำเภอทับสะแก จำนวน 140 คน ตอบแบบสอบถามการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน / การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน / การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และ การสอบถามความว้าเหว่ ในระหว่างเดือนธันวาคม 2552 - เมษายน 2553

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวศรี ปุณณสุวรรณ ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ตันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 085-3668-553

ที่ ศธ 0519.12/1378

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุโขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑๓ กุมภาพันธ์ 2553

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ประธานกลุ่มผู้สูงอายุอำเภอเมืองประจวบ

เนื่องด้วย นางสาวศรีวิ ปุณณสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความหวาดกลัวในผู้สูงอายุ” โดยมี อาจารย์ ดร.ดวงเดือน แซ่ตั้ง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป กลุ่มผู้สูงอายุอำเภอเมืองประจวบ จำนวน 140 คน ตอบแบบสอบถามการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน / การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน / การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และ การสอบถามความหวาดกลัว ในระหว่างเดือนธันวาคม 2552 - เมษายน 2553

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวศรีวิ ปุณณสุวรรณ ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 085-3668-553

ภาคผนวก
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้ มี 5 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

จำนวน 16 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน

จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท

จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 5 แบบวัดความจำเริญ

จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ ปี

3. ศาสนา

☐ พุทธ

☐ คริสต์

☐ อิสลาม

☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. สถานภาพสมรส

☐ โสด

☐ แต่งงาน นาน ปี

☐ แยกกันอยู่ นาน ปี

☐ หย่า นาน ปี

☐ หม้าย นาน ปี

5. การศึกษา

☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ

☐ ระดับประถมศึกษา

☐ ระดับมัธยมศึกษา

☐ ระดับอุดมศึกษาขึ้นไป

6. อาชีพปัจจุบัน

☐ ไม่ได้ประกอบอาชีพ

☐ เกษตรกรรม

☐ ค้าขาย

☐ ลูกจ้าง รับจ้าง

☐ ข้าราชการบำนาญ

☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

7. อาชีพในอดีต

- ☐ เกษตรกรรม
- ☐ ลูกจ้าง รับจ้าง
- ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

- ☐ ค้าขาย
- ☐ รับราชการหรือลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ

8. รายได้ปัจจุบันต่อเดือน

- ☐ ไม่มีรายได้
- ☐ รายได้ 500 – 3,500 บาท
- ☐ รายได้ 6,501 – 9,500 บาท
- ☐ รายได้มากกว่า 12,500 บาทขึ้นไป

- ☐ รายได้น้อยกว่า 500 บาท
- ☐ รายได้ 3,501 – 6,500 บาท
- ☐ รายได้ 9,501 – 12,500 บาท

9. ที่มาของรายได้หลัก

- ☐ ทำงานด้วยตนเอง
- ☐ ญาติพี่น้อง
- ☐ บำเหน็จ
- ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

- ☐ ลูกหลาน
- ☐ บำนาญ
- ☐ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

10. ท่านมีเงินเก็บสะสมหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

11. เขตที่อยู่อาศัย

☐ ในเขตเทศบาล

☐ นอกเขตเทศบาล

12. ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่กับใคร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ อาศัยอยู่คนเดียว
- ☐ คู่สมรส
- ☐ หลาน
- ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

- ☐ พ่อ แม่
- ☐ บุตร
- ☐ ญาติพี่น้อง

13. ในอดีตท่านอาศัยอยู่กับใคร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ อาศัยอยู่คนเดียว	☐ พ่อ แม่
☐ คู่สมรส	☐ บุตร
☐ หลาน	☐ ญาติพี่น้อง
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)	

14. การทำงานอดิเรก (ตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือก)

☐ ไม่มี	☐ อ่านหนังสือ
☐ ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง	☐ ปลุกต้นไม้
☐ งานฝีมือเย็บปักถักร้อย	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

15. ปริมาณการทำงานอดิเรก

☐ ทุกวัน	☐ 5-6 ครั้งต่อสัปดาห์
☐ 3-4 ครั้งต่อสัปดาห์	☐ 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์

16. สัตว์เลี้ยง

☐ ไม่มี	☐ สุนัข
☐ แมว	☐ นก
☐ ปลา	☐ ไก่
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)	

ตอนที่ 2 แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน
คำชี้แจง

แบบวัดนี้ต้องการทราบถึงความรู้สึกนึกคิดหรือการกระทำทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับตัวท่านและสมาชิกในครอบครัว ให้ท่านตอบด้วยความรู้สึกเป็นจริงในขณะนี้

เกณฑ์ในการตอบ มีดังนี้

จริง หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก และความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ค่อนข้างจริง หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก และความคิดเห็นของท่านส่วนใหญ่

ค่อนข้างไม่จริง หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก และความคิดเห็นของท่านน้อย

ไม่จริง หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความรู้สึก และความคิดเห็นของท่านเลย

การตอบแบบวัดนี้ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ต้องการ และขอให้ตอบให้ครบทุกข้อ

1. ท่านและลูกหลานพูดคุยกันอยู่เสมอ

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

2. ลูกหลานมักพูดจาดีกับท่าน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

3. ท่านออกไปท่องเที่ยวกับลูกหลาน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

4. ท่านและลูกหลานมักร่วมกันทำบุญที่วัด

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

5. ลูกหลานมักพาท่านไปพบแพทย์

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

6. ท่านและลูกหลานติดต่อไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

7. ลูกหลานให้ความเคารพต่อท่านเป็นอย่างดี

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

8. ท่านกับลูกหลานมีความสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิด

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

9. ลูกหลานมักช่วยเหลือท่านเวลาที่ต้องการเสมอ

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

10. ลูกหลานมักแสดงความรัก เอาใจใส่ต่อท่าน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

ตอนที่ 3 แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

คำชี้แจง

แบบวัดนี้ต้องการทราบถึงความรู้สึกนึกคิด และความสัมพันธ์ระหว่างตัวท่านและเพื่อนบ้าน ให้ท่านตอบด้วยความรู้สึกเป็นจริงในขณะนี้

เกณฑ์ในการตอบ มีดังนี้

จริง หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก และความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ค่อนข้างจริง หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก และความคิดเห็นของท่านส่วนใหญ่

ค่อนข้างไม่จริง หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก และความคิดเห็นของท่านน้อย

ไม่จริง หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความรู้สึก และความคิดเห็นของท่านเลย

การตอบแบบวัดนี้ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ต้องการ และขอให้ตอบให้ครบทุกข้อ

1. ท่านและเพื่อนบ้านพูดคุยกันอยู่เสมอ

.....

จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง
------	--------------	-----------------	---------

2. ท่านและเพื่อนบ้านไปทำบุญที่วัดด้วยกัน

.....

จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง
------	--------------	-----------------	---------

3. ท่านและเพื่อนบ้านไปชมรมผู้สูงอายุด้วยกัน

.....

จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง
------	--------------	-----------------	---------

4. ท่านและเพื่อนบ้านไปมหาสนุกซึ่งกันและกัน

.....

จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง
------	--------------	-----------------	---------

5. เวลาไปสถานที่ต่างๆ ท่านและเพื่อนบ้านมีของมาฝากซึ่งกันและกัน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

6. ช่วงเทศกาลต่างๆ ท่านและเพื่อนบ้านมีสิ่งของมอบให้ซึ่งกันและกัน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

7. เพื่อนบ้านเห็นท่านเป็นที่ปรึกษาปัญหาต่างๆ

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

8. ท่านรู้สึกอบอุ่นเนื่องจากมีเพื่อนบ้านอยู่ล้อมรอบตัวท่าน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

9. ท่านและเพื่อนบ้านให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเวลาที่มีปัญหา

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

10. ท่านและเพื่อนบ้านแบ่งปันอาหารหรือสิ่งของอยู่เสมอ

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

ตอนที่ 4 แบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท

คำชี้แจง

แบบวัดนี้ต้องการทราบถึงการมีบุคลิกใกล้ชิดที่สนิทสนมอย่างเพื่อน ให้ท่านตอบด้วยความรู้สึกเป็นจริงในขณะนี้

เกณฑ์ในการตอบ มีดังนี้

จริง หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก และความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ค่อนข้างจริง หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก และความคิดเห็นของท่านส่วนใหญ่

ค่อนข้างไม่จริง หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึก และความคิดเห็นของท่านน้อย

ไม่จริง หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความรู้สึก และความคิดเห็นของท่านเลย

การตอบแบบวัดนี้ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ต้องการ และขอให้ตอบให้ครบทุกข้อ

1. ท่านกับเพื่อนสนิทมีเรื่องพูดคุยด้วยกัน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

2. ท่านสามารถพูดคุยได้อย่างเปิดใจกับเพื่อนสนิทของท่าน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

3. ท่านมีความสุขเมื่อได้ทำกิจกรรมต่างๆ กับเพื่อนสนิท

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

4. ท่านได้ร่วมกลุ่มพบปะสังสรรค์กับเพื่อนสนิทเสมอ

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

5. ท่านและเพื่อนสนิทไปเที่ยวหรือรับประทานอาหารด้วยกัน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

6. เวลาไปสถานที่ต่างๆ ท่านและเพื่อนสนิทมีของมาฝากซึ่งกันและกัน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

7. ท่านและเพื่อนสนิทคอยให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

8. ท่านและเพื่อนสนิทต่างรับฟังปัญหาซึ่งกันและกัน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

9. ท่านและเพื่อนสนิทให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

10. ท่านมีเพื่อนสนิทที่คอยร่วมทุกข์ร่วมสุขอยู่เสมอ

.....			
จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง

ตอนที่ 5 แบบวัดความว่าเหว
คำชี้แจง

แบบวัดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบความรู้สึก และความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัว ญาติ เพื่อนสนิท เพื่อนบ้าน และความใกล้ชิดสนิทสนมของท่านกับบุคคลดังกล่าวอยู่ในขณะนี้ ขอให้ท่านตอบตามความเป็นจริงของท่าน

การตอบแบบวัดนี้ขอให้ท่านใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ต้องการ และขอให้ตอบให้ครบทุกข้อ

ท่านมีความรู้สึกบ่อยแค่ไหนกับข้อความเหล่านี้

1. ท่านรู้สึกว่าคุณสามารถเข้ากับคนรอบข้างได้

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

2. ท่านรู้สึกขาดมิตร

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

3. ท่านรู้สึกว่าไม่มีใครให้คำปรึกษาหารือ

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

4. ท่านรู้สึกโดดเดี่ยว

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

5. ท่านรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนๆ

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

6. ท่านรู้สึกว่าคุณมีทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และความสนใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เหมือนกับคนรอบข้างมาก

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

7. ท่านรู้สึกว่าไม่มีใครที่ท่านสนิทสนมใกล้ชิด

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

8. ท่านรู้สึกว่าไม่มีใครที่มีความสนใจ รับรู้ความคิดร่วมกับท่าน

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

9. ท่านรู้สึกถึงมิตรภาพและมีความสุขที่ได้พบปะผู้คน

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

10. ท่านรู้สึกว่าท่านมีความใกล้ชิดกับคนรอบข้าง

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

11. ท่านรู้สึกว่าไม่มีใครสนใจท่าน

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

12. ท่านรู้สึกว่าท่านไม่ได้ให้ความสำคัญกับการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นเลย

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

13. ท่านรู้สึกว่าไม่มีใครที่เข้าใจท่าน หรือรู้จักท่านดีพอ

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

14. ท่านรู้สึกว่าคุณทออดทึง

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

15. ท่านรู้สึกว่าคุณสามารถสร้างมิตรภาพใหม่ได้ตามที่ท่านต้องการ

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

16. ท่านรู้สึกว่ามีคนที่เข้าใจในตัวท่านจริงๆ

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

17. ท่านรู้สึกไม่ค่อยมั่นใจ

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

18. ท่านรู้สึกว่ามีคนอยู่รอบข้าง แต่ไม่มีใครเข้าใจท่าน

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

19. ท่านรู้สึกว่าคุณมีคนที่สามารถจะพูดคุยได้

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

20. ท่านรู้สึกว่าคุณมีคนที่ท่านสามารถให้คำปรึกษาหารือได้

.....			
ไม่เคย	นานๆ ครั้ง	บางครั้ง	บ่อยครั้ง

ภาคผนวก จ
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน

ข้อที่	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	0.666
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1

ตาราง 11 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

ข้อที่	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1

ตาราง 12 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท

ข้อที่	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1

ตาราง 13 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดความเข้าใจ

ข้อที่	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	0.666
7	0.666
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1

ตาราง 14 ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลาน

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ	ข้อที่ปรากฏในแบบวัดจริง
1	.656**	1
2	.609**	2
3	.334*	-
4	.549**	-
5	.443**	-
6	.341	-
7	.557**	-
8	.652**	3
9	.496**	-
10	.594**	4
11	.664**	5
12	.711**	6
13	.551**	-
14	.719**	7
15	.756**	8
16	.666**	9
17	.721**	10
18	.122	-
19	.594**	-
20	.328	-
21	.528**	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20-0.80 จำนวน 10 ข้อ
ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกหลานทั้งฉบับ (10 ข้อ) เท่ากับ .91

ตาราง 15 ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ	ข้อที่ปรากฏในแบบวัดจริง
1	.527**	-
2	.646**	1
3	.581**	-
4	.447**	-
5	.437**	-
6	.532**	-
7	.548**	-
8	.507**	-
9	.607**	2
10	.625**	3
11	.674**	4
12	.353**	-
13	.656**	5
14	.633**	6
15	.208**	-
16	.639**	7
17	.633**	8
18	.611**	9
19	.584**	10

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20-0.80 จำนวน 10 ข้อ
ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านทั้งฉบับ (10 ข้อ) เท่ากับ .89

ตาราง 16 ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ	ข้อที่ปรากฏในแบบวัดจริง
1	.688**	1
2	.375**	-
3	.557**	2
4	.536**	-
5	.553**	3
6	.578**	4
7	.602**	5
8	.300**	-
9	.380**	-
10	.247**	-
11	.713**	6
12	.494**	-
13	.502**	-
14	.604**	7
15	.651**	8
16	.543**	9
17	.417**	-
18	.664**	10

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20-0.80 จำนวน 10 ข้อ
ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิททั้งฉบับ (10 ข้อ) เท่ากับ .88

ตาราง 17 ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความว่าเหว่

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
1	.594**
2	.643**
3	.593**
4	.579**
5	.502**
6	.363*
7	.628**
8	.557**
9	.498**
10	.655**
11	.494**
12	.605**
13	.564**
14	.533**
15	.210*
16	.391**
17	.236*
18	.471**
19	.440**
20	.607**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความว่าเหว่ทั้งฉบับ เท่ากับ .89

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	ยศรวี ปุณณสุวรรณ
วันเดือนปีเกิด	25 มีนาคม 2526
สถานที่เกิด	อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	118/67 ตะวันนาเรสซิเดนซ์ 2 ซอยวิภาวดี 17 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ รหัสไปรษณีย์ 10900
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2543	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประจวบวิทยาลัย จาก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
พ.ศ. 2547	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย) จาก สถาบันราชภัฏจันทรเกษม
พ.ศ. 2553	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

